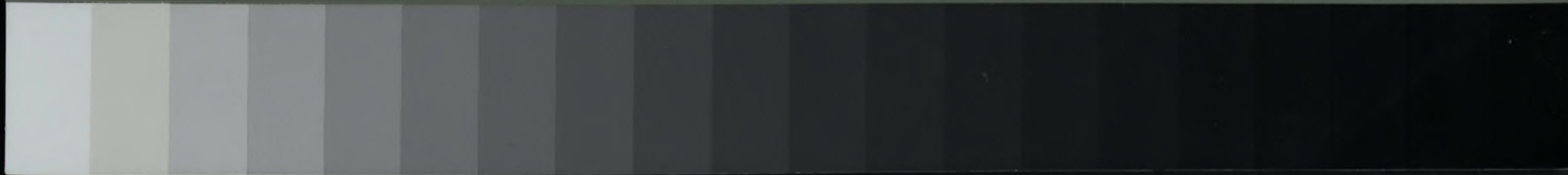

DANES-PICTA.COM

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

81

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

UDZIAŁ KOMPONENTU WOJSK LĄDOWYCH SZ RP W SIŁACH ODPOWIEDZI NATO

Praca naukowo-badawcza
Kryptonim: „KOMONENT”
Kod pracy: II.2.18.4.0

PNB

WARSZAWA

73793

1

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ
WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

**UDZIAŁ KOMPONENTU WOJSK LĄDOWYCH SZ RP
W SIŁACH ODPOWIEDZI NATO**

Praca naukowo - badawcza

Kryptonim „KOMPLEMENT”

Kod pracy: II.2.18.4.0

Recenzent pracy: prof. dr hab. Waldemar KACZMAREK

ZESPÓŁ AUTORSKI:

1. **Prof. dr hab. Michał HUZARSKI** – kierownik zespołu: *wstęp, rozdział pierwszy oraz zakończenie;*
2. **Pplk dr inż. Marek KUBIŃSKI**: *rozdział 3 oraz załączniki nr 2-9;*
3. **Pplk dr inż. Andrzej NOWAK**: *rozdział 2 oraz załącznik nr 1;*
4. **Pplk dr inż. Grzegorz SOBOLEWSKI**: *rozdział 4 oraz załącznik nr 10.*

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	5
1. PODSTAWY NORMATYWNO – TEORETYCZNE TWORZENIA I FUNKCJONOWANIA SIŁ ODPOWIEDZI NATO.....	9
1.1. Przesłanki tworzenia Sił Odpowiedzi NATO.....	10
1.2. Podstawy normatywne.....	12
1.3. Przeznaczenie, zadania i struktury Sił Odpowiedzi NATO.....	14
Wnioski.....	18
2. ROZPOZNANIE ZAGROŻEŃ W RAMACH SIŁ ODPOWIEDZI NATO ORAZ KOMPONENTU WOJSK LĄDOWYCH SZ RP.....	20
2.1. Charakterystyka współczesnych zagrożeń.....	21
2.1.1. Zagrożenia globalne.....	25
2.1.2. Zagrożenia regionalne.....	34
2.1.3. Nowe technologie zbrojeniowe.....	42
2.2. Siły i środki rozpoznania Sił Odpowiedzi NATO.....	44
2.2.1. Wydzielone siły i środki przez poszczególne państwa.....	46
2.3. Potrzeby systemu rozpoznania.....	47
2.3.1. Zadania rozpoznawcze w misjach poza granicami kraju..	49
2.3.2. Model systemu rozpoznania dla rozpoznania zagrożeń w ramach Sił Odpowiedzi NATO oraz komponentu Wojsk Lądowych SZ RP.....	62
Wnioski.....	70
3. PRZEZNACZENIE, WARIANTY STRUKTURALNE ORAZ WYKORZYSTANIE KOMPONENTU WOJSK LĄDOWYCH W SIŁACH ODPOWIEDZI NATO.....	72
3.1. Przeznaczenie i zadania Sił Odpowiedzi NATO.....	74
3.2. Warianty strukturalne komponentu lądowego.....	82
3.3. Tworzenie taktycznych grup bojowych szczebla batalionu i brygady.....	93

3.4	Koncepcja wykorzystania komponentu lądowego.....	104
	Wnioski.....	105
4.	UWARUNKOWANIA WYKONANIA ZADAŃ PRZEZ KOMPONENT LĄDOWY SIŁ ODPOWIEDZI NATO Z WYEKSPONOWANIEM TERENU ZABUDOWANEGO.....	107
4.1.	Znaczenie terenu zabudowanego we współczesnych operacjach..	108
4.2.	Specyfika tworzenia i przygotowania komponentu wojsk lądowych Sił Odpowiedzi NATO do działań w terenie zabudowanym.....	117
4.3.	Uwarunkowania skutecznych działań wojsk lądowych w terenie zabudowanym.....	129
4.4.	Główne założenia działań Sił Odpowiedzi NATO w terenie zabudowanym.....	139
	Wnioski.....	143
	Zakończenie	145
	Bibliografia.....	147
	Załączniki.....	149

WSTĘP

Niniejsza, zespołowa praca naukowo – badawcza realizowana jest w ramach podstawowej działalności statutowej jednostek AON. Umiejscowiona jest ona w Planie prac naukowo – badawczych Wydziału Wojsk Lądowych, w 18 zadaniu badawczym o tytule: „Działania taktyczne zgrupowań wojsk lądowych we współczesnych operacjach”.

Problematyka pracy jest relatywnie nowa i ważna, zarówno dla Sojuszu, jak i dla naszych sił zbrojnych, w tym zwłaszcza dla wojsk lądowych. Istnieją podstawowe dokumenty normatywne określające ramy organizacyjno – funkcjonalne Sił Odpowiedzi NATO. Pojawiły się też opracowania na ten temat. Zaliczyć do nich można prace dyplomowe M. Bieńka na temat: „ Siły Odpowiedzi jako narzędzie nowych struktur dowodzenia NATO” (wyd. 2005), oraz Z. Kicińskiego na temat; „ Siły Odpowiedzi NATO a koncepcja Grup Bojowych Unii Europejskiej. Możliwości i ograniczenia wspólnych działań” (wyd. 2005).

Istnieje jednak znaczący obszar niewiedzy na ten temat, zwłaszcza dotyczącej udziału komponentu Wojsk Lądowych SZ RP w tej formacji sojuszniczej. Jest także znaczące zapotrzebowanie na aktualne opracowania dotyczące tej problematyki, zarówno w środowiskach teoretyków, jak i praktyków wojskowych. Funkcjonujemy bowiem w strukturach NATO i wszystkie kwestie dotyczące udziału naszych sił w Sojuszu stają się przedmiotem naszego zainteresowania.

Powyższe treści ukazują pojawienie się sytuacji problemowej uzasadniającej podjęcie przez zespół autorski tematu pracy i wysiłku badawczego zmierzającego do jej rzetelnego opracowania.

Przedmiotem badań jest problematyka związana bezpośrednio, lub pośrednio z Siłami Odpowiedzi NATO, ich przeznaczeniem, tworzeniem i wykorzystywaniem, a także udziału w nich komponentu Wojsk Lądowych SZ RP.

Główny problem badawczy wyrażony został w pytaniu: Jaki jest obecnie stan wiedzy o zasadniczych kwestiach związanych z udziałem Wojsk Lądowych SZ RP w Siłach Odpowiedzi NATO i jakie są prognostyczne oceny w tym zakresie ?

Powyższy problem generuje następujące pytania częściowe:

Jakie są podstawy teoretyczno – normatywne tworzenia i funkcjonowania Sił Odpowiedzi NATO ?

Jak prowadzić rozpoznanie zagrożeń na korzyść Sił Odpowiedzi NATO z uwzględnieniem działań komponentu wydzielanych z Wojsk Lądowych SZ RP?

Jakie jest przeznaczenie, warianty strukturalne oraz wykorzystanie komponentu Wojsk Lądowych SZ RP w Siłach Odpowiedzi NATO?

Jakie mogą być uwarunkowania wykonywania zadań przez komponent lądowy Sił Odpowiedzi NATO, z wyeksponowaniem terenu zurbanizowanego?

Celem poznawczym pracy jest dokonanie identyfikacji problemu udziału komponentu Wojsk Lądowych SZ RP w Siłach Odpowiedzi NATO i wzbogacenie teorii sztuki wojennej o kwestie związane z przygotowaniem i prowadzeniem działań przez ten komponent w strukturach sojuszniczych.

Celem pragmatycznym pracy jest przedstawienie rezultatów badań ukazujących zasadnicze zagadnienia związane z udziałem komponentu Wojsk Lądowych SZ RP w Siłach odpowiedzi NATO, z zamiarem ich wykorzystania w przygotowaniach i działaniach wydzielanych sił do struktur sojuszniczych oraz w procesie dydaktycznym uczelni wojskowych.

W hipotetycznych przewidywaniach dostrzeżono, iż objęta badaniami problematyka jest relatywnie nowa. Stąd obecny stan wiedzy na ten temat jest niepełny. Zaistniała zatem potrzeba przeprowadzenia badań, zarówno teoretycznych, jak i empirycznych celem dokonania identyfikacji problemu i nakreślenia prognostycznych przewidywań rozwojowych. Wiele przesłanek wskazuje na trafność podjętych decyzji związanych z tworzeniem i przeznaczeniem tych sił. Istnieje zatem potrzeba szczegółowego rozwinięcia postanowień normatywnych, które w większości mają charakter ogólny. Ponadto, pojawiające się zagrożenia wymagają szybkich i skutecznych reakcji celem ich likwidacji w początkowym stadium rozwoju. O rezultatach tych działań może decydować efektywny proces decyzyjny, mobilność sił i skuteczne działania komponentu lądowego. Każdorazowo potrzebna jest specjalistyczna ocena uwarunkowań w rejonach i obszarach wykonywanych zadań.

Rozwiązanie wygenerowanych problemów badawczych pracy i osiągnięcie zamierzonych celów wymagało zastosowania zarówno klasycznych metod teoretycznych, jak i możliwych do użycia metod empirycznych. Ważnym źródłem wiedzy empirycznej będą rezultaty badań opinii prowadzonych ze specjalistami zajmującymi się profesjonalnie przedmiotową problematyką.

Wskazane jest w tym miejscu poczynić pewne wyjaśnienia terminologiczne dotyczące przedmiotu badań pracy. Otóż termin „komponent lądowy” używany jest w dwóch ujęciach. Raz jako komponent lądowy Sił Odpowiedzi NATO oraz w drugim ujęciu jako komponent Wojsk Lądowych SZ RP. Drugie ujęcie jest podrzędne do komponentu lądowego Sił odpowiedzi NATO, bowiem wydzielane siły z naszych wojsk lądowych stanowią część komponentu sojuszniczego.

Układ pracy został tak zaprojektowany, aby uzyskane rezultaty badań przedstawić całościowo i z zachowaniem logicznej wynikowości. Autorzy kolejnych sekwencji pracy rozwiązywali problemy badawcze wykorzystując swój dorobek naukowy i wieloletnie zainteresowania działaniami sojuszniczymi sił szybkiego reagowania.

1. PODSTAWY NORMATYWNO – TEORETYCZNE TWORZENIA I FUNKCJONOWANIA SIŁ ODPOWIEDZI NATO

Zmiany uwarunkowań w środowisku bezpieczeństwa europejskiego i globalnego są przyczyną poszukiwań nowych rozwiązań w zakresie skutecznego reagowania na pojawiające się zagrożenia. Wydłużone procedury sojusznicze stają się niewystarczające w stosunku do potrzeb szybkiego reagowania, zarówno w obszarze Sojuszu, jak i poza jego granicami. Potrzebne stają się siły odpowiednio wcześniej wydzielone i przygotowane do szybkiego i skutecznego użycia w ramach reagowania kryzysowego. Zasygnalizowane wymagania stały się przyczyną powstania koncepcji powołania Sił Odpowiedzi NATO.

Zasadność i ogólna akceptacja państw – członków Sojuszu w odniesieniu do powołania tych sił skutkowałą obudową normatywną tego zamiaru koncepcyjnego. Zaistniała też potrzeba opracowania teoretycznych podstaw tworzenia, przygotowania i funkcjonowania Sił Odpowiedzi NATO. Stanowią one niejako kanwę do rozwiązania dostrzeżonego głównego problemu badawczego niniejszej pracy. Wyjaśnienie jego istoty przyczyni się do wyboru właściwego podejścia w procesie badawczym obejmującym problematykę udziału wojsk lądowych w tworzonych mobilnych siłach NATO. Wskazane jest przy tym akcentowanie idei działań połączonych, która obecnie staje się gwarantem osiągnięcia celów operacyjnych.

1.1. PRZESŁANKI TWORZENIA SIŁ ODPOWIEDZI NATO

Dostrzegany dynamizm zmian polityczno – militarnych wymusza potrzebę dostosowania do zaistniałej sytuacji zarówno rozwiązań koncepcyjnych, jak i procedur decyzyjnych Sojuszu. Trwająca transformacja NATO uwzględniała zachodzące zmiany wieloaspektowych uwarunkowań. Pewnym jej uogólnieniem było opracowanie i przyjęcie **Nowej Koncepcji Strategicznej Sojuszu** w kwietniu 1999 roku podczas szczytu NATO w Waszyngtonie. Ważnym elementem tej koncepcji było poszerzenie obszarów zainteresowania i ewentualnych działań Sojuszu. Dotyczyło to obszarów byłego Związku Radzieckiego przez utworzenie Euroatlantyckiej Rady Współpracy. Ponadto Sojusz postanowił działać na rzecz bezpieczeństwa poza traktatową strefą odpowiedzialności (spoza art. 5). Wyrazem tego była gotowość do podejmowania operacji reagowania kryzysowego, przede wszystkim w sytuacjach dramatów humanitarnych i masowych naruszeń praw człowieka.¹

Ponadto, w wymienionej Koncepcji wyraźny akcent położono na utrzymanie zdolności wojskowej przez skuteczność działań militarnych w każdych dających się przewidzieć okolicznościach. Jej osiągnięcie w obecnym i przyszłym środowisku bezpieczeństwa dowiązано do zwiększenia **interoperacyjności** zarówno w ramach sił sojuszu, jak i między nim a państwami partnerskimi.

W przyjętej wówczas Koncepcji Strategicznej sojuszu wiele uwagi przywiązuje się do wnoszenia odpowiedniego, adekwatnego do możliwości, wkładu do realizacji zamierzeń w ramach misji Sojuszu. Warto podkreślenia jest też podejście perspektywiczne w dokonywanych ocenach możliwych priorytetów. Zaliczyć do nich należy m.in. **mobilność** sił Sojuszu oraz zdolność do ich rozwinięcia na odległych teatrach działań,

¹ E. Halizak, R. Kuźniar (red.), *Stosunki międzynarodowe, Geneza, struktura, dynamika*, WUW, Warszawa 2006, s. 154.

a także podwyższanie niezawodności systemów dowodzenia w warunkach wprowadzania idei działań sieciocentrycznych.

Ważnym pokłosiem przywołanego wyżej szczytu NATO w 1999 roku było przyjęcie przez Radę Północnoatlantycką w 2001 roku decyzji o konieczności rozwoju jednego, w pełni zintegrowanego Systemu Reagowania Kryzysowego NATO. Jego celem był zapewnienie odpowiedniej gotowości do działań zapobiegającym kryzysom i konfliktom oraz zarządzania w sytuacjach kryzysowych w operacjach prowadzonych zgodnie z Art. 5 Traktatu Waszyngtońskiego i poza nim, zgodnie z przyjętą w 1999 roku Nową Koncepcją Strategiczną Sojuszu.²

Po operacji antyterrorystycznej przeciwko Afganistanowi w 2001 roku, NATO na mocy mandatu Rady Bezpieczeństwa ONZ, zaczęła wykonywać misję stabilizacyjną w tym kraju. Wzrosło też nasze zaangażowanie w te działania przez podwyższenie wielkości naszego kontyngentu ze 100 do ok. 1200 żołnierzy oraz wykonywanie zadań o charakterze bojowym i ofensywnym. Podejmowane działania przez NATO potwierdzają realne wprowadzanie zmian w zakresie celów i zadań, dostosowując je do rzeczywistych zagrożeń. Znalazły one swe miejsce w zapisach nowej strategii Sojuszu. Pokazuje ona wzrost charakteru ofensywnego, który został wymuszony pojawieniem się nowych zagrożeń, na czele z terroryzmem międzynarodowym i proliferacją broni masowego rażenia.

Podejmowane decyzje mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa w strefie zainteresowania NATO powinny mieć gwarancje szybkiego i skutecznego wykonawstwa. Doświadczenia w tym zakresie nie są optymistyczne. Wydłużony jest proces decyzyjny, tworzenie zgrupowań operacyjnych oraz czas podejmowania realnych działań. Przykładem może tu być prośba Turcji o pomoc w sytuacji zagrożenia w 2003 roku. Był to

wyraźny sygnał potrzeby uproszczenia procedur reagowania i stworzenia wydzielonych sił o wysokiej gotowości do podejmowania działań prewencyjny i ofensywnych. Można zakładać, że była to kolejna przesłanka do przyjęcia koncepcji tworzenia Sił Reagowania NATO.

Przybliżone wyżej inicjatywy podejmowane przez NATO miały na celu podwyższanie siły obronnej z elementami działań ofensywnych Sojuszu. Można dostrzec, że stanowiły one inspirację do poszukiwania twórczych rozwiązań w zakresie szybkiego i skutecznego reagowania na rodzące się zagrożenia regionalnego i globalnego.

1.2. PODSTAWY NORMATYWNE

Rozmiar pojawiających się zaskakujących zagrożeń, w tym zwłaszcza terrorystycznych, przyczynił się bezpośrednio do zdynamizowania inicjatyw NATO celem poszukiwania skutecznych form przeciwdziałania tym zagrożeniom. Jedną z takich inicjatyw była decyzja o powołaniu **Sił Odpowiedzi NATO (Response Force NATO – RFN)** w sile 21 tyś, żołnierzy. Miało to miejsce w dn. 21-22.11.2002 podczas **Szczytu NATO w Pradze**. W przyjętej deklaracji, w skład tworzonych sił miały wejść elementy najbardziej zaawansowane technologicznie.

Siły Odpowiedzi NATO (SON) zdefiniowano jako spójny, wielonarodowy, połączony wyszkolony i posiadający certyfikat zestaw sił utrzymywany w bardzo wysokiej gotowości (podjęcie działań: 5 – 30 dni), zdolny do samodzielnego prowadzenia operacji przez 30 dni.

Formułowane dla nich wymagania przewidywały: wysoką gotowość bojową, żywotność, trwałość i samodzielność w działaniu.

² Z. Piątek, *Procedury i przedsięwzięcia systemu reagowania kryzysowego*, AON, Warszawa 2005, s. 29.

Powinny być one gotowe do szybkiego reagowania w dowolnej strefie geograficznej.³

Normatywne powołanie SON nastąpiło 15.10.2003 roku w holenderskim Brunsum. Założenia koncepcji SON zawarte zostały w sojuszniczym dokumencie doktrynalnym MC 477 zaakceptowanym przez ministrów obrony NATO w lipcu 2003 roku.⁴

Należy przy tym podkreślić, że podejmowane inicjatywy przez NATO w zakresie podwyższania poziomu bezpieczeństwa były uzgadniane w ramach współpracy z ONZ. Ponadto istotna jest zasada tworzenia struktur wielonarodowych w Siłach Odpowiedzi. Umożliwia to integrację tych zgrupowań na poziomie operacyjno – taktycznym, ujednoczenie procedur dowodzenia i standaryzacje systemów uzbrojenia.⁵

Postanowienia sojusznicze miały swoje przełożenie na zadania o charakterze narodowym. W naszym przypadku, zalecenia wykonawcze znajdujemy w Doktrynie wojskowej Rzeczypospolitej Polskiej (2004), gdzie w ramach priorytetów przygotowania Sił Zbrojnych RP wymienia się siły wydzielane do Sił Odpowiedzi NATO i kwalifikuje się je do sił Wysokiej Gotowości.

W stosunku do sił przewidywanych obecnie Sojusz oczekuje zwiększonego naszego zaangażowania, które planuje się od 2011 roku.⁶ Warto przy tym mieć na uwadze proces tworzenia i wykorzystywania Sił Odpowiedzi NATO (NRF). Ich liczba nie musi być „sztywna” – 21 tyś., lecz może to być także 22 lub 25tyś. żołnierzy. Decyzje o ewentualnych zmianach w RF powinny zapadać na kolejnych „szczytach” NATO.

³ Por. M. Bieniek, Siły Odpowiedzi jako narzędzie nowych struktur dowodzenia NATO, Praca magisterska, AON, Warszawa 2005, s. 5.

⁴ Z. Kmiciński, Siły Odpowiedzi NATO a koncepcja Grup Bojowych Unii Europejskiej. Możliwości i ograniczenia wspólnych działań, Praca dyplomowa AON, Warszawa 2005, s. 20.

⁵ Por. B. Balcerowicz, Siły zbrojne w państwie i stosunkach międzynarodowych, Scholar, Warszawa 2006, s. 94.

⁶ F. Gagor, Siły Zbrojne RP stan obecny i przyszłość, Wykład, AON, dn. 16.01.2007, s. 6.

1.3. PRZEZNACZENIE, ZADANIA I STRUKTURY SIŁ ODPOWIEDZI NATO

Przedmiotowe siły są przeznaczone do działań w każdej operacji prowadzonej przez Sojusz, zarówno wynikającej z Artykułu V, jak i z poza niego. Ich specyfiką ma być szybkość i wchodzenie do akcji w pierwszej kolejności, a następnie powinny być one możliwie szybko zastępowane innymi siłami Sojuszu, celem odtwarzania gotowości do ponownego użycia.

Zakładane zdolność do szybkiego przerzutu NRF i wysoki poziom profesjonalizmu może stanowić czynnik odstraszenia i przyczyniać się do rozwiązywania sytuacji kryzysowych we wczesnych fazach ich rozwoju. Czas osiągnięcia gotowości bojowej do działań podstawowego modułu NRF, jakim jest brygada przewiduje się na 5 – 30 dni.⁷ Praktyczne użycie tych sił stanowić może sprawdzian zdolności operacyjnych narodowych komponentów i przygotowania interoperacyjnego. Z kolei kolejne rotacje pozwolą zdobywać stosowane doświadczenia w prowadzeniu sojuszniczych operacji połączonych.

Przewidywane zadania dla NRF mogą być znacznie zróżnicowane, zależnie od realnych uwarunkowań.

Rozważane są następujące możliwości użycia tych sił:

- udział w operacjach wsparcia pokoju;
- zabezpieczenie wejścia do rejonu działań wydzielonych sił NATO;
- odstraszenie agresji przeciwko państwom lub siłom Sojuszu.

Do podstawowej grupy zadań przewidywanych dla Sił Odpowiedzi zaliczyć możemy te, które wymagają szybkiej reakcji likwidującej zagrożenie w początkowej fazie kryzysu. Wymienić tu można:

- udział w operacjach reagowania kryzysowego;

⁷ M. Bieniek, Siły ..., wyd. cyt. s. 47.

- udział w operacjach antyterrorystycznych;
- udział w operacjach usuwania skutków użycia broni masowego rażenia;
- przygotowanie rejonu operacji sił głównych Sojuszu;
- manifestowanie obecności lub poparcia dla decyzji Sojuszu.

W zależności od charakteru zadania tworzone jest zgrupowanie operacyjne w stosownym składzie, zapewniającym wymagane możliwości osiągnięcia zamierzonych celów.

W stosunku do struktur organizacyjnych są określone wymagania. W ich skład wejdą komponenty narodowe o możliwie najwyższym poziomie gotowości i wyszkolenia. Prawdopodobnie RFN podlegać będą bezpośrednio najwyższemu dowódcy sił NATO w Europie, którym tradycyjnie jest amerykański generał. Operacyjne dowództwo RFN funkcjonować powinno na zasadzie rotacji połączonych dowództw (lądowych, morskich i powietrznych) wydzielanych z sił narodowych. Ten element, dowodzony przez generała (jedno lub dwugwiazdkowego) powinien mieć możliwość rozwinięcia wysuniętych środków dowodzenia w ciągu 5 dni w rejonie planowanej operacji.⁸

Oddziały RFN muszą rekrutować się z najlepszych formacji liniowych. Jednostki powinny być profesjonalne, mobilne, specjalistyczne i przygotowane do działań w ekstremalnych warunkach.

Strukturę Sił Odpowiedzi NATO tworzą następujące komponenty:

- lądowy;
- powietrzny;
- morski;
- specjalistyczny.

Komponent lądowy może być tworzony jako brygadowa grupa bojowa wraz z elementami wsparcia i zabezpieczenia logistycznego.

W jej składzie powinny być:

- elementy pancerne i zmechanizowane;
- elementy wsparcia lotniczego (śmigłowce szturmowe i transportowe);
- elementy artyleryjskie i obrony przeciwlotniczej;
- elementy walki radioelektronicznej i łączności;
- elementy obrony przed BMR, żandarmerii i współpracy cywilno – wojskowej.⁹

Skład komponentu lądowego uzależniony jest od wielu czynników, w tym zwłaszcza od charakteru przewidywanych zadań. Mogą to być zadania prewencyjne, stabilizacyjne, reagowania kryzysowego oraz bojowe – jeżeli sytuacja bezie tego wymagała.

Komponent lotniczy jest przewidziany do wykonywania:

- uderzeń lotniczych;
- rozpoznania obszaru działań;
- izolacji pola walki;
- wczesnego ostrzegania;
- bezpośredniego wsparcia lotniczego.

Skład komponentu lotniczego tworzony jest stosownie do przeznaczenia i specyfiki zadań.

Komponent morski to siły tworzące grupę bojową składającą się z lotniskowca oraz jednostek nawodnych, podwodnych, rozminowania, amfibijnych i pomocniczych.

Przewidywane zadania to:

- konwoje;
- walka z okrętami podwodnymi;
- rozminowanie;

⁸ Tamże, s. 54.

⁹ Tamże, s. 55.

- uderzenia lotnicze z okrętów;
- desantowanie.

Komponent specjalistyczny może być włączony do struktur Sił Odpowiedzi NATO, jeżeli pojawi się szczególny charakter zadań. Może być on tworzony przede wszystkim z jednostek sił specjalnych, ale także z jednostek psychologicznych i rozpoznania strategicznego. Może on funkcjonować pod oddzielnym dowództwem, lub być zintegrowany z innym komponentem.

Nasz udział w siłach Odpowiedzi NATO wiąże się z zobowiązaniami sojuszniczymi w latach 2007 – 2012, które przewidują wydzielenie do dyspozycji NATO:

- z Wojsk Lądowych: wkład do dowództwa Wielonarodowego Korpusu Północny – Wschód, dwa dowództwa dywizji z jednostkami wsparcia i zabezpieczenia oraz pięć brygad ogólnowojskowych,
- z Sił Powietrznych - 6 samolotów,
- z Marynarki Wojennej – 5 jednostek pływających.

Wymienione siły są zdolne do przerzutu. Z tych sił mogą być wydzielane elementy przewidziane do komponentów Sił Odpowiedzi NATO. Nie ma obecnie szczegółowych ustaleń na ten temat, chociaż RFN miły osiągnąć gotowość do końca 2006 roku. Natomiast konkretnie ustalono wzrost naszego zaangażowania w Siłach Odpowiedzi NATO do 2012 roku.

Siły te mają być następujące:

- batalion wraz z elementami wsparcia i zabezpieczenia;
- 4 samoloty F 16/ Mig – 29;
- korweta ZOP i okręt wsparcia logistycznego;

- 2 -3 zespoły bojowe MW.¹⁰

Na podstawie obecnie dostępnych źródeł można wyrobić sobie ogólny pogląd na temat przeznaczenia, składu, możliwości bojowych, gotowości do działań i naszego udziału w Siłach Odpowiedzi NATO. Nie można natomiast odnieść się do kwestii szczegółowych, bowiem nadal prowadzone są uzgodnienia koncepcyjne i wykonawcze. Dzieje się to w okresie zmian funkcjonalnych w Sojuszu z równoległym zaangażowaniem w ważnej operacji stabilizacyjnej w Afganistanie. Jej rezultaty będą miały znaczący wpływ na przyszłość NATO, w tym także na koncepcje związane z Siłami Odpowiedzi.

WNIOSKI

Z przedstawionych wyżej analiz i ocen wnioskować można, iż koncepcja tworzenia Sił Reagowania NATO rodziła się sukcesywnie, adekwatnie do zmian w środowisku bezpieczeństwa. Przywołane przesłanki decyzyjne ich obecnego kształtu pokazują, że w przedmiotowych kwestiach nie mamy jeszcze wystarczających doświadczeń, ani opracowań o charakterze normatywnym, czy też teoretycznym. Potwierdza to potrzebę podjęcia i kontynuacji badań sygnalizowaną hipotetycznie we wstępie opracowania.

W zakresie normatywnym, wymagającym jeszcze opracowania wielu szczegółowych postanowień, wykonano pierwsze, podstawowe kroki polegające na opracowaniu uzgodnionych dokumentów stanowiących podstawę formalną do konkretnych działań wykonawczych. Poczynione ustalenia mają charakter otwarty, pozwalający na dokonywanie stosownych zmian, zależnie od rzeczywistych potrzeb. Dotyczy to zarówno składu Sił Reagowania NATO, jak i koncepcji ich wykorzystywania. Ewentualne

¹⁰ F. Gagor, Siły Zbrojne RP ..., Wyd, cyt. s. 6.

zmiany podwyższające efektywność organizacyjną i funkcjonalną tych sił, przewidywane są do akceptacji na kolejnych szczytach Sojuszu.

Z dostępnych obecnie, ograniczonych źródeł wiedzy oraz zebranych doświadczeń, mamy zarysowany, ogólny pogląd dotyczący przeznaczenia, składu i wykorzystania ocenianych sił. Jest to ważna i niekiedy konkretna wiedza pozwalająca rozpocząć i prowadzić badania mające na celu wzbogacać teorię w zakresie tych niewątpliwie ważnych dla Sojuszu dyspozycyjnych sił i instrumentów oddziaływania. Na tej podstawie można prowadzić oceny i podejmować decyzje dotyczące naszego udziału zarówno w strukturach, jak i w koncepcjach wykorzystywania naszych modułów w komponentach rodzajów sił zbrojnych. Wymaga to jednak sprawdzianów pragmatycznych, początkowo podczas ćwiczeń zgrywających, a następnie w rzeczywistych operacjach.

2. ROZPOZNANIE ZAGROŻEŃ W RAMACH SIŁ ODPOWIEDZI NATO ORAZ KOMPONENTU WOJSK LĄDOWYCH SZ RP

NATO znajduje się na historycznym rozdrożu. Z ogromnym sukcesem realizuje misje, do których zostało powołane, a jednocześnie stoi wobec nowych wyzwań i ryzyka w zmieniającym się międzynarodowym środowisku bezpieczeństwa. Tam, gdzie jest ryzyko, pojawiają się szanse, a Sojusz podjął ambitny proces transformacji i odnowy, dbając o to, aby był w równym stopniu wyposażony do mierzenia się z wyzwaniami dzisiejszej i jutrzejszej doby, jak również przygotowany na wyzwania okresu zimnej wojny. Proces ten obejmuje – jak wcześniej stwierdzono – usprawnienie struktury dowodzenia NATO oraz stworzenie Sił Odpowiedzi (NATO Response Force)¹¹.

Międzynarodowe środowisko bezpieczeństwa podlega ciągłej ewolucji i pojawiają się nowe zagrożenia - jakościowo i ilościowo odmienne od konwencjonalnych i tradycyjnych wyzwań XX wieku. Wobec zagrożeń, wywoływanych między innymi przez radykalny fundamentalizm, międzynarodowy terrorizm i ponadnarodowe siatki przestępcze, przywódcy Sojuszu zgodzili się na Szczycie w Pradze w listopadzie 2002 roku, wdrożyć szeroko zakrojone, historyczne zmiany w sposobie funkcjonowania NATO.

Obecnie główne źródła zagrożeń dla bezpieczeństwa - zdaniem autorów - nie znajdują się już w Europie, ale emanują spoza granic Starego Kontynentu. Zagrożenia te nie wynikają już z groźby inwazji z kierunku wschodniego, ani z niestabilności na Bałkanach, ale związane są z bronią masowego rażenia, terroryzmem i państwami bezprawia, które mogą ulec

¹¹ NATO Handbook, Brussels – Public Diplomacy Division 2006, s. 243-251

pokusie wykorzystania tych rodzajów broni i przekazania ich terrorystom. Jeśli NATO ma nadal odgrywać znaczącą rolę i cieszyć się poparciem zachodniej opinii publicznej, musi być zdolne do stawiania czoła tym zagrożeniom i wyzwaniom.

Celem rozdziału jest zaprezentowanie wyników badań z zakresu rozpoznania zagrożeń w ramach Sił Odpowiedzi NATO oraz komponentu Wojsk Lądowych SZ RP.

Wysiłek zespołu badawczego ukierunkowany został na zidentyfikowanie współczesnych zagrożeń oraz określenie ich wpływu na model sił rozpoznania potrzebnych do realizacji zadań w ramach Sił Odpowiedzi NATO a także komponentu Wojsk Lądowych SZ RP. W treści rozdziału zaprezentowano wyniki badań dotyczące: identyfikacji głównych przyczyn zaangażowania SZ Sojuszu, określenia potrzeb systemu rozpoznania dla Sił Odpowiedzi NATO i komponentu Wojsk Lądowych SZ RP (a w tym zadania rozpoznawcze realizowane w ramach tych sił) oraz zaproponowano model systemu rozpoznania zagrożeń w ramach Sił Odpowiedzi NATO i komponentu Wojsk Lądowych SZ RP.

2.1. CHARAKTERYSTYKA WSPÓŁCZESNYCH ZAGROŻEŃ

Ciągłe zmiany zachodzące na świecie stymulują powstawanie nowych form zagrożenia i wyzwania dla państw członków Sojuszu oraz konieczności obrony ich interesów. Koła polityczno-wojskowe państw Sojuszu zdają sobie sprawę z konieczności ciągłego śledzenia sytuacji strategicznej na świecie, prognozowania potencjalnych kierunków zagrożenia, określania potencjału i intencji potencjalnego przeciwnika, a także jego możliwości i form zagrożenia.

Stosownie do źródeł zagrożeń występujących na różnych płaszczyznach działalności społecznej, można wyróżnić rodzaje

bezpieczeństwa. Istnieje wiele (podobnych do siebie) klasyfikacji na ogół jednak wyróżnia się zagrożenia:

- zagrożenia globalne;
- zagrożenia regionalne;
- nowe technologie zbrojeniowe, ich proliferacja i wpływ na zmiany koncepcji wykorzystania sił zbrojnych oraz prowadzenia działań bojowych.

Wymienione zagrożenia nie występują na ogół w czystej postaci¹². Wnioski z analizy literatury z zakresu bezpieczeństwa wskazują, że, podstawowymi czynnikami zagrożenia w świecie są:

- sukcesywny wzrost liczby ideologii wrogich zachodniemu systemowi wartości i chrześcijańskim ideałom;
- utrudnianie dostępu państw rozwiniętych do kluczowych rynków i zasobów naturalnych;
- lokalna i regionalna destabilizacja sytuacji na obszarach uznawanych za strefy żywotnych interesów świata zachodniego;
- wzrost potencjału militarnego innych państw do poziomu stwarzającego zagrożenie dla światowego bezpieczeństwa¹³.

Państwa paktu NATO dużą wagę przywiązują do sondowania nastrojów i zamiarów rządów poszczególnych państw wobec świata zachodniego. Celem jest poznanie przyczyn napięć i konfliktów.

W ocenie analityków, główne źródła konfliktów międzynarodowych, stanowią:

- rywalizacja oparta na zaszłościach historycznych;
- wewnętrzne i zewnętrzne naciski na przywódców, rządy i kraje.

¹² B. Balcerowicz, Węzłowe problemy obronności państwa, AON, Warszawa 2000, s. 46

¹³ Por. R. Zięba, Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego, Warszawa 1994, s. 18.

- rywalizacja o dostęp i sprawowanie kontroli nad rynkami zbytu i zasobami naturalnymi;
- niezadowolenie z obecnej sytuacji i dążenie do zmiany warunków geopolitycznych na korzyść swojego państwa.

Zespół autorski zakłada, że zestawienie przedstawionych powyżej czynników umożliwi Sojuszowi prognozowanie obecnych i przyszłych zagrożeń oraz wypracowanie - ze znacznym wyprzedzeniem - form i metod przeciwdziałania. Ponadto, zespół autorski zakłada, że prognozy te tworzone powinny być w trzech głównych aspektach:

- możliwości przeciwdziałania tradycyjnym zagrożeniom globalnym;
- analizy kluczowych zagrożeń regionalnych;
- analizy nowych tendencji w prowadzeniu działań wojennych.

Przedstawiane założenia prowadzą do postawienia tezy, że koniec zimnej wojny spowodował zmianę charakteru i form zagrożenia na świecie, w tym również zagrożenia terytorium, obywateli i interesów członków Sojuszu. Punkt ciężkości przesunął się od możliwości globalnej konfrontacji dwóch wrogich bloków polityczno-wojskowych do bardziej różnorodnych form zagrożenia, napięć i konfliktów, głównie o charakterze lokalnym i regionalnym, powodowanych przez potencjalnych przeciwników NATO, kierujących się w większości innymi niż polityczne motywami.

Państwa te można sklasyfikować następująco:

- partnerzy i sojusznicy, którzy generalnie podzielają punkt widzenia Sojuszu, w wielu przypadkach mają wspólne interesy i są militarnymi sojusznikami. Państwa te w większości dysponują potencjałem militarnym i technologicznym niewiele ustępującym sobie, jednakże niektóre z nich udostępniają broń i zaawansowane

technologie jej produkcji przeciwnikom Sojuszu, przyspieszając ich rozwój w dziedzinie zbrojeń;

- polityczni (lecz nie militarni konkurenci Sojuszu) stojący w opozycji do zachodnich wartości i przeciwstawiający się zachodnim posunięciom politycznym, ekonomicznym i strategicznym. Państwa te podejmują działania o charakterze antyzachodnim bez stosowania rozwiązań militarnych i siłowych;
- zdecydowani przeciwnicy Sojuszu, często wykorzystujący swój potencjał militarny. Sojusz traktuje te państwa jako potencjalnych przeciwników, przeciwko którym konieczne może okazać się użycie wojsk.

Analiza dostępnych informacji pozwala postawić tezę, że osobnym wyzwaniem dla państw Sojuszu mogą okazać się nagłe wydarzenia wymagające użycia wojsk, jak konieczność udaremnienia prób wywołania konfliktów czy destabilizacji sytuacji polityczno-wojskowej w określonym regionie (na bazie antagonizmów o podłożu społecznym, religijnym, demograficznym itp.), niesienia pomocy humanitarnej czy też w przypadku katastrofy ekologicznej.

Jednak - zdaniem autorów - najważniejszym wnioskiem wypracowanym przez ośrodki analityczno-decyzyjne Sojuszu jest konieczność przygotowania sił Sojuszu i do przeciwstawienia się całemu spektrum różnego rodzaju form potencjalnego zagrożenia, niezależnie od ich miejsca, rozmiarów i czasu występowania¹⁴.

Jeśli chodzi o skalę potencjalnych konfliktów zbrojnych, wymagających ingerencji wojskowej, eksperci są zdania, że obecnie prawdopodobieństwo wybuchu globalnej wojny nuklearnej lub

¹⁴ Por. J. Kukułka, *Bezpieczeństwo międzynarodowe w Europie środkowej po zimnej wojnie*, Warszawa 1994, s.18.

konwencjonalnej wojny regionalnej na wielką skalę znacznie się zmniejszyło w stosunku do czasów zimnej wojny. W najbliższej przyszłości najbardziej prawdopodobne staną się krótkotrwałe konflikty zbrojne w skali lokalnej. Przewiduje się również użycie, w ograniczonym zakresie, przez niektóre strony konfliktu broni chemicznej i biologicznej. Poważnym międzynarodowym problemem pozostanie również terroryzm.

Innym wyzwaniem jest możliwość równoczesnego wybuchu szeregu odrębnych konfliktów w różnych rejonach świata. Sytuacja taka wymusza konieczność przygotowania sojuszniczych sił zbrojnych do jednoczesnego podjęcia i prowadzenia kilku - różnego typu operacji zbrojnych.

2.1.1. ZAGROŻENIA GLOBALNE

Związane są przede wszystkim z niekorzystnymi trendami demograficznymi, niedoborem zasobów surowcowych i konsumpcyjnych, proliferacją uzbrojenia (szczególnie broni masowego rażenia i broni rakietowej), nowoczesnej techniki wojskowej i technologii ich wytwarzania, a także ze zjawiskami patologii cywilizacyjnych, jak: terroryzm, handel narkotykami, czy ideologie bazujące na wrogości do kultury zachodniej.

Trendy demograficzne są jednym z czynników, które muszą być uwzględniane w rozpatrywaniu aspektów bezpieczeństwa. Według najnowszych prognoz, liczba ludności w skali światowej wzrośnie do roku 2010 o około 20%, przy czym 95% z tej liczby przypadnie na kraje rozwijające się, które w najmniejszym stopniu mogą sobie na to pozwolić. Przewiduje się, że w wielu z tych państw wystąpi zjawisko „przewagi młodości”, cechujące się stosunkowo wysokim odsetkiem ludności w wieku 18-25 lat, co - jak wynika z doświadczeń historycznych - jest głównym czynnikiem niestabilności demograficznej. Jednocześnie

następuje niekontrolowany wzrost urbanizacji w wielu rozwijających się regionach, spowodowany masową migracją najbiedniejszych grup ludności z obszarów wiejskich do miasta. Powyższe tendencje stanowią duże zagrożenie dla infrastruktury i zasobów wielu rozwijających się krajów i regionów oraz poważne wyzwanie dla władz tych państw. Zespół autorski przewiduje, że rządy i lokalne władze administracyjne większości z tych państw nie będą w stanie sprostać tym problemom¹⁵.

Ponadto z opinii ekspertów wynika, że potrzeby w zakresie pomocy humanitarnej na rzecz najbiedniejszych państw i regionów będą sukcesywnie narastały. W ostatnim okresie można zaobserwować znaczący wzrost zarówno liczby, jak i skali operacji humanitarnych. W porównaniu do lat osiemdziesiątych - liczba takich operacji wzrosła czterokrotnie, poważnie zwiększył się również czas ich trwania i wzrósł poziom stwarzanego im zagrożenia. Taka sytuacja została spowodowana przez splot wielu niespodziewanych i niezależnych czynników, jak: różnice w dystrybucji dóbr materialnych między bogatą „Północą” a biednym „Południem”, rosnący nacjonalizm, rozprzestrzenianie się przemocy i innych form terroru z powodu konfliktów na tle etnicznym, religijnym, politycznym i ekonomicznym oraz częste klęski ekologiczne i katastrofy naturalne. Ich nieuniknionym efektem jest znaczący wzrost w ostatniej dekadzie liczby, rozmiaru, kosztów i intensywności operacji pokojowych ONZ. Pomimo pojawienia się przesłanek świadczących o ustabilizowaniu się powyższych trendów, w okresie najbliższych dziesięciu lat nie należy oczekiwać spadku ani liczby konfliktów lokalnych, ani misji pokojowych¹⁶.

Następnym problemem który może mieć duży wpływ na zagrożenia globalne to niedobór zasobów naturalnych, wody i żywności itp. - według

¹⁵ A. Nowak, Demografia jako element oceny środowiska, w: M. Wrzosek, Ocena warunków środowiska i przeciwnika, Warszawa 2003, s. 88-92.

¹⁶ A. Nowak, Identyfikacja operacji pokojowych i stabilizacyjnych w: M. Wrzosek, Rozpoznanie w operacjach wsparcia pokoju, Warszawa 2005, s. 22-62

prognoz ekspertów - w najbliższej przyszłości nie będzie stanowił zagrożenia dla zaspokojenia potrzeb konsumpcyjnych w skali globalnej. Problem niedoborów będzie narastał jedynie w poszczególnych regionach, szczególnie w sytuacji szybkiego wzrostu populacji. Z pewnością przyczynią się one do opóźnienia rozwoju ekonomicznego i społecznego miejscowej ludności, jak również w dziedzinie ochrony środowiska. Mogą również doprowadzić do ostrej rywalizacji o dystrybucję zasobów, w której potrzeby poszczególnych państw i regionów nie będą uwzględniane ze względów politycznych, ekonomicznych i społecznych, co w konsekwencji może spowodować eskalację przemocy i nasilenie konfliktów (również zbrojnych) w wielu rejonach świata. Przykładem może tu być kwestia kontrolowania zasobów wodnych, która już obecnie stanowi źródło napięć pomiędzy wieloma pozbawionymi jej państwami, czy też uzależnienie państw azjatyckich od dostaw ropy z rejonu Zatoki Perskiej (przewiduje się, że do końca następnej dekady, 90% ropy importowanej przez te kraje będzie pochodziło z rejonu Zatoki)¹⁷.

Natomiast, bezpośrednie zagrożenie dla interesów, głównie Sojuszu i ich sojuszników, na całym świecie – zdaniem autorów – może mieć proliferacja broni masowego rażenia (BMR) i raketowych systemów jej przenoszenia. Dla wielu państw, zdobycie lub pozyskanie możliwości produkcji powyższych rodzajów broni jest celem, który ma umożliwić im przynajmniej częściowe zniwelowanie niekwestionowanej dominacji Sojuszu w sferze militarnej i stworzenie choćby najmniejszego zagrożenia dla Sojuszu, a tym samym skuteczniejsze opieranie się ich naciskom politycznym i wojskowym. Jednocześnie posiadanie broni masowego rażenia (WMD - Weapon of Mass Destruction) ma być czynnikiem zwiększającym znaczenie i pozycję tych państw w aspekcie regionalnym.

¹⁷ Por. K. Bojko, Polityka amerykańska wobec konfliktu na Bliskim wschodzie w świetle inicjatyw pokojowych Arabii Saudyjskiej, Egiptu i Jordanii w: Sprawy międzynarodowe nr 3 z 2002 roku s. 25-26.

Ocenia się, że prace ukierunkowane na uzyskanie broni masowej zagłady prowadzą obecnie - na różnym etapie ich zaawansowania - około 24 państwa.

Mimo że technologie nuklearne są bardzo kosztowne i trudne do uzyskania, zespół autorski ocenia, że pewna grupa państw o zdecydowanej orientacji antyzachodniej będzie w stanie wyprodukować broń nuklearną w ciągu następnej dekady. Działania na rzecz zwalczania proliferacji BMR są bowiem trudne i niewystarczające. Dotyczy to zwłaszcza zabezpieczenia i przeciwdziałania przepływowi materiałów stosowanych do budowy BMR na i z obszaru byłego Związku Radzieckiego. Mimo że Rosjanie dokładają wszelkich starań, by skutecznie chronić posiadane zasoby, to zdaniem ekspertów Sojuszu, możliwość utraty kontroli nad nimi będzie nadal aktualna w następnym dziesięcioleciu, głównie wskutek niestabilnej sytuacji w Rosji.

Analizując sytuację międzynarodową, zespół autorski ocenia, że znacznie większe niebezpieczeństwo wiąże się z rozpowszechnianiem broni chemicznej i biologicznej. Broń chemiczna jest prosta w produkcji, łatwa do udoskonalenia, użycia oraz magazynowania i ukrycia. Ponadto technologia i materiały do jej produkcji są łatwo dostępne na rynku, często jako produkty podwójnego zastosowania. Technologia do produkcji broni biologicznej jest również szeroko i łatwo dostępna, ale jej składowanie i wprowadzenie do uzbrojenia wojsk jest znacznie bardziej skomplikowane technicznie.

Zdaniem zespołu autorskiego, rozpowszechnianie balistycznych pocisków raketowych jest jednym z największych zagrożeń dla zachodnich interesów regionalnych oraz wojsk sojuszniczych utrzymywanych w różnych rejonach świata. Najbardziej prawdopodobne jest rozpowszechnienie w dużych ilościach, różnych wersji i modyfikacji pocisków raketowych oraz bezzałogowych aparatów latających typu UAV

(Unmanned Aerial Vehicle). Mimo że środki te będą pozbawione nowoczesnych systemów naprowadzania (ze względu na niski stopień technologicznego zaawansowania państw dążących do ich posiadania), będą one miały wystarczający zasięg, celność i możliwości rażenia wybranych obiektów na terytorium członków Sojuszu i innych państw. Stąd też środki te stanowią duże zagrożenie dla celów stacjonarnych, jak: duże zgrupowania wojsk i sprzętu, lotniska, porty morskie, okręty, stanowiska dowodzenia, bazy logistyczne i transportowe oraz rejony desantów morskich. Posiadanie opisanych powyżej rodzajów broni stanowi zagrożenie dla planowanych i realizowanych operacji sojuszniczych i jest elementem destabilizującym sytuację w wielu regionach świata.

Natomiast, jeśli chodzi o pociski rakietowe dalekiego zasięgu, już obecnie są państwa posiadające operacyjne pociski balistyczne (operational theater ballistic missiles) o zasięgu ponad 500 km. Prognozy wskazują, że do 2010 r. liczba ta może wzrosnąć. Jeśli chodzi o pociski międzykontynentalne, zdaniem ekspertów Sojuszu, jest bardzo mało prawdopodobne, by w okresie następnych piętnastu lat, jakieś państwo spoza obecnych potęg nuklearnych, było w stanie wyprodukować taki pocisk. Umieszczenie przez Koreę Północną na orbicie około-ziemskiej satelity komunikacyjnego za pomocą rakiety nośnej własnej konstrukcji stanowi świadectwo możliwości tych państw, pozornie niezdolnych do takiego osiągnięcia technologicznego. Dlatego też Sojusz przykłada olbrzymią wagę do nadzorowania poziomu zaawansowania technologicznego poszczególnych państw i jak najszybszego określenia kierunku potencjalnego zagrożenia i podjęcia działań prewencyjnych.

Nie ulega dziś wątpliwości, że odrzucenie wartości kultury zachodniej leży w wielu przypadkach u podstaw wrogości do świata zachodniego. Koniec zimnej wojny, szybkie rozprzestrzenianie się zachodnich wartości i ideałów, zmiany zachodzące w społeczeństwach

wielu krajów (kształtowanie się nowego porządku instytucjonalnego i społecznego), powszechny dostęp do informacji oraz dynamiczne rozpowszechnianie się nowoczesnych, zachodnich technologii powodują zmiany światopoglądu i mentalności ludzi w wielu państwach na całym świecie. Istnieje jednakże wiele państw niechętnych wartościom reprezentowanym przez świat zachodni. Państwa te postrzegają członków Sojuszu wyłącznie jako kraje bezwzględnie wykorzystujące swoją dominującą w świecie pozycję polityczną, ekonomiczną i militarną do realizacji wyłącznie własnych, partykularnych interesów. Z tego względu starają się wszelkimi sposobami podkopywać ich wiarygodność w oczach światowej opinii publicznej. Zdając sobie sprawę z potęgi i dominacji militarnej Sojuszu, państwa te starają się wypracować nowe środki walki, pozwalające na uniknięcie bezpośredniej konfrontacji ze światem zachodnim, skłaniając się ku terroryzmowi i walce ideologicznej. W opinii analityków Sojuszu, nie ma obecnie na świecie ideologii, która zagrażałaby interesom Sojuszu. Terroryzm natomiast będzie jednym z największych zagrożeń dla Sojuszu w następnej dekadzie.

Terroryzm, inspirowany przez konflikty etniczne, religijne, nacjonalistyczne, polityczne, ekonomiczne oraz tendencje i dążenia separatystyczne – zdaniem autorów - pozostanie w najbliższych latach jednym z najważniejszych problemów międzynarodowych. Niepokojącym trendem jest tworzenie się wielonarodowych grup terrorystycznych, obejmujących zakresem swojego działania kilka państw lub regionów i tym samym w mniejszym stopniu wrażliwych na przeciwdziałanie służb antyterrorystycznych poszczególnych państw.

Jednak – zdaniem zespołu autorskiego - pierwszoplanowym zagrożeniem dla interesów Sojuszu pozostanie nadal terroryzm finansowany przez państwa Bliskiego Wschodu (głównie przez Iran) oraz przez źródła prywatne kilku innych państw. Mimo coraz większej

dostępności broni nowych generacji, nie przewiduje się szerszego ich wykorzystywania przez istniejące i nowo powstałe grupy terrorystyczne. Z dostępnych danych wynika, że obecnie działalność organizacji terrorystycznych koncentruje się przede wszystkim na zdobywaniu i wdrażaniu nowych technologii łączności oraz na stosowaniu bardziej niszczycielskich rodzajów broni konwencjonalnych i nowych technik ich maskowania. Jednocześnie nie wyklucza się możliwości wykorzystania w przyszłych atakach terrorystycznych broni masowego rażenia. Dotyczy to przede wszystkim broni chemicznej i biologicznej, ponieważ są one łatwiejsze do wyprodukowania, ukrycia i transportu. Japońskie doświadczenia z sektą Najwyższa Prawda są zwiastunem potencjalnych ataków terrorystycznych tego typu już w niedalekiej przyszłości.

Innym problemem mającym istotny wpływ na bezpieczeństwo globalne jest handel narkotykami na skalę międzynarodową który staje się coraz większym problemem w skali globalnej. Obserwuje się ciągły wzrost obszarów uprawy roślin używanych do produkcji narkotyków, wzrasta profesjonalizm międzynarodowych syndykatów i karteli narkotykowych (stosowanie coraz bardziej nowoczesnych form transportu, dystrybucji narkotyków oraz coraz bardziej wyszukanych i kosztownych metod maskowania tych operacji). Przestępczość i korupcja, związane z narkotykami, na długo jeszcze pozostaną typowym zjawiskiem w krajach, w których odbywa się produkcja lub tranzyt narkotyków. Szczególnie narażone na penetrację przez środowiska przestępcze są policja, organy bezpieczeństwa, władze ustawodawcze, sądownictwo, bankowość i media w krajach niedemokratycznych, charakteryzujących się niskim poziomem życia i wykształcenia społeczeństwa. Istnieje w nich poważne niebezpieczeństwo wybuchu niepokojów czy nawet wojny domowej, inspirowanych i finansowanych przez mafie narkotykowe w celu destabilizacji sytuacji w państwie i obrony własnych interesów. W krajach

uznanych powszechnie za ubogie, w których praca przy uprawie roślin i produkcji narkotyków stanowi jedyne lub główne źródło dochodów ludności, niejednokrotnie przeciwstawia się ona posunięciom władz zmierzającym do likwidacji plantacji roślin halucynogennych. Inną niebezpieczną tendencją jest wzrost produkcji narkotyków w miastach (urban drug production) z wykorzystaniem nieorganicznych środków chemicznych. Środki te są stosunkowo łatwe do ukrycia, a produkt finalny łatwy do transportu i dystrybucji. Natomiast, ze względu na znacznie mniejszy niż w przypadku produkcji narkotyków klasycznych dystans między producentem a odbiorcą, linia zaopatrzenia jest bardzo trudna do wykrycia i likwidacji.

Inne zagrożenia - poza już omówionymi - również są dostrzegalne i wymagają przeciwdziałania. Należy do nich również zagrożenie związane z brakiem skutecznych instrumentów zapewnienia bezpieczeństwa międzynarodowego. Zakończenie zimnej wojny miało trzy kluczowe, strategiczne konsekwencje: upadek międzynarodowego systemu komunistycznego, rozpad Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich i likwidacja przeciwwagi dla Sojuszu w świecie. Wydarzenia te do dziś silnie oddziałują na stosunki polityczne i bezpieczeństwo na arenie międzynarodowej. Jednym z zauważalnych skutków tego jest rozproszenie potencjału, skupionego w dawnym ZSRR, w państwach powstałych po jego rozpadzie. Powoduje to formowanie się regionalnych centrów polityczno-wojskowych, dążących do dominacji w swoich regionach. Kolejnym skutkiem jest nasilanie się walk między państwami wewnątrz poszczególnych regionów o dominację w regionie. Wreszcie, zakończenie globalnej konfrontacji między USA a ZSRR spowodowało eksplozję wielu, przez lata tłumionych i skrywanych konfliktów etnicznych, religijnych, terytorialnych i ekonomicznych. Czynniki te wymuszają konieczność zaadaptowania starych, stworzonych

dla minionej sytuacji geopolitycznej na świecie lub utworzenia całkowicie nowych struktur bezpieczeństwa międzynarodowego.

Zdaniem autorów - w odniesieniu do całości problemu - świat po roku 2010 charakteryzować się będzie wielobiegunowością, tj. funkcjonowaniem kilku ośrodków polityczno-militarnych. Przewiduje się zwiększone współzawodnictwo pomiędzy nimi o dostęp do zasobów naturalnych, rynków zbytu i technologii oraz kontrolę nad nimi. Charakter, zakres i skala tej rywalizacji będą kluczowymi czynnikami warunkującymi międzynarodową stabilizację. Jednym z prognozowanych wyników tej rywalizacji może być powstanie strategicznych regionalnych sojuszków pomiędzy dwoma lub większą liczbą państw najsilniejszych pod względem gospodarczym, politycznym i militarnych, co może stanowić bezpośrednie zagrożenie interesów i dominującej pozycji Sojuszu w świecie. Jednakże w opinii ekspertów Sojuszu nowo powstałe sojusze będą oparte w większym stopniu na ściśle określonych, konkretnych problemach niż na bliżej nieokreślonej ideologii. Stąd przewiduje się, że będą bardziej zmienne w swym składzie, a tym samym mniej trwałe i skuteczne niż bloki polityczno-wojskowe funkcjonujące w okresie zimnej wojny.

Innym potencjalnym zagrożeniem Sojuszu mogą okazać się:

- rozwój sytuacji w Rosji i Chinach, dokonujących transformacji ustrojowych i gospodarczych;
- niestabilna sytuacja na Półwyspie Koreańskim oraz na Bliskim Wschodzie;
- ludobójstwo, konflikty plemienne i etniczne w Afryce;
- globalne rozpowszechnianie się technologii militarnych;
- zmiany w kierowniczych gremiach, brak stabilizacji i polityczna reorientacja wielu krajów.

2.1.2. ZAGROŻENIA REGIONALNE

Charakteryzują się wysokim prawdopodobieństwem wybuchu szeregu lokalnych konfliktów zbrojnych, spowodowanych głównie antagonizmami na tle etnicznym, religijnym itp. oraz rywalizacją poszczególnych państw o dominację w regionie i/lub kontrolę nad regionalnymi zasobami. Mało prawdopodobny wydaje się natomiast konflikt globalny ze względu na fakt, że przez co najmniej najbliższe dwie dekady nie pojawi się nowy przeciwnik na skalę byłego Związku Radzieckiego.

Wyniki analiz skłaniają do wniosku, że w następnych dwóch dekadach żadne państwo nie osiągnie potencjału równorzędnego lub porównywalnego do posiadanego przez członków sojuszu. Mimo to niektóre z nich mogą w najbliższej przyszłości stanowić poważne zagrożenie dla interesów Sojuszu w wielu regionach świata.

Chiny i wzrost ich potęgi są jednym z kluczowych problemów zapewnienia bezpieczeństwa w Azji. Według opinii zespołu autorskiego¹⁸, przynajmniej przez całą następną dekadę Chiny będą wyznaczały priorytety w sferze postępu ekonomicznego i powszechnej modernizacji, przygotowując się do przejęcia politycznego przywództwa, dominującej roli i wpływu w regionie. Przewiduje się, że wskutek dynamicznego rozwoju (wzrost wskaźników wzrostu ekonomicznego o około 5% rocznie) w ciągu następnych dziesięciu-dwudziestu lat Chiny staną się jednym z największych mocarstw regionalnych na świecie. W nowej roli staną się prawdopodobnie bardziej stanowcze i agresywne, co odpowiednio zwiększy

¹⁸ Azja Środkowa to jedyny region na świecie, gdzie siły zbrojne Rosji, Chin i NATO regularnie działają w bezpośrednim sąsiedztwie. Jednak NATO nie posiada formalnych powiązań instytucjonalnych z Szanghajską Organizacją Współpracy (SCO) i z Chinami. Kiedy minął czas potrzebny na ostudzenie atmosfery po tym, jak samoloty wojskowe NATO pomyłkowo zbombardowały ambasadę Chin w Belgradzie podczas kampanii w Kosowie w 1999 roku, w październiku 2002 roku ambasador Chin spotkał się z sekretarzem generalnym Robertsonem w celu omówienia kwestii nawiązania bliższych stosunków. Chińscy przywódcy wydawali się szczególnie zainteresowani dwustronnym dialogiem na temat rozwoju sytuacji strategicznej i zagrożeń dla bezpieczeństwa w Azji Środkowej

prawdopodobieństwo konfrontacji z innymi potęgami regionalnymi. W najgorszym scenariuszu analitycy wojskowi przewidują, że Chiny będą postrzegały Sojusz jako bezpośrednie zagrożenie militarne. Przewiduje się, że najbliższe lata dostarczą przesłanek co do rzeczywistych zamiarów Chin w dalszej przyszłości. Odzyskanie Hong Kongu, zaangażowanie w rozwój sytuacji na Półwyspie Koreańskim oraz postawa wobec Tajwanu będą jednoznacznie świadczyły o stanowisku chińskim wobec problemu bezpieczeństwa w regionie.

Zespół autorski zakłada że, pomimo utrzymywania przez Chiny stałego poziomu wydatków obronnych, możliwości chińskich sił zbrojnych w dalszym ciągu pozostaną ograniczone, głównie z powodu słabości planowania wojskowego, systemu logistycznego, szkolenia oraz dowodzenia i kierowania. Zauważalne są jednak działania chińskiego kierownictwa wojskowego w kierunku stopniowego niwelowania powyższych braków, przejawiające się m.in. przyznaniem najwyższego priorytetu wzmocnieniu sił strategicznych, uzyskaniem możliwości prowadzenia działań zbrojnych z wykorzystaniem nowoczesnie uzbrojonych jednostek sił powietrznych, obrony powietrznej oraz morskich¹⁹. Cel ten Chiny osiągają zarówno poprzez rozwój produkcji krajowej, jak i dokonywanie zakupów za granicą. Jednocześnie, zgodnie z upowszechniającym się założeniem o ciągłym pozostawaniu w gotowości do prowadzenia wojny lokalnej z wykorzystaniem zaawansowanych technologii militarnych, Chiny kładą duży nacisk na rozwój środków walki radioelektronicznej, technologii „niewidzialności”, zaawansowanych technologicznie pocisków raketowych ziemia-powietrze (surface-to-air missiles, SAM), broni informacyjnej oraz

¹⁹ Te wyrazy obopólnego zainteresowania nie doprowadziły jak dotąd do konkretnych postępów. W odróżnieniu od Japonii, Chiny nie mają nawet „dialogowego partnerstwa” z NATO. W zamian za nawiązanie formalnych powiązań z Chinami, członkowie NATO mogliby starać się o uzyskanie większego dostępu do działań SCO. W zamian za to, Sojusz mógłby formalnie uznać SCO za swojego „globalnego partnera”, co podkreśliłoby wartość wzajemnej współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa

niekonwencjonalnych metod prowadzenia działań bojowych. Jednakże w ocenie Sojuszu, minie co najmniej dziesięć lat, zanim Chiny uzyskają realny wzrost poziomu swoich sił zbrojnych. W celu sfinansowania części wydatków związanych z modernizacją swoich sił zbrojnych, Pekin przeprowadza obecnie ograniczoną ich redukcję, szczególnie w wojskach lądowych. Jednakże w dalszym ciągu Chiny będą utrzymywały olbrzymie - według standardów regionalnych i globalnych - siły zbrojne²⁰.

Podsumowując, Chiny są obecnie jednym z niewielu państw na świecie, dysponujących potencjałem politycznym, ekonomicznym i militarnym, predysponującym je do odgrywania - w okresie najbliższych dziesięciu-dwudziestu lat - dominującej roli w regionie. Ze względu na olbrzymie znaczenie ekonomiczne gospodarki azjatyckiej w skali globalnej, jej niestabilność oraz fakt, że cztery wiodące potęgi światowe - Stany Zjednoczone, Rosja, Japonia i Chiny - mają w tym rejonie świata swoje interesy, śledzenie rozwoju sytuacji w Azji, a szczególnie w Chinach jest, zdaniem analityków wojskowych, niezbędnym warunkiem obrony zachodnich interesów w regionie.

Drugim państwem istotnym dla rozważanej problematyki jest Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna i jej możliwości prowadzenia operacji wojskowych. Pogarszająca się sukcesywnie z roku na rok kondycja ekonomiczna państwa destrukcyjnie wpływa na poziom wyszkolenia i gotowość operacyjną północnokoreańskich sił zbrojnych. Pomimo tego Phenian wciąż posiada olbrzymi potencjał militarny²¹, stanowiący poważne zagrożenie dla Korei Południowej (niewątpliwą demonstracją siły i możliwości było wyniesienie na orbitę okołozemską sztucznego satelity w lipcu 1998 r. przez północnokoreańską raketę nośną).

²⁰ Łączna liczba chińskich żołnierzy to 3 030 000 osób. Służba obowiązkowa w wojskach lądowych trwa 3 lata, a w marynarce i lotnictwie 4. Siły rezerwowe liczą 1 200 000 żołnierzy. W 2005 roku wydano na armię 90 miliardów USD, co stanowi 5% PKB Chin. Chińskie wojsko nadzoruje również program kosmiczny Państwa Środka.

²¹ 9.10.2006 roku KRL-D przeprowadził pomyślnie podziemną próbę atomową.

Stąd scenariusz wojny ograniczonej na Półwyspie Koreańskim wciąż pozostaje aktualny. W związku z rozwinięciem głównych sił KRL-D w pobliżu linii demarkacyjnej (w tym również artylerii, wojsk raketowych i lotnictwa), nie można wykluczyć niespodziewanego (i bez ostrzeżenia) wybuchu wojny na Półwyspie. Jest to szczególnie niebezpieczne ze względu na fakt, że z powodu małych odległości (w sensie operacyjnym) na Półwyspie Koreańskim, od początku konfliktu zagrożone byłyby wielkie skupiska ludności cywilnej i centra ekonomiczne.

W ocenie ekspertów wojskowych, władze w Phenianie widzą swoją szansę w kontynuacji politycznej gry z Zachodem (a szczególnie ze Stanami Zjednoczonymi) opartej na wymuszaniu pomocy humanitarnej i ekonomicznej, pod groźbą inwazji na Koreę Południową. Uważa się, że przetrwanie KRL-D w obecnej postaci będzie zależało od tego, czy jej władze będą w stanie oprzeć się wzrastającym naciskom wewnętrznym, spowodowanym przez długotrwały kryzys ekonomiczny państwa. Uwzględniając powyższe czynniki oraz ograniczony charakter stosunków między Stanami Zjednoczonymi a KRL-D, eksperci wojskowi uważają, że Sojusz powinien być przygotowane zarówno na możliwość wybuchu konfliktu zewnętrznego na Półwyspie Koreańskim, jak i wewnętrznego, spowodowanego wybuchem niezadowolenia społecznego w samej KRL-D.

Natomiast, największym zagrożeniem dla stabilizacji i bezpieczeństwa w Azji Południowej - według ocen autorów - jest trwająca od końca lat czterdziestych rywalizacja Indii i Pakistanu²². Mimo że żadna ze stron nie dąży do otwartego konfliktu zbrojnego, to swoje własne bezpieczeństwo widzi jedynie w perspektywie zachowania całkowitej równowagi militarnej między nimi. Ponadto obydwa państwa posiadają rakiety balistyczne dalekiego zasięgu, są technologicznie przygotowane do produkcji broni atomowej (o czym świadczą przeprowadzone przez nie

²² Sikhowie - Pendżab, Muzułmanie - Kaszmir.

w maju 1998 roku próby nuklearne) i utrzymują duże siły wojskowe w bliskim sąsiedztwie linii zawieszenia broni na froncie zachodnim z 1971 roku. Wskutek częstych zatargów granicznych, wciąż utrzymuje się możliwość nagłego wybuchu i szybkiej eskalacji konfliktu zbrojnego.

Kolejnym poważnym problemem regionalnym w Azji Południowej jest produkcja i handel narkotykami. To jeden z największych na świecie obszarów uprawy, produkcji i przemytu narkotyków, pozostający praktycznie poza kontrolą władz państwowych. Przewiduje się, że w najbliższej przyszłości Afganistan i Pakistan pozostaną liczącymi się producentami opium, natomiast Pakistan i Iran - kluczowymi węzłami tranzytu narkotyków. Poza tym wszechobecna korupcja, czynniki ekonomiczne i polityczne oraz niechęć władz poszczególnych państw regionu do połączenia wysiłków i wspólnych działań przeciwko narkobiznesowi, będą w dalszym ciągu ograniczały skuteczność akcji antynarkotykowych, podejmowanych przez poszczególne państwa i organizacje międzynarodowe.

Mimo że trudno jest prognozować rozwój sytuacji w Iraku - po śmierci dyktatora - wielce prawdopodobne jest, że po wyjściu Sił Koalicji Irak stanie się areną walk religijnych. Ponadto Iran ma ambicje osiągnięcia pozycji lidera świata islamskiego, tak na Bliskim Wschodzie, jak i poza nim. Do realizacji tego celu potrzebuje sił zbrojnych, zdolnych do skutecznego przeciwstawienia się Irakowi, zastraszenia sąsiadów z Zatoki Perskiej oraz ograniczenia w regionie wpływów państw zachodnich, w tym szczególnie Stanów Zjednoczonych. Korzystając z osłabienia Iraku, Iran intensywnie rozbudowuje swój potencjał militarny. Władze irańskie zdają sobie sprawę z braku szans w bezpośredniej konfrontacji militarnej ze Stanami Zjednoczonymi i prowadzą politykę polegającą na osłabianiu wpływów amerykańskich i zachodnich w regionie środkami pośrednimi, m.in. poprzez wspieranie działalności wywrotowej i terroryzmu, rozwój

środków obrony powietrznej oraz broni raketowej, min i środków minowania oraz środków morskich, zdolnych do zablokowania dostępu do Zatoki Perskiej przez Cieśninę Ormuz. Jednocześnie prowadzą intensywne prace nad wyprodukowaniem BMR, co świadczy o dążeniu Iranu do zbudowania sił zbrojnych o charakterze zdecydowanie ofensywnym.

Nie ulega dziś wątpliwości, że Rosja, podobnie jak Chiny w Azji, jest kluczem do stabilizacji w Europie. Rosja posiada wystarczający potencjał gospodarczo-militarny, by w następnych dwóch dekadach wzmocnić swoją pozycję i stać się poważnym zagrożeniem dla amerykańskich interesów w regionie. Stąd rozwój sytuacji politycznej i militarnej w Rosji znajduje się w centrum zainteresowania amerykańskich analityków. W najbliższym czasie oczekują oni od Rosji powolnego postępu we wprowadzaniu reform mających przezwyciężyć ostry kryzys ekonomiczny i społeczny. Przewiduje się wiele krótkotrwałych konfliktów wewnętrznych, zażartej walki politycznej na szczytach władzy, okresowego osłabienia demokratycznych instytucji władzy oraz rozwój przestępczości i korupcji. Jednak po dłuższym okresie sytuacja wewnętrzna w Rosji zacznie się stabilizować, co z pewnością wpłynie na odrodzenie się silnych nacjonalistycznych tendencji, spowodowanych chęcią powrócenia do roli światowego mocarstwa.

Obecnie jedynie siły zbrojne - a w szczególności strategiczne siły jądrowe Rosji, stanowiące podstawę jej potęgi militarnej - są czynnikiem zapewniającym postrzeganie tego kraju jako liczącej się potęgi polityczno-militarnej i zabezpieczającym jej żywotne interesy. Według ocen zespołu autorskiego, rosyjskie siły zbrojne posiadają obecnie możliwości wystarczające do skutecznej obrony kraju oraz do prowadzenia ograniczonych operacji wojskowych, w niewielkim oddaleniu od własnej granicy państwowej. Borykają się jednak one z problemami związanymi z brakiem długoterminowej stabilizacji politycznej w kraju, brakiem

stabilizacji na stanowiskach dowódczych i poważnym brakiem środków finansowych²³, co spowodowało obniżenie się morale armii, stopnia jej operacyjnej gotowości, poziomu wyszkolenia oraz nowoczesności. Mimo że Rosja kontynuuje realizację stosunkowo dużego programu wojskowego, m.in. badania nad nowymi raketowymi pociskami strategicznymi (*SS-27*), rozwój systemów obrony antyrakietowej (*S-300*), rozwój broni pancernej (*T-80U*), projekty nowych konstrukcji samolotów wielozadaniowych (*Mig 1-42*, *S-54/55*, *S-37*, *LFf*), obejmującego wykorzystanie zaawansowanych technologii do rozwoju wielu środków walki, to ograniczenia środków finansowych, kryzys przemysłu zbrojeniowego oraz katastrofalna sytuacja wewnętrzna państwa świadczą, że niewiele z nowo tworzonych systemów uzbrojenia ujrzy światło dzienne przed końcem następnej dekady.

W ocenie ekspertów wojskowych, realny postęp w sytuacji rosyjskich sił zbrojnych będzie możliwy dopiero po uporaniu się przez Rosję z kryzysem ekonomicznym, co - ich zdaniem - może trwać przez przynajmniej jedną dekadę. Po tym jednak okresie potencjał gospodarczo-polityczny i militarny Rosji może wzrosnąć w sposób znaczący, przywracający Rosji jej rolę wielkiego rywala Stanów Zjednoczonych²⁴.

Kolejnym przykładem typowego, niespodziewanego i trudnego do rozwiązania konfliktu regionalnego może być Kosowo. Z prawnego punktu widzenia, Kosowo wchodzi w skład Serbii, jednak od 1999 jest ono protektoratem międzynarodowym pod auspicjami ONZ (na mocy rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ 1244, stwierdzającej jednak także, iż Kosowo

²³ Pierwszy rosyjski Państwowy Program Uzbrojenia na lata 1996-2005 (PPU-2005) załamał się już w rok po jego zatwierdzeniu. Jedną z przyczyn załamania był kryzysowy stan przemysłu. Dlatego drugiemu już Państwowemu Programowi Uzbrojenia na lata 2001-2010 (PPU-2010) towarzyszyło kilka Federalnych Programów Celowych (FPC), wśród których najważniejszymi były: „Reforma i rozwój kompleksu wojskowo-przemysłowego w latach 2002-2006”; „Narodowa baza technologiczna w latach 2002-2006” i inne.

²⁴ Jak było powiedziane wyżej, w realizacji PPU-2015 tempo przezbrajania będzie wynosić 2% rocznie, co w żaden sposób nie odpowiada rekomendacjom specjalistów. Ci uważają, że dla armii z proporcją ilości starego i nowego uzbrojenia równą 70 do 30, tempo przezbrojenia powinno wynosić nie mniej niż 5% rocznie. Ale już dziś można zauważyć, że, niezależnie od realizacji PPU-2015 armia rosyjska nie będzie wyposażona w pociski, a zapas nienaruszalny na wypadek wojny nie będzie odtworzony.

jest częścią Serbii). Rząd serbski nie ma faktycznie żadnego wpływu na decyzje międzynarodowej administracji. Prowincją zarządza misja ONZ UNMIK. Bezpieczeństwo stara się zapewnić misja NATO KFOR, podległa UNMIK.

UNMIK wydaje mieszkańcom prowincji dokumenty zastępujące paszporty, zezwalające na podróżowanie za granicę do państw, które je uznają. UNMIK wydaje również dowody osobiste oraz tablice rejestracyjne pojazdów, które również pozostają ważne jedynie w państwach, które je uznają. Podobna sytuacja panuje w przypadku systemu pocztowego. Listy adresowane do Kosowa lub Serbii i Czarnogóry mogą nie dojść do adresata. Zalecane jest adresowanie listów „Kosowo (UNMIK)”.

UNMIK stworzył również formację policyjną, zatrudniającą członków wszystkich grup etnicznych (Albańczyków, Serbów, Romów, Bośniaków) oraz zarządza liniami kolejowymi oraz liniami lotniczymi (Kosova Airlines). Przestrzeń powietrzna kontrolowana jest przez KFOR. UNMIK używa flagi ONZ.

Z formalnego punktu widzenia Kosowo postrzegane jest na arenie międzynarodowej jako część Serbii. Jego status nie został ostatecznie ustalony, a zakończenie rozmów obecnie planowane jest na zimę 2007 roku - na niepodległość Kosowa i oderwanie od Serbii 15% jej terytorium demokratyczne władze Serbii nie wyrażają zgody. Uchwalona jednogłośnie przez parlament Serbii nowa konstytucja stanowi że Kosowo jest integralną częścią kraju - w tej sprawie w październiku 2006 przeprowadzono ogólnonarodowe referendum w którym większość głosujących poparła konstytucję. Kwestia ewentualnej niepodległości Kosowa budzi wiele emocji - decyzja taka postrzegana jest przez wielu jako niezgodna z Kartą Narodów Zjednoczonych (byłaby to pierwsza po 1945 roku jednostronna zmiana granic w Europie, która mogłaby pociągnąć za sobą natychmiastowe konsekwencje np w Abchazji i Osetii Południowej).

Powszechna jest również obawa, że decyzja taka może doprowadzić do dalszego rozpadu byłej Jugosławii oraz ponownego zaognienia wojny w regionie – w pierwszej kolejności w Macedonii, gdzie także działa UCK, która już w 2001 roku wystąpiła zbrojnie.

Ameryka Łacińska również należy do regionów zagrożonych wybuchem konfliktu o bardzo różnym podłożu. Przemysł narkotyków, pranie pieniędzy pochodzących z narkobiznesu, przemysł broni, terroryzm i szerząca się przestępczość oraz ubóstwo i podminowane nastroje miejscowej ludności -wszystkie te czynniki stanowią poważne zagrożenie dla stabilizacji społeczno-politycznej i wojskowej wielu państw i ich rządów w regionie oraz dla amerykańskich interesów w tej części świata.

2.1.3. NOWE TECHNOLOGIE ZBROJENIOWE

Ta grupa różnorodnych form zagrożenia jest związana z dynamicznym rozwojem technologii zbrojeniowych, ich proliferacją oraz wpływem na zmiany w taktyce prowadzenia działań przez poszczególne rodzaje wojsk. Zdaniem zespołu autorskiego, świat znajduje się obecnie w okresie przejściowym, związanym z formowaniem się nowego systemu stosunków geopolitycznych po zakończeniu zimnej wojny i rozpadzie ZSRR. Z jednej strony, w okresie najbliższych dziesięciu lat nie przewiduje się pojawienia się równorzędnego dla Sojuszu przeciwnika politycznego, zdolnego do rywalizacji z nim w skali globalnej. Tym samym przez ten czas Sojusz będzie posiadał niekwestionowany prymat polityczny i militarny na świecie. Z drugiej strony, stosunki polityczne na arenie międzynarodowej stają się coraz bardziej złożone i zależne od znacznie większej niż poprzednio liczby czynników. W efekcie, w najbliższej przyszłości należy oczekiwać, że zaangażowanie militarne Sojuszu na świecie pozostanie na poziomie z lat ubiegłych.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że głównymi przyczynami zaangażowania sił zbrojnych w przyszłości będą:

- obecne i przyszłe konflikty lokalne na tle społecznym, etnicznym, religijnym, demograficznym i ekonomicznym - co oznacza potrzebę tworzenia większej liczby misji humanitarnych i przywracania pokoju;
- zagrożenie ze strony wrogich Zachodowi, szczególnie Stanom Zjednoczonym, państw (Irak, Korea Północna) posiadających potencjał polityczny i przede wszystkim militarny, wystarczający do stworzenia poważnego zagrożenia regionalnym interesom amerykańskim w świecie;
- zagrożenia globalne o charakterze międzynarodowym, jak terroryzm, przemyt narkotyków oraz proliferacja nowoczesnych broni i technologii do ich produkcji, co może stanowić perspektywiczne zagrożenie dla Stanów Zjednoczonych, ich obywateli i instytucji w świecie, ich sojuszników i sił zbrojnych;
- rozwój potencjału gospodarczo-politycznego i militarnego Rosji i Chin, znajdujących się obecnie w okresie głębokich przemian politycznych, ekonomicznych i społecznych o trudnych do przewidzenia konsekwencjach. Przewiduje się, że za około dziesięć lat, państwa te, już obecnie posiadające siły nuklearne zdolne do rażenia terytorium Stanów Zjednoczonych, mogą stanowić zagrożenie dla interesów amerykańskich w skali globalnej i regionalnej;
- coraz szersze stosowanie nowych rodzajów zaawansowanych technologicznie broni oraz zmiany w taktyce prowadzenia konwencjonalnych operacji zbrojnych (szczególnie rozwój form i metod prowadzenia walki w terenie zurbanizowanym).

W odniesieniu do całości problemu, można założyć, że efektywne przeciwstawienie się tym i innym formom zagrożenia w przyszłości wymaga od państw zachodnich, zwłaszcza Sojuszu, m.in. prowadzenia aktywnej polityki zagranicznej i dużego zaangażowania na arenie międzynarodowej, popierania rozwoju demokracji i gospodarki wolnorynkowej na świecie, pozyskiwanie nowych i wspieranie dotychczasowych sojuszników, polityczne i ekonomiczne izolowanie przeciwników oraz technologiczny rozwój własnych sił zbrojnych i służb bezpieczeństwa

2.2. SIŁY I ŚRODKI ROZPOZNANIA SIŁ ODPOWIEDZI NATO

Sojusz zainauguował 15 października 2003 roku działalność pierwszego prototypu rotacyjnych Sił Odpowiedzi NATO (NRF), tak zwane „NRF 1” w Dowództwie Regionalnym Północ w Brunssum (Holandia). Pierwsze dwie zmiany rotacyjne w Siłach Odpowiedzi NATO – chociaż zachowywały zdolności operacyjne – miały charakter eksperymentalny. Celowo były małe i o ograniczonym zasięgu. SHAPE, ACT oraz dowództwa regionalne eksperymentowały z tymi siłami w celu wypracowania niezbędnych doktryn, standardów szkolenia i certyfikacji, wymogów operacyjnych oraz kryteriów gotowości, tak aby zapewnić Siłom Odpowiedzi NATO sukces, gdy osiągną one wstępną gotowość operacyjną w październiku 2004 oraz pełną w 2006²⁵.

Zakłada się, że po 2006 roku NATO będzie posiadać ważny, nowy element potencjału wojskowego, to jest zdolność do proaktywnego działania. Jest to wyrazem znaczącej i historycznej zmiany w etosie i kulturze Sojuszu, jako że podczas zimnej wojny NATO było po prostu nastawione na reagowanie. W tych czasach, wynikające z Artykułu 5

²⁵ Siły Odpowiedzi NATO – kompendium „Biuletyn Informacyjny” nr 1 (173), s. 3

zobowiązanie do zbiorowej obrony było jednoznaczne, plany obrony były gotowe, a duże stałe siły były stacjonowane wzdłuż żelaznej kurtyny.

Proaktywność nie zawsze oznacza jednak szybkie odwoływanie się do użycia siły. Nie umniejszając znaczenia zdolności Sił Odpowiedzi NATO do skutecznego działania na maksymalnym poziomie intensywności, ich sprawność i ekspedycyjny charakter mogą przede wszystkim zapobiec konfliktowi. Poza zdolnością do działania w ramach pokojowych programów zaangażowania, które pomogą wzmocnić narodowe instytucje, sprawność i ekspedycyjny charakter Sił Odpowiedzi NATO zapewniają Sojuszowi zdolność wojskową do wprowadzania małych sił w dany region w fazie zapobiegania pogorszeniu się sytuacji. Obecność takich sił, na przykład podczas kryzysu humanitarnego mogłaby pomóc w stabilizowaniu sytuacji zanim dojdzie do eskalacji konfliktu, a może nawet wspomóc osiągnięcie warunków potrzebnych do wypracowania rozwiązania pokojowego bez wcześniejszych znaczących strat osobowych. Zwłaszcza w przypadku kryzysu humanitarnego, lepiej jest rozmieścić siły zanim dojdzie do potencjalnej katastrofy, niż czekać, aż ona nastąpi i dopiero wówczas stawać wobec konieczności radzenia sobie z jej skutkami.

Sprawność Sił Odpowiedzi NATO i ich zdolność do szybkiego rozwijania sił da Sojuszowi zinstytucjonalizowany potencjał wojskowy do prowadzenia w przyszłości podobnych operacji. Ponadto, Siły Odpowiedzi NATO i komponentu Wojsk Lądowych SZ RP będą także przygotowane do wykonywania innych misji, zgodnie ze poleceniami Rady Północnoatlantyckiej, włączając operacje humanitarne, operacje utrzymania i wprowadzania pokoju siłą oraz bezpośrednie akcje, w tym operacje wymuszonego wprowadzenia sił. Jednocześnie Siły Odpowiedzi NATO i komponentu Wojsk Lądowych SZ RP muszą zachować zdolność

do przeprowadzania operacji o wysokim stopniu intensywności, jeśli będzie to potrzebne.

2.2.1. WYDZIELONE SIŁY I ŚRODKI PRZEZ POSZCZEGÓLNE PAŃSTWA

Cała struktura komponentu lądowego Sił Odpowiedzi nie jest dość jasno sprecyzowana. Duża ilość niewielkich komponentów z kilkudziesięciu różnych krajów, bez odpowiedniego dowodzenia i kontroli, stwarza wiele niejasności szczególnie przy organizacji sił. Oprócz tego widoczny jest brak podstawowych możliwości do realizacji niektórych zadań, a w szczególności: powietrzno - szturmowych, ISTAR²⁶ i niektórych zadań związanych z logistyką²⁷.

Również swoiste problemy sprawia umiędzynarodowienie tego komponentu, a w szczególności:

- zapewnienie interoperacyjności;
- przestrzeganie NATO-wskich standardów, głównie z powodu prowadzenia treningów, jeszcze na etapie przygotowania elementów w ramach odpowiedzialności danego państwa, na standardach narodowych;
- różna kultura oraz często bariera językowa powodowała różne rozumienie tych samych rzeczy;
- trudności w ustanowieniu i utrzymaniu relacji pomiędzy narodowościami.

W związku z powyższym, zakłada się, że w przyszłości będzie zbudowana jasna i przejrzysta struktura, bazująca na możliwych zadaniach wskazanych dla Sił Odpowiedzi. Pododdziały wsparcia i logistyka, normalnie podporządkowane pod szczebel korpusu (ISTAR, PSYOPS, Info OPS, EW, CIMIC, MP itp.) nie będą podporządkowywane brygadzie Sił

²⁶ ISTAR – Intelligence, Surveillance, Target Acquisition and reconnaissance

²⁷ NATO Response Force 2 (NRF-2) Findings and Lessons Learned, NRDC-T, 07.2004

Odpowiedzi, lecz będą pozostawać pod kontrolą korpusu jako komponentu lądowego dla Sił Odpowiedzi (NRF LCC). Ponadto zasadniczy trzon Sił Odpowiedzi będzie stanowić jednostki pochodzące z jednego państwa, a wielonarodowość będzie dotyczyć sił powyżej szczebla batalionu²⁸.

W składzie NRF-1 i NRF-2 zasadniczy element rozpoznawczy dla Sił Odpowiedzi NATO stanowił pododdział ISTAR, jego przykładowy skład był następujący:

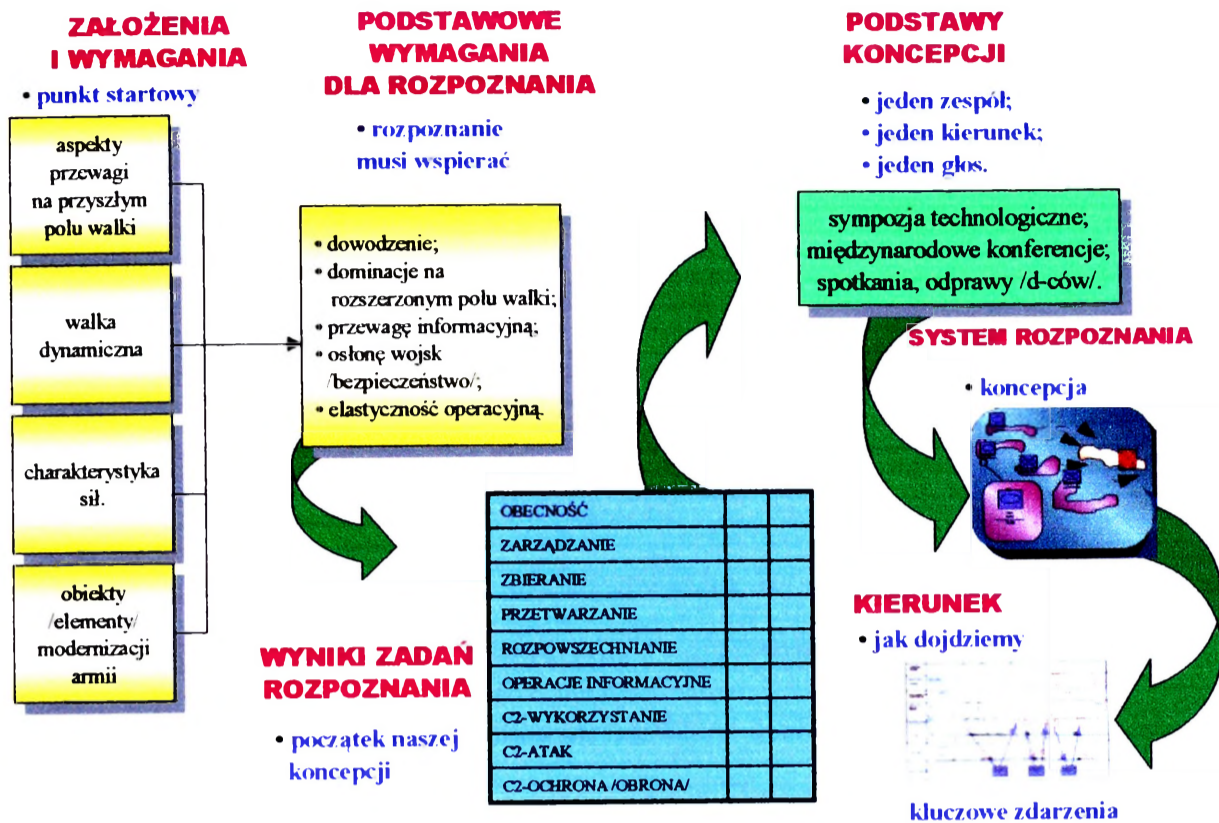
- pododdział analiz meteorologicznych;
- pododdział walki elektronicznej (SIGINT, ELINT oraz SG RADAR);
- pododdział rozpoznawczy;
- pododdział rozpoznania powietrznego;
- zespół przesłuchań jeńców;
- zespół analiz.

Ponadto komponent Wojsk Lądowych SZ RP w swojej strukturze zawierał pododdziały rozpoznawcze np. kompanię rozpoznawczą, czy też pododdziały rozpoznawcze rodzajów wojsk.

2.3. POTRZEBY SYSTEMU ROZPOZNANIA

Z przeprowadzonych rozważań wynika, że decydujący wpływ na tworzenie systemu rozpoznania dla rozpoznania zagrożeń w ramach SON mają założenia i wymagania głównych rodzajów rozpoznania oraz przewidywane modele działań (rys. 2.1.). Z nich to właśnie wynika główny cel a tym samym podstawowe wymagania i koncepcja systemu rozpoznania.

²⁸ Tamże

Rys. 2.1. Założenia systemu rozpoznania SON

Źródło: opracowanie własne

Skład, struktura organizacyjna, rozmieszczenie przestrzenne elementów oraz więzi techniczne, informacyjne i funkcjonalne występujące pomiędzy elementami tego systemu powinny pozwolić:

- 1) zbierać dane z obszaru działań;
- 2) gromadzić dane z obszaru działań, analizować je i identyfikować oraz wypracowywać decyzje do dalszego działania;
- 3) przekazywać wypracowane decyzje wykonawcom.

Realizacja pierwszej grupy zadań powinna polegać na:

- zdobywaniu i zbieraniu wszelkich danych o obiektach, terenie, skutkach prowadzonych działań bojowych oraz usytuowaniu i stanie własnego rozpoznania (sensorów);

- ciągłym kontrolowaniu usytuowania, ukończenia oraz zdolności bojowej własnych sił i środków walki;
- ciągłym kontrolowaniu usytuowania i możliwości systemu zabezpieczenia logistycznego.

Druga grupa zadań związana powinna być z wypracowaniem, na podstawie zgromadzonych i przeanalizowanych danych, decyzji do dalszego działania. Funkcja ta spełniana powinna być głównie przez stanowiska dowodzenia, stosownie do zakresu uprawnień kompetencyjnych. W tym względzie w coraz szerszym zakresie wykorzystywana powinna być elektroniczna technika obliczeniowa, która już w wielu przypadkach skutecznie zastępuje człowieka. Dotyczy to szczególnie tej sfery działalności dowództw i sztabów, gdzie czas reakcji na posunięcia przeciwnika winien być jak najkrótszy.

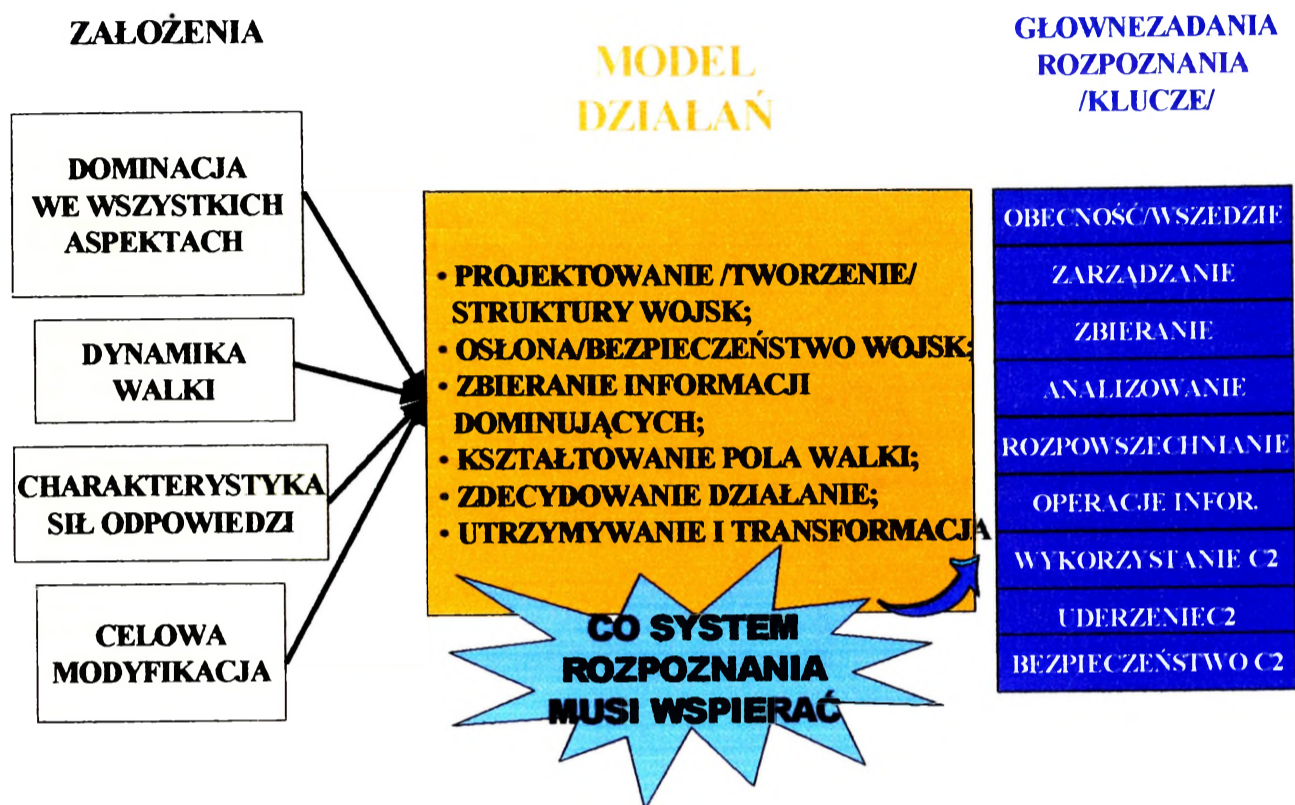
Trzecia grupa zadań powinna być związana z przekazywaniem postanowień decyzyjnych działającym wojskom, elementom systemu rozpoznania oraz innym elementom będącym częścią składową systemu walki.

2.3.1. ZADANIA ROZPOZNAWCZE W MISJACH POZA GRANICAMI KRAJU

Działalność rozpoznawcza w składzie Sił Odpowiedzi NATO będzie realizowana przez wykonanie zadań pokazanych na rysunku 2.2.

Określając założenia dla systemu rozpoznania Sił Odpowiedzi NATO i komponenty Wojsk Lądowych SZ RP zaczęliśmy od analiz zagrożeń na bazie których zidentyfikowaliśmy wymagania. Wymagania te zostały wyprowadzone jako efekty analiz dokonanych w ramach prac naukowo badawczych i ćwiczeń, przez autorytety w zakresie myśli wojskowej, poszukiwano odpowiedzi jak walczyć, jakie dostarczyć

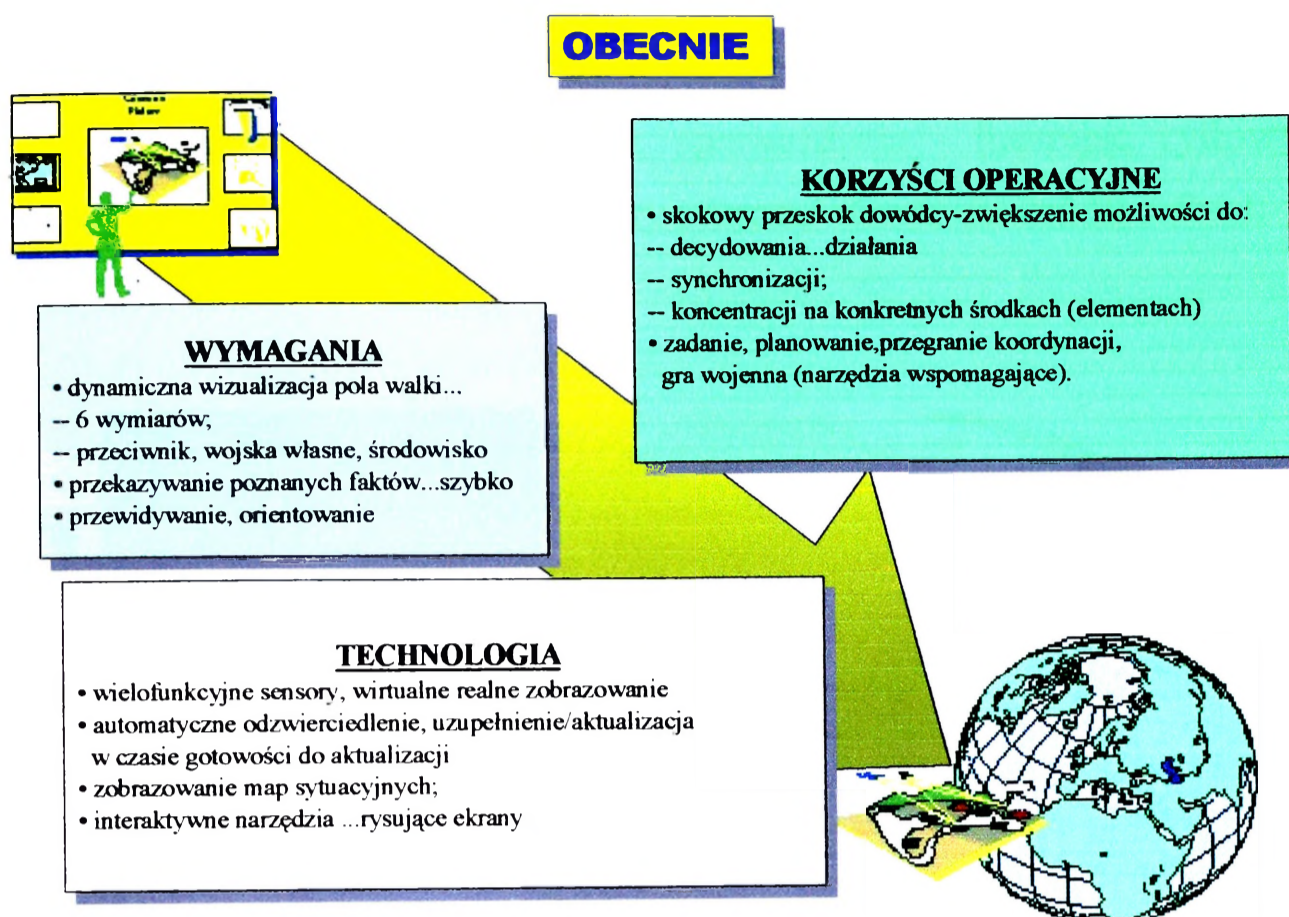
„zdolności” dowódcy by mógł prowadzić działania (operacje) w ramach SON (rys.2.3.).

Rys. 2.2. Zadania rozpoznania SON

Źródło: opracowanie własne

Dodatkowo, wyartykułowano zdolności dowódcy, by przewidzieć trudne decyzje oraz analizować opcje i zmniejszyć niepewność działania w czasie kiedy decyzje są opracowywane w czasie działań dynamicznych jest powiązana z prognozowaniem wariantów działania oraz rozpoznaniem obecnych działań przeciwnika, jego zamiarów w czasie i przestrzeni. Przedstawianie tych obu działań (własnych i przeciwnika) podczas procesu gry wojennej, jak również podczas rozwijania działań, dostarczy obrazów wirtualnych, by otrzymać dynamiczny połączony obraz obszaru działań.

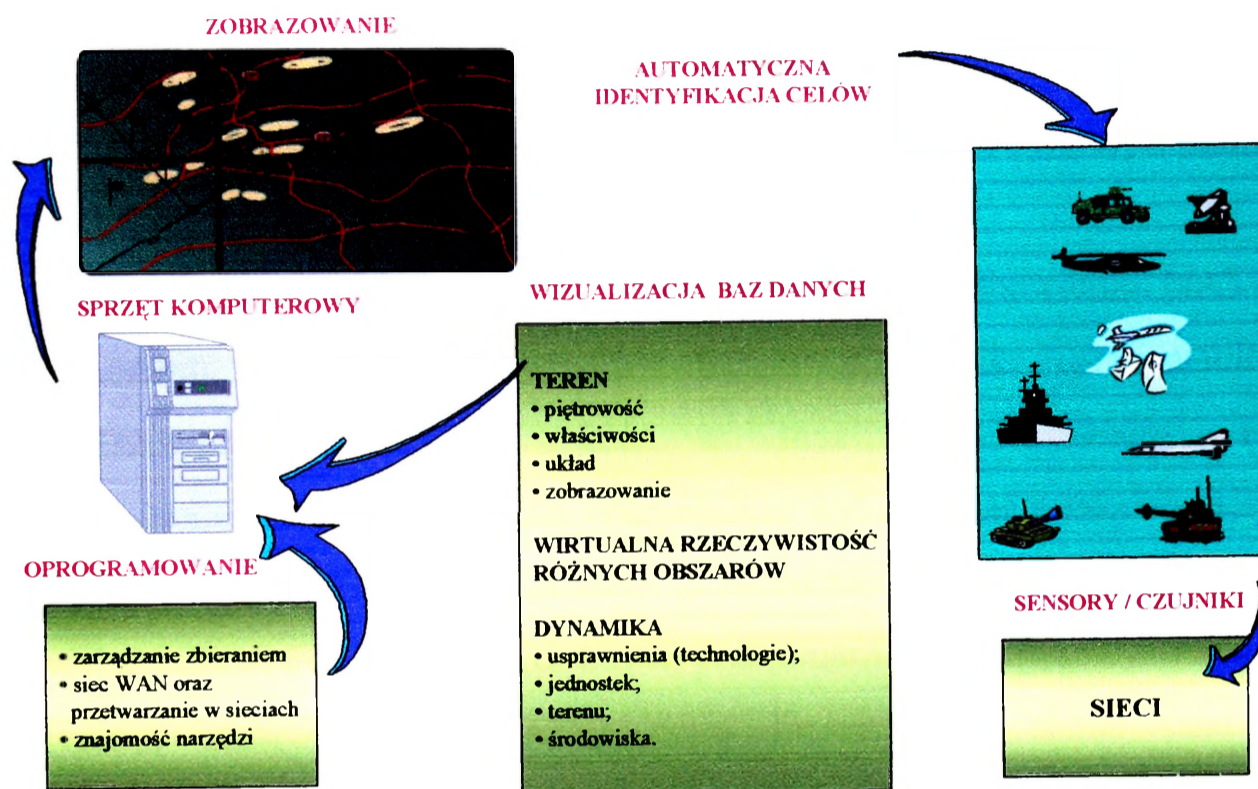

Rys. 2.3. Wymagania Sił Odpowiedzi NATO w zakresie rozpoznania

Źródło: opracowanie własne

System rozpoznania musi być w stanie, tworzyć dokładny, zwięzły o dużej wierności wirtualny obraz obszaru działań a ponadto łączyć to z ogólną sytuacją, pogodą i danymi terenu (o dużej rozdzielczości) dając podstawę, do projektowania obrazu dla dowódcy. Ten wspólny obraz, musi pomóc dowódcy natychmiastowe zrozumienie aktualnej i przyszłej sytuacji może on więc „widzieć” obszar działań i przygotować optymalne (inteligentne) decyzje. To jest klasyczny cykl rozpoznawczy oraz kierowanie wymaganiami i zdolnościami zgodnie z otrzymanym zadaniem. Przedstawiona „prezentacja” powinna być przygotowana przez zespół wysoce wykwalifikowanych, dobrze wyszkolonych żołnierzy zwiadowców, którzy analizują zagrożenie, pogodę i teren w kontekście sytuacji i wymagań dowódcy.

Taka „prezentacja obszaru działań w ramach NRF” powinna się ewoluować od mapy do cyfrowego ekranu ukazującego graficzne i tekstowe meldunki rozpoznawcze, sprawozdania - ilustrując cyfrowy pokaz wirtualnej rzeczywistości, który przynosi obszar działań (rys. 2.4.).

Rys. 2.4. Technologia wizualizacji obszaru działań

Źródło: opracowanie własne

Elektroniczne oleaty muszą być uaktualniane dynamicznie, by dodać zmiany w sytuacji (zmieniają wartość albo usuną informację) i ukazać wpływ pogody, bazując na właściwościach terenu zapisanych elektronicznie (**DTED** - Digital Terrain and Elevation Data) oraz wszystkie dane przesyłane będą w czasie realnym. Informacje powinny być zobrazowane (np. na płaskim panelu), zdolnym do przekazu wizualnego, obrazów graficznych i filmów wideo oraz obrazów wirtualnych

z wielokrotnymi zdolnościami pokrycia ekranu różnymi informacjami - każdy fragment ekranu pokazuje inną funkcję multimedialną.

Dźwiękowe i wizualne informacje tzw. audio-informacje i współpracujące narzędzia (tablice elektroniczne) powinny być użyte, by dynamicznie odtworzyć i skoordynować „prezentację” dla pełniejszego zrozumienia. Automatyczna aktualizacja zaalarmuje oficera/operatora, jeśli obraz będzie uaktualniany/zmieniany. Technologia „prezentacji” wesprze planowanie zadań, grę wojenną, treningi i zapewni sprawne wykonanie zadań.

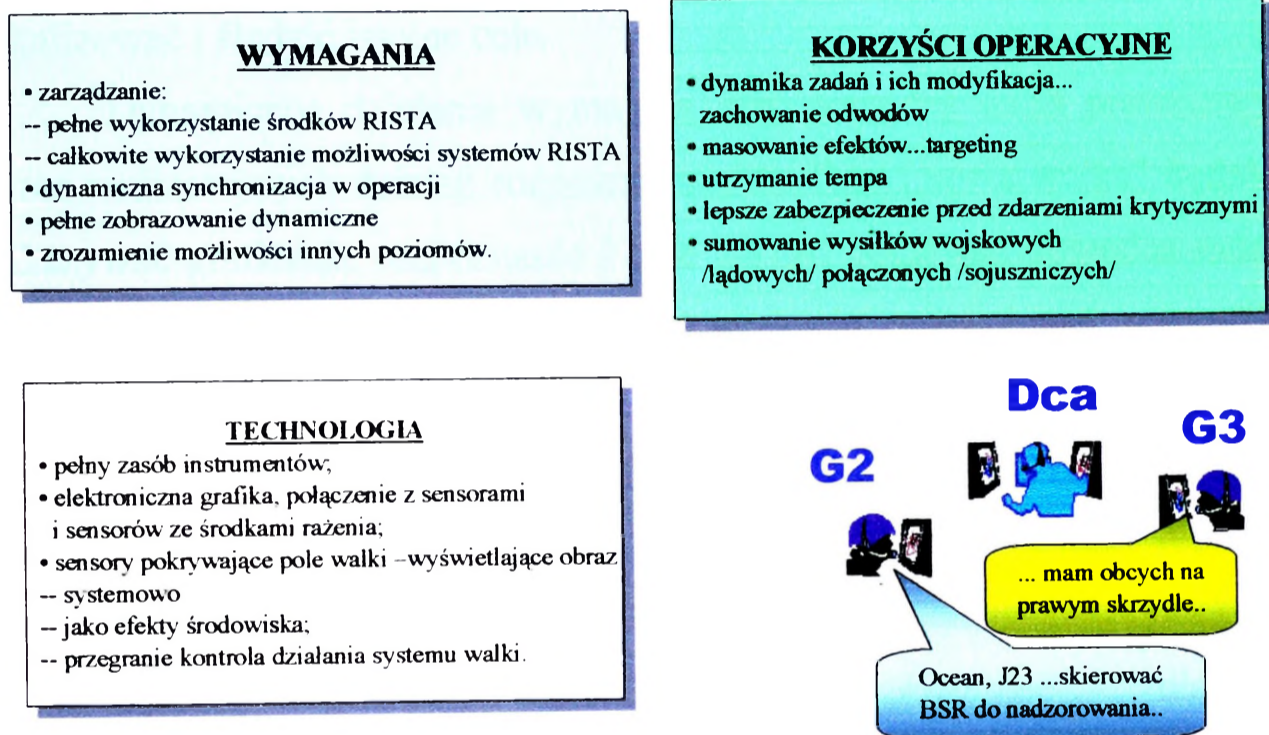
Przyszłe zdolności systemu rozpoznania Sił Odpowiedzi NATO i komponentu Wojsk Lądowych SZ RP w dziedzinie „prezentacja” reprezentowałyby „milowy” skok w możliwości dowódcy, by zdecydowanie wesprzeć działania i racjonalnie wykorzystać posiadane siły. Wartość rzeczywista będzie rozumiana pełniej, gdy dowódcy/użytkownicy utwierdzą się w przekonaniu, że dzięki systemowi utrzymują stałe tempo działań, mają lepszą skuteczność rażenia i poprawione zdolności w przetrwaniu wojsk.

Zakładamy, że operatorzy systemów rozpoznawczych, będą wymagać pełnego oprogramowania, narzędzi użytkowych do korzystania z bogatych zasobów informacji o charakterze organicznym, połączonym, narodowym i wielonarodowym.

Wejścia od wszystkich sensorów obszaru odpowiedzialności i zainteresowania, załogowych i bezzałogowych, muszą zostać połączone i być odpowiednio zarządzane, by dostarczyć w realnym czasie, dokładnego wspólnego obrazu obszaru działań. W konsekwencji, „działalność rozpoznawcza” musi wyjść poza tradycyjną działalność opartą na przetwarzaniu informacji i brać pod uwagę wszystkie wyniki działań rozpoznawczych z różnych źródeł informacji, stąd wzrost roli rozpoznania celów, nadzorowania obszaru działań itp.

Aby założenia mogły zostać osiągnięte każdy z (uprawnionych) operatorów systemu musi widzieć sytuację i miejsca rozmieszczenia elementów - źródeł informacji w aspekcie poziomym i pionowym umożliwiając skuteczną koordynację i synchronizację zadań (rys. 2.5.).

ZARZĄDZANIE

Rys. 2.5. Zarządzanie

Źródło: opracowanie własne

Ażeby skutecznie zarządzać systemem i jego podsystemami RSTA²⁹ w przyszłości, oficerowie muszą być w stanie dynamicznie planować, koordynować i synchronizować systemy rozpoznania używając wizualnych pokazów, wykorzystując narzędzia oraz automatyzowane macierze synchronizacji. Ponadto, muszą być w stanie widzieć w rzeczywistym czasie wykonywanie zadań rozpoznawczych w działaniach i analizować wiadomości postrzegane przez sensory. Muszą

²⁹ RSTA - Reconnaissance, Surveillance, and Targeting Acquisition

też być w stanie widzieć i łączyć informacje w relacji sensor do sensora i sensor do wykonawcy, wykonawca do wykonawcy. Ponadto muszą wiedzieć jak utrzymać obszar pod nadzorem rozpoznania i mieć pokrycie na wszystkich obiektach poziomo i pionowo. Z takimi możliwościami, operatorzy rozpoznania będą w stanie dynamicznie reorganizować system i przecelowywać zadania oraz przesuwać skupienie wysiłku rozpoznania, aktualizując pokrycie obszaru sensorami a tym samym mogą skuteczniej lokalizować i śledzić istotne cele.

Dynamiczne działania wymagają, aby dowódcy mieli prawdziwy obraz realizowanych działań rozpoznawczych. Taka „nowa walka” będzie pokazywać graficznie rozpoznanie i cele RSTA, ponieważ dowódca musi postrzegać zadania rozpoznania w kontekście całościowej sytuacji. Dowódcy w przyszłości (z takimi zdolnościami), mogą być w stanie skuteczniej i bezpośrednio wpływać na działania. Dlatego też, rozpoznanie będzie musiało być w stanie utrzymywać tempo działań i koncentrować wysiłki na istotnych celach.

Sensory powinny „widzieć” i „rozumieć”, dlatego w wielofunkcyjne sensory muszą być zaopatrzone pojazdy bojowe, samoloty (załogowe i bezzałogowe) oraz żołnierze na ziemi, powietrzu, morzu i przestrzeni (np. kosmicznej) (rys.2.6).

Trend w naszych przyszłych systemach zbiorów informacji powinien zmierzać do modułowego i węzłowego systemu. Moduły muszą być w pełni automatyczne, o szerokim obszarze działania i gromadzenia informacji oraz precyzji lokalizacji. Projektowanie architektury otwartej, by wspólną technologią zewrzeć środowisko użytkowe pozwoli takim systemom, rozwinąć swoje możliwości. Przyszłe systemy Sił Odpowiedzi NATO i komponentu Wojsk Lądowych SZ RP muszą też dostarczyć wielospektralnego wizerunku dla pokładowego przetwarzania. Bezzałogowe aparaty i sensory naziemne oparte na robotach

i mikroelektronicznych maszynach, powinny działać razem, by zrealizować pokrycie w obszarach niedostępnych do konwencjonalnych środków rozpoznawczych. Pojedyncze platformy muszą być w stanie nosić, wielokrotne typy modułów sensorów i wspierać szybkie wykorzystanie inteligentnych i doskonałych systemów broni.

ZBIERANIE

WYMAGANIA

- większy zasięg;
- identyfikacja, lokalizacja i nadzorowanie manewru;
- krzyżowanie sygnałów;
- przetwarzanie;
- wielospektralne... nie tylko militarne
- modułowe, przystosowawcze;
- szeroka strefa

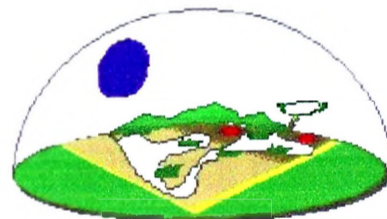
KORZYŚCI OPERACYJNE

- skuteczne planowanie i realizacja działań;
- dostrzeganie pola walki na całą głębokość;
- elastyczność działania w całym obszarze.

TECHNOLOGIA

- zaawansowana komunikacja wszystkich źródeł wykrywania
- zautomatyzowane przetwarzanie danych z rozpoznania czujnikowego;
- zautomatyzowane rozpoznanie celów i ich wybór;
- krzyżowanie sygnałów;
- jednolitość, robotyzacja czynności

Przez wszystkie 6 wymiarów...
na zasięg broni (systemów walki)
i dla osłony / bezpieczeństwa wojsk

Rys. 2.6. Zbieranie

Źródło: opracowanie własne

System zbiorów danych w rozpoznaniu Sił Odpowiedzi NATO i komponentu Wojsk Lądowych SZ RP powinien umożliwić dowódcy zobaczyć i uchwycić całkowity (globalny) obszar działania z dużą wiernością. Dlatego rozpoznanie musi dostarczyć dowódcy informacji, których potrzebuje, aby zrozumieć pole walki i rozmieścić wojska oraz zidentyfikować i wysledzić istotne cele.

Przyszłe systemy rozpoznania Sił Odpowiedzi NATO i komponentu Wojsk Lądowych SZ RP, ponadto będą wymagać automatycznego rozpoznania, zidentyfikowania i umiejscowienia obiektów rozpoznania w akustycznym, widocznym i elektromagnetycznym spektrum.

Zaawansowane technologie przetwarzania wstępnego, zawierające techniki takie jak zautomatyzowany system wskazywania celów (obiektów) (ATR)³⁰, wykrywanie zmiany sytuacji i określanie poszczególnych rodzajów obiektów przeciwnika zdejmując ich elektroniczne odciski palców musi zostać skierowane do sensorów i procesorów, by szybko zidentyfikować i wysledzić istotne cele. Będą też wymagane nowe technologie sensorów skierowanych na wykrywanie rozwiniętego kamuflażu przeciwnika i urządzenia do ukrycia oraz maskowania wojsk własnych. Wszystkie narzędzia mogą być wykorzystane we wsparciu HUMINT³¹.

Zdolność, by gruntownie zrozumieć i zobaczyć pole walki, pozwoli sztabom, skuteczniej zaplanować i wykonać operacje decydujące. Jednakże, to wymaga dużego wyboru sensorów - opisanych powyżej - po to aby zebrać dane potrzebne dowódcom oraz właściwie zwizualizować i zrozumieć ich przestrzeń działania.

Przetwarzanie i analiza przemiana dane z obszaru działań na informację do zrozumienia i ostatecznie do efektywnego opracowania decyzji. Ponieważ wzrasta dynamika obszaru działań rośnie również ilość i szybkość operacji realizowanych na informacjach. Dlatego, rozpoznanie Sił Odpowiedzi NATO i komponentu Wojsk Lądowych SZ RP musi rozwinąć systemy wspólne do wszystkich poziomów dowodzenia, w celu szybkiego przetwarzania, analizy i przepustowości informacji oraz

³⁰ ATR - Automated Target (object) Recognition.

³¹ HUMINT - Human Intelligence, por. *Rozpoznanie Wojskowe*, Doktryna Połączona, Szt. Gen. 1531/2001, Warszawa 2001, s. 18.

jednocześnie skupić agregację informacji oraz zapewnić wnioskowanie uprzedzającego od góry na dół do poziomu brygady/batalionu. Właściwości systemu muszą też uwzględniać przetwarzanie i analizę informacji rozpoznawczych w ruchu (rys. 2.7.).

PRZETWARZANIE I ANALIZA

WYMAGANIA

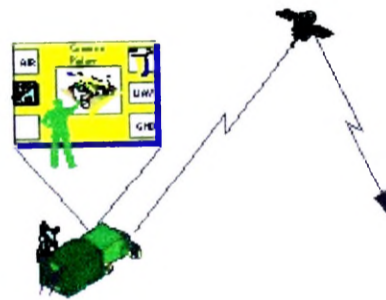
- działania w ruchu / dynamiczne;
- wspólne systemy dla wszystkich szczebli walki;
- szybkie wsparcie – dynamiczne kreowanie wspólnego obrazu;
- wspólne...programy, aplikacje, algorytmy...;
- interoperacyjność narzędzi/oprogramowania w operacjach;
- sojuszniczych, połączonych, wspólnych;
- sumowanie informacji pomiędzy szczeblami (łączenie puzzli).

KORZYŚCI OPERACYJNE

- bardziej terminowe i precyzyjne zobrazowanie pola walki;
- wirtualne połączenie sensorów i wojowników;
- tworzenie podstaw do:
 - planowania alternatywnego;
 - przegrania walki / symulacja / koordynacja;
 - gier wojennych i realizacji.

TECHNOLOGIA

- automatyczna dystrybucja i dzielenie się bazą danych;
- wsparcie komputerowe i analiza rozpoznania osobowego;
- automatyczne rozpoznanie obiektów, celów uderzeń;
- narzędzia / aplikacje dla wszystkich procesów;
- wspólne środowisko operacyjne.

Rys. 2.7. Przetwarzanie i analiza danych/informacji

Źródło: opracowanie własne

Zdolność do szybkiego przetwarzania i analizy danych wymaga systemu, który dostarczy połączenia wirtualnego między źródłami rozpoznawczymi a „centrum dowodzenia” ze skutecznym filtrowaniem, by zapobiec zatorom informacyjnym. Stąd też rozproszone przetwarzanie danych i ich analiza musi być porównywana z wynikami w bazie centralnej, do której dostęp musi być gwarantowany stosownym akcesem. Aplikacje i algorytmy muszą być standaryzowane przez wielopoziomowe

bezpieczne systemy informatyczne znajdujące się na wszystkich poziomach. Ponadto systemy muszą zoptymalizować wykorzystanie użytkowych danych dotyczących środowiska oraz wspólnych aplikacji programowych, aby dostrzegać poziomy i pionowy wymiar zagrożenia. Aby powyższe możliwości mogły być zrealizowane wymagane są określone narzędzia współdziałania, by zapewnić szybki przepływ danych z baz i transfer grafiki z wielonarodowych źródeł rozpoznawczych.

Przyszłe przetwarzanie i zdolności analizy muszą zapewnić szybkie i dynamiczne tworzenie wspólnego obrazu dowódcy. Analitycy muszą być w stanie ustawiać zautomatyzowane alarmy i używać automatycznych procedur dla uzyskiwania dostępu do odległych baz danych. By pomóc analitykom w określaniu znaczenia poszczególnych informacji z materiału analizowanego, wymagane są narzędzia sztucznej inteligencji, które umożliwiają automatyczne rozpoznanie przedmiotów, istot, albo celów oraz pozwolą analitykom dynamicznie zmienić określone parametry albo zestawy reguł. Wreszcie, analitycy muszą być w stanie odwzorować sytuację przeciwnika „na żywo” żeby dowódca mógł szybko zrozumieć i przystąpić do działania według czegoś co „widzi i rozumie”.

Wartość informacji w określonym czasie jest związana z dokładną wizualizacją obszaru działania. To umożliwia dowódcy zdolność, by poznać i zrozumieć możliwości zagrożenia, w stosunku do terenu, pogody i aktualnej sytuacji. To zjawisko przekształca informację w zrozumienie, żeby dowódcy mogli skuteczniej prowadzić decydujące działania. Założenie dla działania jest następujące: planowanie, gra wojenna, kontrola i wykonanie, dlatego wsparcie informatyczne musi być stosowne do zabezpieczenia wszystkich faz działań dla pokoju, kryzysu i wojny.

Rozproszenie sił i tempo działań będzie nakazywało, dostarczyć prowadzącym działania nieprzerwanego strumienia informacji w ruchu. Ponieważ siły (biorące udział w działaniach) rozpraszają się i prowadzą

rozproszone działania, elastyczne rozpowszechnianie informacji staje się istotnym wymogiem. Bez tego rozpoznanie Sił Odpowiedzi NATO i komponentu Wojsk Lądowych SZ RP nie będzie w stanie, dostarczać dowódcy koniecznej wizualizacji jego przestrzeni działania. Technologia musi być wykorzystywana, by zapewnić automatyczne rozpowszechnianie informacji na w różnych poziomach jej klasyfikacji i wśród użytkowników (rys. 2.8).

DYSTRYBUCJA

WYMAGANIA

- nieprzerwany napływ informacji;
- elastyczny system dystrybucji;
- inteligentne pozyskiwanie i przesyłanie;
- dwutorowe połączenia zwiadowca /źródło/ - centrum rozp. centrum rozpoznania /zawiadowca -źródło/.

KORZYŚCI OPERACYJNE

- targeting celowość rozpoznana;
- natychmiastowe poszukiwanie odpowiedzi na priorytetowe pytania.

TECHNOLOGIA

- wielopoziomowe szyfrowanie /kodowanie/;
- auto-synchronizacja i auto-klasyfikacja;
- wykorzystane globalnej sieci;
- automatyczne przetwarzanie, przesyłanie zapotrzebowań na wiadomości.

Rys. 2.8. Dystrybucja danych/informacji

Źródło: opracowanie własne

Wielowariantowe sposoby (technologie) przesyłania informacji typu: „Smart Push”³² – „Smart Pull”³³, umożliwią, żeby informacja

³² Smart push /eleganckie włączanie/- automatyczne przesyłanie przez przełożonego do podległych jednostek wojskowych danych rozpoznawczych według oceny i potrzeb.

³³ Smart pull /zręczne pozyskiwanie/ - możliwość poszczególnych jednostek wojskowych automatycznego dojścia pocztą elektroniczną do baz danych przełożonych, w zakresie otrzymania wymaganych informacji rozpoznawczych.

61

przekazana przez prowadzących działania była automatycznie aktualizowana w bazie w oparciu o założone kryteria. Ponadto, automatyczne przetwarzanie „zapotrzebowania na informacje” przyspieszy proces odpowiadania na PPR (PIR)³⁴ dowódcy. Jeśli informacja nie będzie natychmiast dostępna, stosowne narzędzia muszą określić priorytet poszukiwania odpowiedzi na zapotrzebowanie w trybie automatycznym. Nowe technologie muszą umożliwić dostępność baz danych bez przeciążania systemu komunikacji.

Zdolności systemu łączności (komunikacji) muszą zostać skonfigurowane tak, by umożliwić rozpowszechnianie danych ze źródeł bojowych takich jak czołgi, walczące pojazdy, odległe bezzałogowe sensory, zwiadowcy, helikoptery i systemy rozpoznania rodzajów wojsk. Wymagania rozpowszechniania zawierają: szerokość pasma na żądanie, dostęp według klucza, wielopoziomowy dostęp bezpieczeństwa, bezprzewodowe miejscowe sieci obszaru i dostęp do globalnych sieci.

Reasumując, można stwierdzić, że rozpowszechnianie jest kluczowym elementem procesu rozpoznania. Obojętnie jak dużo informacji jest zebrane, przetworzone, analizowane i zgromadzone, rozpoznanie jest bezwartościowe dopóki informacja nie jest dostępna, by wspierać dowódców, gdy oni potrzebują jej w formie, którą rozumieją. Wartość rozpowszechniania jest właściwa gdy rozpoznanie ma na celu dostarczenie do prowadzących działania informacji które zwiększają tempo działania, skuteczność rażenia i możliwości przetrwania.

³⁴ PIR - Priority Intelligence Requirement.

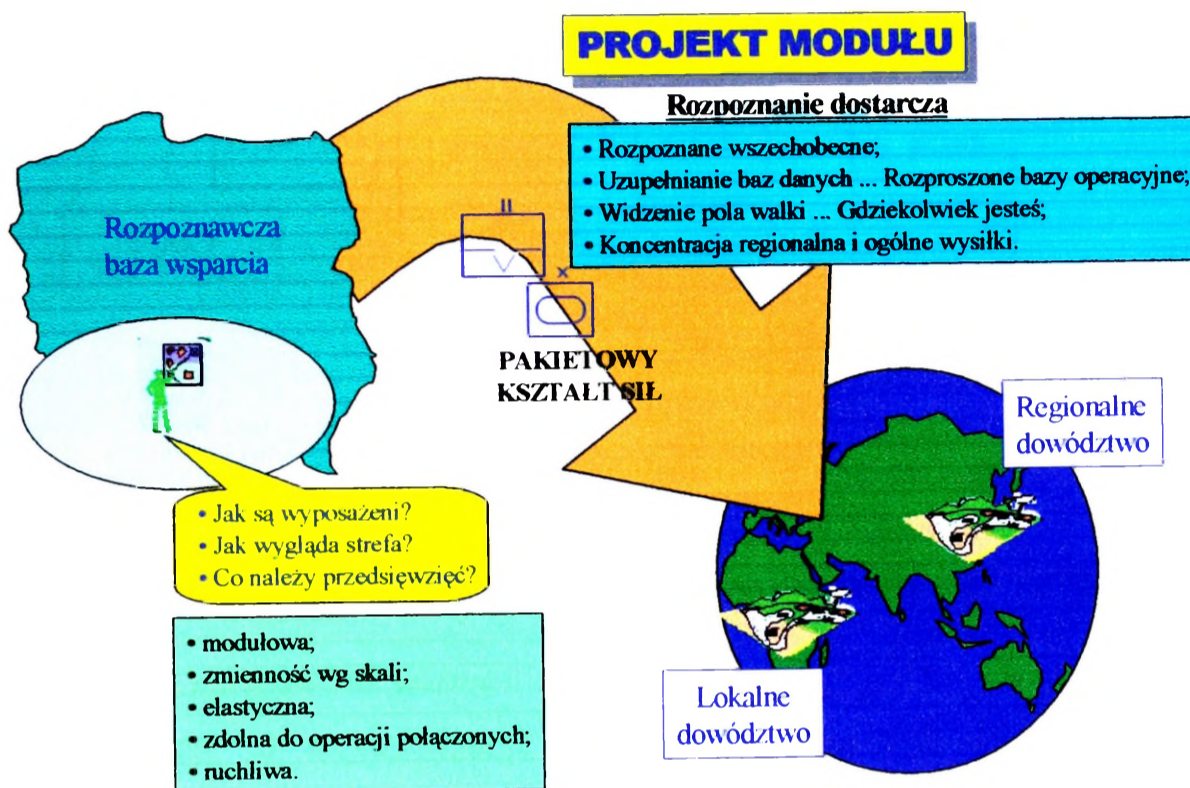
2.3.2. MODEL SYSTEMU ROZPOZNANIA DLA ROZPOZNANIA ZAGROŻEŃ W RAMACH SIŁ ODPOWIEDZI NATO ORAZ KOMPONENTU WOJSK LĄDOWYCH SZ RP

W tradycyjnym rozumieniu pole walki było zamkniętym geograficznie obszarem, na którym prowadzono działania bojowe. Samo pojęcie zawierało w sobie wszystkie uwarunkowania związane z prowadzeniem tych działań, które w większości wiązały się ze wspomnianym, ograniczonym i izolowanym obszarem geograficznym. Obecnie, uwarunkowania wpływające na działania bojowe, nawet na najniższym taktycznym poziomie, mogą znajdować się, poza obszarem geograficznym, tradycyjnie rozumianym jako pole walki. Są to na przykład działania propagandowo-informacyjne związane z aktualnymi działaniami, które mają na celu utrzymanie poparcia opinii publicznej. Mogą to być także działania sensorów o zasięgu globalnym (np. rozpoznanie satelitarne, czy satelitarny system nawigacyjny wykorzystywany w działaniach). Będą to także działania środków walki o zasięgu globalnym (np. bombowce strategiczne), użyte do wsparcia wojsk w działaniach³⁵.

Zgodnie z „Programem rozwoju SZ na lata 2005-2010:” ogłoszonym w MON 1 października 2004 jednostki, mają składać się z kompatybilnych ze sobą modułów (segmentów) określonych sił i środków. Grupowanie jednostek w kilka modułów pozwoli delegować poszczególne segmenty na potrzeby określonych działań np. dla sił odpowiedzi NATO, działań stabilizacyjnych, akcji humanitarnej, w której wojsko stanowi gwarant bezpieczeństwa itp. (rys. 2.9) Jednostki mają przebierać trzy ogólne moduły: pierwszy jednostki bojowe w pełni nowoczesne, mobilne z profesjonalną obsługą, w drugim dowództwa wraz z pododdziałami zabezpieczającymi; w trzecim ogólnie logistyka (rys 2.10.). W przypadku jakiegokolwiek akcji istniałaby wówczas możliwość

³⁵ Przykłady takie obserwować było można w wojnie w Afganistanie oraz w Iraku.

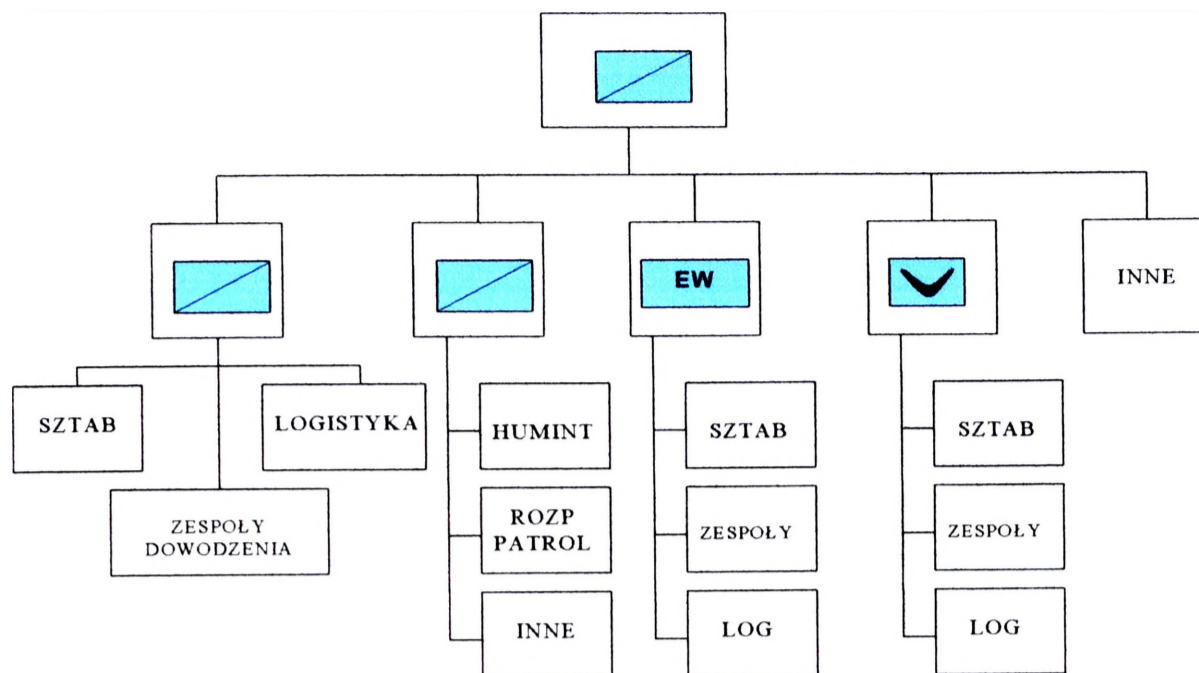
zorganizowania pododdziału, który w swoich strukturach pomieściłby niezbędne środki i wyposażenie dla zapewnienia pełnej samodzielności tworzonych grup zadaniowych.

Rys. 2.9. Projekt modułu rozpoznania

Źródło: opracowanie własne

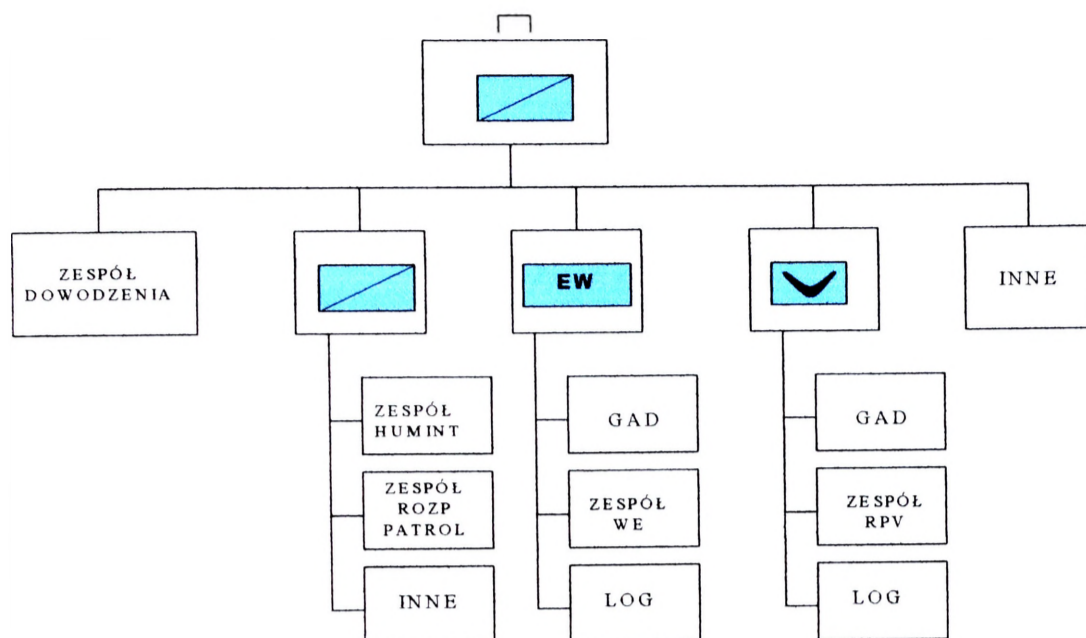
W składzie jednostki powinny znajdować się: elementy rozpoznania powietrznego, element zbierania i przetwarzania danych rozpoznawczych HUMINT (tradycyjnie w składzie personelu ds. rozpoznania osobowego, specjalistów ds. badania jeńców wojennych i analizy danych rozpoznawczych), ponadto element walki elektronicznej oraz odpowiednie środki rozpoznania. W razie potrzeby, w skład jednostki powinna wchodzić również elementy działań specjalnych i rodzajów wojsk (np. artylerii). Struktura taka powinna zapewnić dowódcy lepszą kontrolę i przyczynić się do usprawnienia rozpoznania wojskowego.

Rys. 2.10. Struktura organizacyjna jednostki rozpoznawczej (wariant)

Źródło: opracowanie własne

Priorytet w modernizacji rozpoznania powinien być zakładany w dziedzinach łączności i informatyki. BOWIEM podstawą sukcesu w przyszłych działaniach będzie przewaga informacyjna. Potrzeba pozyskiwania informacji wyprzedzających przyszłe operacje oraz konieczność zdobywania informacji kluczowych w toku działań może być osiągnięta tylko poprzez nasycenie wojsk rozpoznawczych elementami informatyzacji i digitalizacji obszaru działania. Dla wizji przyszłego kształtu wojsk rozpoznawczych zasadnicze znaczenie ma wdrożenie spójnej i kompleksowej sieci łączności i dowodzenia umożliwiającej przesyłanie pozyskanych informacji w czasie zbliżonym do rzeczywistego. Z jednostki rozpoznawczej można wydzielić środki do realizacji zadań rozpoznawczych w konkretnej misji, tworząc tym samym moduł rozpoznawczy adekwatny do misji realizowanej przez moduł bojowy (rys. 2.11.).

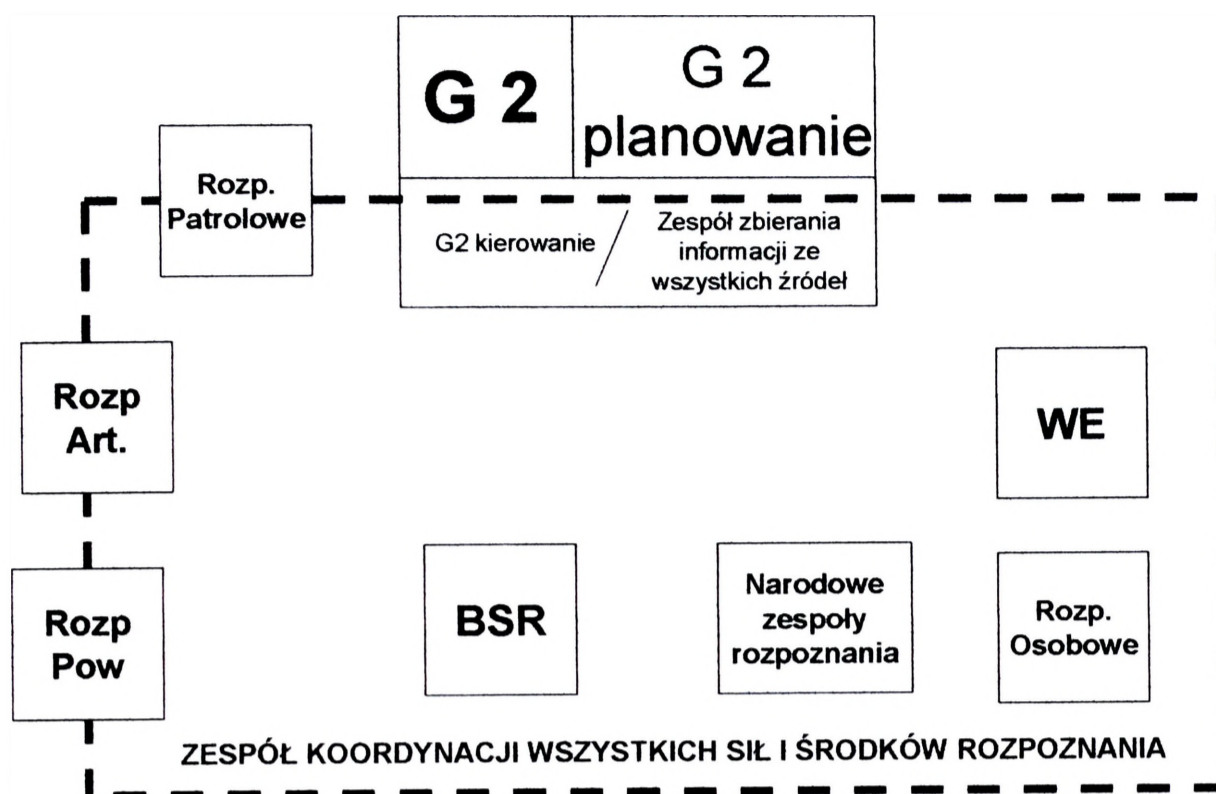
Rys. 2.11. Proponowany moduł rozpoznawczy (wariant)

Źródło: opracowanie własne

Reasumując, struktura organizacyjna systemu rozpoznania Sił Odpowiedzi NATO i komponentu Wojsk Lądowych SZ RP powinna być oparta o strukturę organizacyjną organów rozpoznania. Powinna ona zapewniać właściwy wzajemny stosunek, łączący każdą jednostkę bojową z jej organem rozpoznawczym, zintegrowanie działalności rozpoznawczej, scentralizowane kierowanie oraz wykorzystanie wszystkich posiadanych w dyspozycji sił i środków zbierania i opracowywania informacji.

Proponowana struktura organizacyjna organów zbierania i przetwarzania danych rozpoznawczych, przeznaczona dla komponentu wojsk lądowych, zapewni bardziej zintegrowany proces obiegu informacji i usprawni kierowanie rozpoznaniem wojskowym oraz zredukuje koszty związane z polityką kadrową personelu zatrudnionego w służbie rozpoznania, poprzez konsolidację zadań i funkcji (rys.2.12.).

ZINTEGROWANY ZESPÓŁ ROZPOZNANIA

Rys. 2.12. Kierowanie systemem (wariant)

Źródło: opracowanie własne

Takie rozwiązanie pozwoli na stworzenie ciągłego pola informacyjnego - jednolitego obrazu sytuacji bojowej, który będzie mógł być wykorzystywany przez każdy środek znajdujący się w zasięgu tegoż pola informacyjnego. Ponadto, w czasie realizacji zadania powinno być pełne ostrzeżenie przed aktywnością przeciwnika, pozwalające na odpowiednio wczesne reagowanie na wszelkie zagrożenia. Zakładamy, że zapewniło by to komfort psychiczny wykonawcy, umożliwiającą skoncentrowanie się na przeprowadzeniu działań.

Ponadto, praca określonego sensora nie związanego z konkretnym środkiem walki nie demaskowałaby faktu prowadzenia ataku przez ten środek walki. Tak więc w naszej ocenie, koncepcja pozwoliłaby na ograniczenie wychwytywania przez przeciwnika swego rodzaju ostrzeżenia przed atakiem i uniemożliwiła mu (lub co najmniej utrudniła) podjęcie niezbędnego przeciwdziałania.

Oddzielenie sensorów rozpoznania od środków walki jest ponadto zgodne z „koncepcją walki sieciocentrycznej” i pozwoliłoby na stworzenie przestrzeni walki w celu osiągnięcia wysokiego stopnia synchronizacji działań oraz utrzymania zdolności do natychmiastowego dostosowania się do zmian w sytuacji. Ponadto, będzie odnosiło się do określenia możliwości prowadzenia działań, przez siły przestrzennie rozproszone, poprzez stworzenia wysokiego poziomu samo-synchronizacji, których prowadzenie będzie możliwe dzięki temu, że zapewniony będzie dostęp do nowych, poprzednio niedostępnych dziedzin informacyjnych dzięki nowoczesnym technikom informatycznym. Zapewni to znaczący wzrost możliwości dostępu do informacji³⁶ i jej wymiany.

Powinno to doprowadzić to do minimalizacji tzw. luki informacyjnej³⁷ z następującym ukierunkowaniem:

- 1) w zakresie rozpoznania - na zwiększenie zasięgu, dokładności i liczby rozpoznawanych obiektów oraz przekazywania danych rozpoznawczych w czasie rzeczywistym;
- 2) w zakresie kontroli - na zabezpieczenie dowódcom i sztabom (głównie szczebla taktycznego) bieżącego napływu danych o stanie i położeniu własnych elementów ugrupowania bojowego oraz elementów współdziałających i sąsiadów;
- 3) w zakresie wypracowywania decyzji - na automatyzowanie i informatyzowanie procesów decyzyjnych, a poprzez to skracanie czasu: od wykrycia do rażenia tego obiektu;
- 4) w zakresie łączności - na zapewnienie elastyczności, niezawodności, odporności, skrytości, szybkości i wiarygodności transmisji danych.

³⁶ J. Garstka „Network Centric Warfare: An Overview of Emerging Theory”,
john.garstka@js.pentagon.mil

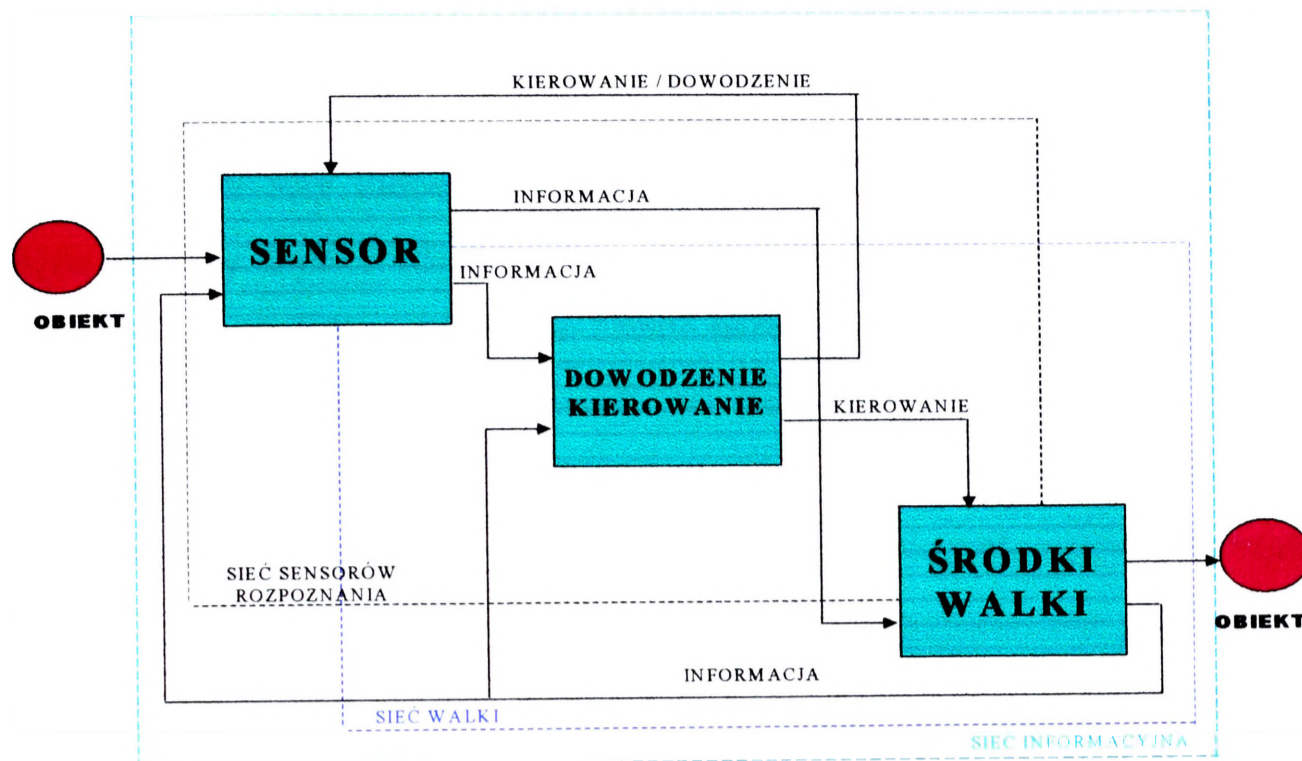
³⁷ W literaturze przedmiotu można znaleźć również określenie „deficyt informacyjny”.

Ponadto zakładamy, że struktura organizacyjna systemu rozpoznania Sił Odpowiedzi NATO i komponentu Wojsk Lądowych SZ RP powinna bazować na funkcjonalnej strukturze organizacyjnej oddziałów, rozpoznawczych.

Jednak, prace związane z procedurą budowy systemu powinny być tak kierunkowane, aby sprawne kierowanie i dowodzenie potencjałem militarnym zabezpieczyć w pierwszej kolejności najwyższym organom decydenckim, a następnie, schodząc chronologicznie w dół, doprowadzić je do szczebla najniższego. Z tego też względu, jako pierwszoplanowe powinny być realizowane przedsięwzięcia strategiczne, a następnie operacyjno-taktyczne i taktyczne. W ramach tych przedsięwzięć szczególnie rozbudowany musi być system rozpoznania strategicznego, łączność i nawigacja satelitarna, operacyjno-taktyczne systemy rozpoznawcze i rozpoznawczo-uderzeniowe oraz łączność szczebla taktycznego. Do tej pory najmniej uczyniono na rzecz oddziałów i związków taktycznych, chociaż realizacja prac wskazuje, że właśnie na tych szczeblach koncentrowana jest obecnie szczególna uwaga.

Zakłada się, że w aspekcie podmiotowym system ten powinien obejmować środki rozpoznania, metody, technologie, użytkowników i wzajemne relacje między tymi elementami: kompetencje, zależności służbowe, czynności i itp. (rys. 2.13.).

Natomiast płaszczyzną logiczną systemu powinien stanowić: **system sensorów (rozpoznania)**, mający na celu uzyskanie informacji z przestrzeni walki; **system informacyjny**, służący przechowywaniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji dotyczących procesu walki; **system dowodzenia**, służący tworzeniu impulsów decyzyjnych w systemie oraz **system wykonawczy**, przeznaczony do realizacji zadań w walce.

Rys. 2.13. Aspekt podmiotowy systemu rozpoznania

Źródło: opracowanie własne.

Zakładane jest zatem, że system rozpoznania Sił Odpowiedzi NATO i komponentu Wojsk Lądowych SZ RP polegał będzie na tym, że wszystkie dane rozpoznawcze, zdobywane z określonych obszarów, trafiać będą do centralnego banku danych, a stąd – w interesującym wymiarze (na zapotrzebowanie), do poszczególnych użytkowników.

W konsekwencji tego banki danych szczebla taktycznego wzbogacone zostaną wynikami rozpoznania szczebli nadrzędnych i sąsiadów, a w tym szczególnie wynikami rozpoznania satelitarnego i wywiadu. Wyższe szczeble dowodzenia dysponować będą natomiast dokładnymi danymi o przeciwniku w całych obszarach swojego zainteresowania, łącznie z dokładną sytuacją w strefie taktycznej. Natomiast warunkiem jego funkcjonowania powinno być:

- po pierwsze - pełna automatyzacja transmisji danych o przeciwniku;
- po drugie - niezawodnie funkcjonująca łączność w skali globalnej.

WNIOSKI

Przyszłe operacje charakteryzować będzie znaczny stopień złożoności, a Siły Odpowiedzi NATO uczestniczące w tych operacjach będą musiały szybko adaptować się do zmieniającej się sytuacji na teatrze działań i w stosunkowo krótkim czasie przechodzić od fazy intensywnej walk do fazy prowadzenia operacji stabilizacyjnej lub pokojowej. Postęp w dziedzinie systemów informatycznych, rozpoznania satelitarnego, uzbrojenia oraz technikach i narzędziach pozwalających na wytworzenie obrazu realnej sytuacji operacyjnej umożliwi przyspieszenie planowania i prowadzenia operacji. W przyszłych działaniach istotną rolę odgrywać będą operacje informacyjne, gdyż informacja stwarza szansę powodzenia działań zarówno dla sił sojuszniczych jak i dla potencjalnego przeciwnika.

Zdaniem autorów - świat po roku 2010 charakteryzować się będzie wielobiegunowością, tj. funkcjonowaniem kilku ośrodków polityczno-militarnych. Przewiduje się zwiększone współzawodnictwo pomiędzy nimi o dostęp do zasobów naturalnych, rynków zbytu i technologii oraz kontrolę nad nimi. Charakter, zakres i skala tej rywalizacji będą kluczowymi czynnikami warunkującymi międzynarodową stabilizację. Jednym z prognozowanych wyników tej rywalizacji może być powstanie strategicznych regionalnych sojuszków pomiędzy dwoma lub większą liczbą państw najsilniejszych pod względem gospodarczym, politycznym i militarnym, co może stanowić bezpośrednie zagrożenie interesów i dominującej pozycji Sojuszu w świecie. Jednakże w opinii ekspertów Sojuszu nowo powstałe sojusze będą oparte w większym stopniu na ściśle określonych, konkretnych problemach niż na bliżej nieokreślonej ideologii. Stąd przewiduje się, że będą bardziej zmienne w swym składzie, a tym samym mniej trwałe i skuteczne niż bloki polityczno-wojskowe funkcjonujące w okresie zimnej wojny.

Postęp w dziedzinie nowoczesnych technologii jest tym, co Siły Odpowiedzi NATO muszą wykorzystać w celu osiągnięcia przewagi. Siły zbrojne państw partnerskich będą musiały być możliwie szybko i bez przeszkód włączane w skład kontyngentów sojusznicznych. W tej dziedzinie wyzwaniem stanie się eliminacja luk w interoperacyjności z Siłami Odpowiedzi NATO oraz opracowanie sposobów skutecznej integracji z nimi mniej nowoczesnych pododdziałów państw partnerskich – w szczególności systemów rozpoznania. Stałym wymogiem podejmowanych działań będzie prowadzenie pomiędzy NATO, a ONZ, OBWE oraz UE konsultacji politycznych, dialogu na szczeblach wojskowych oraz współpracy. Będzie to istotne zarówno na każdym etapie planowania jak i prowadzenia operacji. Wspólny cel jakim jest osiągnięcie stabilizacji i zapewnienie pokoju na teatrze działań będzie mógł być osiągnięty znacznie szybciej poprzez zwiększenie do maksimum skutecznego wykorzystania instrumentów politycznych, militarnych oraz ekonomicznych, jednak aby ten cel był możliwy do realizacji system rozpoznania (system informacyjny) Sił Odpowiedzi NATO musi być systemem wydajnym i zintegrowanym.

3. PRZEZNACZENIE, WARIANTY STRUKTURALNE ORAZ WYKORZYSTANIE KOMPONENTU WOJSK LĄDOWYCH W SIŁCH ODPOWIEDZI NATO

Wypełnianie zobowiązań sojuszniczych wyraża się między innymi coraz szerszym zaangażowaniem naszych wojsk w rozwiązywanie różnego rodzaju sytuacji kryzysowych w bliższym lub dalszym otoczeniu Polski. Udział naszych wojsk owocuje coraz to nowszymi doświadczeniami i w konsekwencji, wnioskami z nich wynikającymi. Ich analiza wskazuje między innymi na to, że każde zadanie (misja) wymaga odmiennego podejścia i utworzenia potencjału ekwiwalentnego do zagrożeń i warunków działania. Stąd też każdorazowo tworzone są odpowiednie do wymagań zgrupowania zadaniowe sił wojskowych i/lub cywilnych.

Zasadnicze założenia koncepcji Sił Odpowiedzi NATO (SON) zawarte zostały w sojuszniczym dokumencie doktrynalnym MC 477 zaakceptowanym przez ministrów NATO w lipcu 2003 r. Jej istotą było stworzenie wielonarodowych, połączony sił utrzymywany w bardzo wysokiej gotowości do podjęcia działań, tj. od 5 do 30 dni. Założono, że komponenty SON powinny być zdolne do samodzielnego prowadzenia operacji przez 30 dni.

Jak już wspomniano we wcześniejszych rozdziałach, składają się one z komponentów: lądowego, morskiego, powietrznego oraz elementów specjalistycznych. Tworzą one zestaw rotacyjny, okresowo wydzielany przez państwa członkowskie, które zgłaszają siły i środki wcześniej określone w Wielonarodowym Połączonym Oświadczeniu w sprawie Potrzeb (Combined, Joint Statement of Requirements - CJSOR). Po przejściu stosownego szkolenia zgrywającego przez 6 miesięcy siły te

pozostają w stanie wysokiej gotowości bojowej i możliwości ich użycia przez Dowódcę Strategicznego ds. Operacji.

Koncepcja wdrażania SON określona w Szczegółowym Planie Wdrażania (Detailed Implementation Plan) zakładała osiągnięcie Wstępnych Zdolności Operacyjnych (Initial Operational Capability – IOC) jesienią 2004 roku, a Pełnych Zdolności Operacyjnych (Full Operational Capability – FOC) jesienią 2006 roku.

Zakres badań w prezentowanym rozdziale został ukierunkowany na próbę odpowiedzi na następujące pytanie problemowe: *Jakie jest przeznaczenie, warianty strukturalne oraz wykorzystanie komponentu Wojsk Lądowych SZ RP w Siłach Odpowiedzi NATO?*

Udzielenie odpowiedzi na powyższe pytanie możliwe było między innymi dzięki **wywiadom z ekspertami** z Akademii Obrony Narodowej, Dowództwa Wojsk Lądowych oraz jednostek wojskowych, biorących udział w **ćwiczeniu taktycznym z wojskami pk. Dragon 07** przeprowadzonym we wrześniu 2007. Syntezę wyników badań zawiera załącznik 2.

Rozdział składa się z czterech podrozdziałów. W podrozdziale pierwszym, zaprezentowano przeznaczenie i zadania Sił Odpowiedzi NATO. Podrozdział drugi zawiera wyniki badań w obszarze wariantów strukturalnych komponentu lądowego. W podrozdziale trzecim przedstawiono istotę tworzenia taktycznych grup bojowych szczebla batalionu i brygady, jako podstawowych modułów bojowych komponentu lądowego Sił Odpowiedzi NATO. W czwartym podrozdziale przedstawiono koncepcję wykorzystania komponentu lądowego.

3.1. PRZEZNACZENIE I ZADANIA SIŁ ODPOWIEDZI NATO

Istota działania komponentu lądowego Sił Odpowiedzi NATO zależy od zagrożeń, charakteru sytuacji kryzysowej, czasu jej trwania, skali i wielkości sił potrzebnych do zaangażowania. Przerzucany drogą powietrzną może najszybciej, z całego interweniującego zgrupowania, dotrzeć w określony rejon działań, rozpoznać sytuację i powstrzymać jej rozprzestrzenianie się, a w razie konieczności osłonić wprowadzenie kolejnych sił.

Z natury Sił Odpowiedzi wynika, iż są to siły przeznaczone do użycia natychmiastowego, więc jest wielce prawdopodobne, że nie będą działały w myśl wcześniej przygotowanej i zatwierdzonej gotowej koncepcji prowadzenia operacji (COPs³⁸). Z tego powodu wymaganym jest by Dowódca Strategiczny d/s Operacji (SACO) wcześniej przygotował ogólną koncepcję działania, którą będzie mógł dopasować i rozwinąć do całego wachlarza mogących się pojawić sytuacji. Takie planowanie powinno odbywać się na ogólnych zasadach planowania operacyjnego przyjętego w NATO³⁹. Na podstawie opracowanego planu działania oraz na podstawie sytuacji bieżącej, Dowódca Strategiczny d/s Operacji (SACO), dysponował będzie możliwością prowadzenia dodatkowego, szczegółowego planowania przed i w czasie rozwijającego się kryzysu.

Obecnie Strukturę Sił NATO (NFS), tworzą narodowe i międzynarodowe formacje wojskowe, jednostki, dowództwa różnego szczebla oraz wyznaczone elementy dowodzenia i łączności oddane do dyspozycji NATO, a pozostające w stałych lub tymczasowych dyslokacjach oraz w określonych kategoriach gotowości bojowej⁴⁰. Ogólny

³⁸ COPs - Concept of Operations.

³⁹ MC 133/3 (F), NATO Operational Planning System, 28.08.2000.

⁴⁰ MC 317/1, NATO Force Structure, pkt 4, s. 1-2.

ich podział wyodrębnia dwa rodzaje: **Deployable Forces (DP)** i **In-Place Forces (IPF)**.

Deployable Forces (DF)⁴¹ posiadają możliwości prowadzenia działań przez NATO na terytorium sojuszu i poza nim. Składają się z wyasygnowanych przez państwa członkowskie dowództwa i siły zachowujące określone stany gotowości bojowej. W przypadku prowadzenia operacji zgodnej z Artykułem V są w stanie reagować natychmiastowo i wzmocnić In-Place Forces (IPF). W przypadku operacji spoza Artykułu V, dodatkowo są gotowe rotować rozwinięte wcześniej siły.

In-Place Forces (IPF)⁴² - przeznaczone są głównie do obrony wynikającej z Artykułu V na terytorium państwa lub w jego pobliżu. Z tego względu nie muszą być w pełni rozwinięte, ale muszą spełniać warunki określonych stanów gotowości bojowej. Mogą być również, wyznaczone do operacji spoza Artykułu V, jeśli zaistnieje taka potrzeba, ale raczej w pobliżu ich miejsca dyslokacji. W pierwszej kolejności siły takie zaopatrywane będą przez państwo, które je asygnowało.

W celu zapewnienia odpowiedniej elastyczności w prowadzeniu operacji oraz określenia możliwości poszczególnych dowództw oraz sił, poziom gotowości bojowej został podzielony na trzy rodzaje z uwzględnieniem zarówno Deployable Forces jak i In-Place Forces: **Siły Szybkiego Reagowania (High Readiness Forces - HRF)**, **Siły Niższej Gotowości (Forces Lower Readiness - FLR)**, **Siły o długim procesie gotowości do użycia (Long-Term Build-up Forces – LTBF)**.

⁴¹ MC 317/1, NATO Force Structure, pkt 19a, s. 1-7.

⁴² MC 317/1, NATO Force Structure, pkt 19b, s. 1-8, AAP6 (2003), s. 2-1-4.

High Readiness Forces (HRF)⁴³ są w stanie reagować natychmiast w wyznaczonych miejscach i to zarówno w operacjach dotyczących obrony kolektywnej jak i poza nią. Przygotowane są do wypełnienia każdej misji NATO, a podstawą działania jest wysoka gotowość bojowa i możliwość rozwinięcia się. Stosownie do decyzji Rady Północnoatlantyckiej (NAC), pewne elementy sztabów międzynarodowych są w stanie rozwinąć się w kilka dni, a całe dowództwo w 30 dni, dysponując siłami szczebla korpusu (około 60 000 żołnierzy). Wybrane załóżki elementów dowodzenia, zarówno dowództw jak i sił muszą pozostawać w bardzo wysokiej gotowości bojowej, by zapewnić wstępne możliwości operacyjne (IEC⁴⁴) i stworzyć warunki do przyjęcia sił głównych w rejonie działania (JOA).

Forces Lower Readiness (FLR)⁴⁵ przeznaczone są głównie do rotacji sił Szybkiego Reagowania (HRF) wykonujących zadania w ramach operacji spoza Artykułu V. Mogą być użyte do wzmocnienia szczególnie zagrożonych rejonów, ale również jako siły przeznaczone do obrony kolektywnej. Posiadają również możliwości podniesienia ich do wyższych stanów gotowości bojowej w przypadku wystąpienia dużego konfliktu. W rzeczywistości nie muszą posiadać w pełni rozwiniętych elementów dowodzenia oraz wsparcia bojowego i logistycznego (CS, CSS), ale wcześniejsze ustalenia i procedury muszą zapewniać ukończenie wymienionych elementów w odpowiednim określonym czasie odzwierciedlającym gotowość bojową.

⁴³ MC 317/1, NATO Force Structure, pkt 19c, s. 1-9.

⁴⁴ IEC - Initial Entry Capabilities

⁴⁵ MC 317/1, NATO Force Structure, s. 1-9.

Long-term Build-up Forces (LTBF)⁴⁶ są rozwijane w przypadku wystąpienia najgorszego i zarazem najmniej prawdopodobnego scenariusza, czyli obrony kolektywnej (np. agresji w stosunku do całego sojuszu) w celu wzmocnienia sił prowadzących już operację. Będą bazowały na planach wzmocnienia i uzupełnienia poprzez uruchomienie procesów mobilizacji oraz powołania rezerw osobowych. Ich budowa jest indywidualną odpowiedzialnością państw członkowskich i zależeć będzie od regulacji prawnych w danym państwie.

Zakres gotowości bojowej został określony w celu sprecyzowania czasu, w jakim poszczególne rodzaje sił muszą być gotowe do działania. Siły typu HRF i FLR zostały zakwalifikowane do kategorii Graduated Readiness Forces (GRF) i tak na przykład gotowość bojowa od 0 do 90 dni oznacza, iż wszystkie elementy stanowiska dowodzenia, wsparcia bojowego (CS) i zabezpieczenia działań (CSS), muszą być rozwinięte w tym określonym czasie. W przypadku prowadzenia operacji zgodnej z Artykułem V, kalkulacje bazują na teorii. W innych przypadkach oparte są na dokładnych wyliczeniach wynikających z bogatych doświadczeń NATO w prowadzeniu operacji spoza Artykułu V. Gotowość bojowa wynika również z kategorii i specyfiki elementów Struktury Sił (NFS), ujętej w procesie planowania (FPP). Oznacza to, iż niektóre struktury dowodzenia lub siły HRF będące w przedziale gotowości do 90 dni mogą pozostawać w bardzo wysokiej gotowości, a siły FLR będące w przedziale do 180 dni mogą być wezwane już do pierwszej rotacji. Ponadto, kategorie gotowości odzwierciedlają wyznaczone czasy dla każdego elementu NFS

⁴⁶ MC 317/1, NATO Force Structure, s. 1-9.

(dowództw i sił) i oparte są na głębokich analizach planowania operacyjnego.

Rodzaj Sił		DEPLOYABLE FORCES (DF)	IN-PLACE FORCES (IPF)	
Gotowość bojowa	HRF	+ Cel	Wszystkie operacje NATO	Głównie operacje zgodne z Artykułem 5 dla powstrzymania ograniczonej agresji, wskazana wysunięta obecność
		+ Wymagania do SD	Dowództwa dla 3 operacji na szczeblu korpusu, wzmocnione siłami morskimi i lotniczymi w ograniczonej obecności	Będzie określone w FPP
		+ Wymagania do sił	Siły do 3 operacji na szczeblu korpusu, wzmocnione siłami morskimi i lotniczymi w ograniczonej obecności	Będzie określone w FPP
		+ Gotowość bojowa	od 0 do 90 dni (niezależnie od tego IEC będą utrzymywane w bardzo wysokiej gotowości)	od 0 do 90 dni
	FLR	+ Cel	Wzmocnienie HRF (SD i sił), lub ich rotacja w przedłużającej się operacji dla Artykułu 5 i poza nim.	Wzmocnienie HRF (dowództw lub/i sił) rozmieszczonych w/lub pobliżu JOA w celu dokonania rotacji w przedłużającej się operacji
		+ Wymagania do sił	6 dowództw i sił w gotowości do rotacji lub wzmocnienia HRF na szczeblu korpusu, wzmocnione siłami morskimi i lotniczymi w ograniczonej obecności	Będzie określone w FPP
LTBF				
	+ Cel	Najgorszy wariant wynikający z Artykułu 5		
	+ Wymagania do SD i sił	Zależne od narodowych interesów i decyzji (przewiduje plany wzmocnienia, mobilizacji, odtworzenie gotowości bojowej)		
	+ Gotowość bojowa	ponad 365 dni		
	+ Przeznaczenie	Będzie określone w FPP		

Tab. 3.1. Gotowość bojowa i wymagania w stosunku do sił
Źródło: MC 317/1, NATO Force Structure (Final), 08.07.2002.

Sytuacje, w których może zaistnieć potrzeba zaangażowania Sił Odpowiedzi mogą diametralnie różnić się od siebie i będą jedyne w swoim rodzaju. W związku z tym, każdorazowo w czasie przygotowania operacji z użyciem Sił Odpowiedzi, konkretna sytuacja musi być rozpatrzona przez dowódcę SACO, a wyznaczony skład sił dostosowany będzie do konkretnego zadania.

Złożony charakter kontekstu użycia komponentu lądowego SON został podkreślony w opiniach ekspertów (por. zał. 2.). Akcentowano w nich, że zadania wykonywane w ramach reagowania kryzysowego poza granicami sojuszu stają się obecnie priorytetowe, a ich zakres rozszerza się. Wynika to z wzrastającej ilości sytuacji kryzysowych, pojawiających się nowych zagrożeń, w tym zwłaszcza terrorystycznych i relatywnych potrzeb ich neutralizacji.

Czas gotowości	Rodzaj Sił	
0 - 90 dni	HRF	GRF
91 - 180 dni	FLR	
więcej niż 365 dni	LTBF	

Tab. 3.2. Czasy gotowości bojowej określonej dla SON.

Źródło: MC 317/1 (Final), NATO Force Structure, 08.07.2002.

Wcześniejsze dokumenty Sojuszu na temat Sił Odpowiedzi przedstawiały trzy potencjalne możliwości wykorzystania takich sił, jako:

- a) samodzielne siły, biorące udział w operacji wsparcia pokoju (NEO⁴⁷);
- b) siły zabezpieczające (IEF⁴⁸) wprowadzenie do rejonu działania większych sił NATO;
- c) siły odstrasżające, agresję przeciwko jakimkolwiek państwu lub siłom Sojuszu⁴⁹.

Obecnie sytuacje, w których mogłyby być użyte Siły Odpowiedzi, rozwinięto w bazowym dokumencie - MC 477. Zastrzeżono, iż w niektórych przypadkach Siły Odpowiedzi muszą być w stanie spełniać jednocześnie lub kolejno zadania jako siły zabezpieczające wprowadzenie większych sił (IEF), zabezpieczając ważne punkty terenowe, rubieże,

⁴⁷ NEO - Non-combatant Evacuation Operations

⁴⁸ IEF - Initial Entry Forces

⁴⁹ MCM-159-02, NATO Response Force, s. 2, 30.10.2002.

punkty wejściowe jak porty - SPODs⁵⁰, lotniska - APODs⁵¹, linie komunikacji - LOCs⁵² i zaopatrywania. Niemniej jednak główne zadania Sił Odpowiedzi będą odzwierciedlały wymagania dotyczące natychmiastowej reakcji głównie w początkowej fazie rozwijającego się kryzysu:

- a) rozwinięte jako samodzielne siły:
 - udział w operacjach wsparcia pokoju (NEO);
 - udział w operacjach reagowania kryzysowego (CRO⁵³) włącznie z operacjami utrzymania pokoju;
 - udział w operacjach skierowanych przeciwko zjawiskom terroryzmu (CT⁵⁴), jak i usuwania skutków skażenia bronią atomową, biologiczną i chemiczną lub radiologiczną;
 - udział w operacjach mających na celu przestrzeganie embarga.
- b) rozwinięte jako siły zabezpieczające (IEF) w celu przygotowania rejonu operacji (JOA⁵⁵) do wejścia sił głównych Sojuszu;
- c) rozwinięte jako siły manifestujące tylko swoją obecność i poparcie dla decyzji polityczno - militarnych Sojuszu lub społeczności międzynarodowej⁵⁶.

Według dokumentów normatywnych⁵⁷, Siły Odpowiedzi NATO są przewidziane do realizacji następujących zadań:

1. Prowadzenia operacji reagowania kryzysowego, a w tym:
 - ewakuacji ludności cywilnej z rejonu konfliktu/kryzysu (NEO - Noncombatant Evacuation Operations);

⁵⁰ SPODs - Seaport of Debarkation

⁵¹ APODs - Airport of Debarkation

⁵² LOC - Line of Communication

⁵³ CRO - Crisis Response Operation

⁵⁴ CT - Counter Terrorism

⁵⁵ JOA - Joint Operational Area

⁵⁶ M. Bieniek, *Siły Odpowiedzi jako narzędzie nowych struktur dowodzenia NATO*, AON, Warszawa 2005.

⁵⁷ MC 477, The NATO Response Force Military Concept, 10.04.2003.

- pomocy w likwidacji skutków ataków terrorystycznych, skażenia terenu środkami biologicznymi, chemicznymi i radioaktywnymi;
 - prowadzenia działań utrzymania lub wymuszania pokoju (Peacekeeping Operations, Peacesupport Operations);
 - wsparcia działań antyterrorystycznych (Counter Terrorism);
 - nadzoru nałożonego embargo (Embargo Operations).
2. Zabezpieczenia wejścia sił głównych do obszaru operacji w niesprzyjających warunkach (Initial Entry Forces-IEF), a w tym:
- ochrony lądowych, morskich i powietrznych linii komunikacyjnych;
 - opanowania punktów terenowych o zasadniczym znaczeniu dla wejścia do walki sił głównych;
 - opanowania i utrzymania lotnisk i portów morskich.
3. Demonstracji sił i zdecydowania Sojuszu w celu wsparcia wysiłków dyplomatycznych, a w tym:
- ustanowienia i utrzymania kontaktów z lokalnymi władzami cywilnymi i wojskowymi;
 - tworzenia baz wojskowych i linii komunikacyjnych;
 - prowadzenia operacji informacyjnych;
 - ochrony lotnisk i portów morskich;
 - monitorowania działań sił potencjalnego przeciwnika;
 - przygotowania sił do prowadzenia działań bojowych.

Z kolei w **opinii ekspertów**, zadania SON mogą polegać m.in. na osiąganiu gotowości bojowej, stabilizacji sytuacji w zagrożonych obszarach, stwarzaniu odpowiednich warunków do działań sojuszniczych. Szczególnie ważnym zadaniem w tej grupie jest udział w sojuszniczych lub międzynarodowych operacjach wymuszania pokoju, stabilizacyjnych oraz antyterrorystycznych.

3.2. WARIANTY STRUKTURALNE KOMPONENTU LĄDOWEGO

Siły Odpowiedzi, aby mogły wypełniać swoje zadania, muszą posiadać odpowiednią strukturę, możliwości operacyjne oraz mobilność. W ich skład wchodzi wojska ze struktury sił NATO, a także inne jednostki zaoferowane przez państwa członkowskie pod warunkiem spełnienia ustalonych przez Dowódcę Strategicznego ds. Operacji kryteriów gotowości.

Dowództwo dla Sił Odpowiedzi jest wyznaczane ze szczebla operacyjnego Struktury Sił NATO (NCS), na zasadzie rotacji. Jednak zakładając niemal natychmiastową konieczność wykonywania zadań przez Siły Odpowiedzi, wymaganym jest dysponowanie stałym dowództwem DJTF⁵⁸. Niezbędnym warunkiem funkcjonowania takiego dowództwa, jest posiadanie nowoczesnych środków komunikacji posiadających dodatkowo możliwości szybkiego przemieszczenia się⁵⁹. Istnienie oraz funkcjonowanie takiego dowództwa jest niezbędnym czynnikiem zapewniającym powodzenie w realizacji koncepcji Sił Odpowiedzi.

Wraz z osiągnięciem pełnych zdolności operacyjnych Siły Odpowiedzi NATO liczyć mają docelowo 21000 żołnierzy. Na ich bazie formowane są odpowiednie siły zadaniowe dostosowane do specyfiki i wymagań związanych z realizacją określonej operacji.

Według opinii ekspertów, struktura komponentu SON powinna bazować na **elemencie lądowym wielkości brygady** uwzględniającym również elementy innych rodzajów sił zbrojnych.

Siły i możliwości, jakimi muszą one dysponować wymagają konieczności zapewnienia wysokiego szczebla interoperacyjności, elastyczności oraz cyklicznego szkolenia jako Połączone Siły Zadaniowe (JTF⁶⁰). Dodatkowo powinny posiadać możliwości działania w środowisku,

⁵⁸ DJTF - Deployable Joint Task Force

⁵⁹ M. Bieniek, Metoda formowania Korpusów Sił Szybkiego Reagowania NATO w aspekcie osiągnięcia kryteriów operacyjnych - na prawach rękopisu przygotowywanej rozprawy doktorskiej.

⁶⁰ JTF - Joint Task Force

w którym użyto lub istnieje groźba użycia broni masowego rażenia. Szczegóły dotyczące wymagań w stosunku do Sił Odpowiedzi są określone w Wielonarodowym Oświadczeniu w Sprawie Potrzeb - CJSOR⁶¹.

Komponent lądowy (LCC) będzie składał się ze struktur pozwalających na rozwinięcie formacji szczebla brygady. Taka brygadowa grupa bojowa może dysponować siłami ciężkimi, lekkimi i aeromobilnymi, a także elementami wsparcia bojowego (CS⁶²) i zabezpieczenia logistycznego działań (CSS⁶³), o wysokiej manewrowości. Wymagane jest, by wspomniane wsparcie (CS i CSS) zawierało elementy wsparcia lotniczego (eskadrę śmigłowców szturmowych oraz transportowych), wsparcia logistycznego, transportowego, inżynieryjnego, medycznego, artylerii polowej (w sile około dywizjonu), walki radioelektronicznej, łączności, obrony przeciwlotniczej, ochrony przed bronią masowego rażenia, żandarmerii, walki psychologicznej, współpracy cywilno - wojskowej oraz mediów. Jego zadaniem jest realizowanie działań, często wymagających szybkiej reakcji, a co za tym idzie krótkiego czasu na ich pełne zaplanowanie, przygotowanie i przeprowadzenie.

Przygotowanie **polskich sił do reagowania na kryzysy** (konflikty o małej intensywności) w rejonach oddalonych od granic Polski, to bardzo ważny element naszej polityki zagranicznej, naszej wiarygodności wśród sojuszników oraz środek neutralizujący wszelkie zagrożenia (mogące przerodzić się w konflikty zbrojne zagrażające stabilizacji w Europie i jej otoczeniu).

Ważną jakością z punktu widzenia struktur organizacyjnych i wyposażenia jednostek Wojsk Lądowych, jest zadeklarowanie naszych komponentów do **Sił Zdolnych do Przerzutu DF** (*Deployable Forces*, czyli

⁶¹ CJSOR - Combined Joint Statement of Requirements

⁶² CS - Combat Support

⁶³ CSS - Combat Service Support

sił przygotowanych do przerzutu i rozwinięcia w dowolnym obszarze w ramach i poza Art. V Traktatu Waszyngtońskiego.

Koncepcja przygotowania i wydzielania komponentów z naszych wojsk lądowych bazuje na założeniach tworzenia **jednostek lekkich**, charakteryzujących się wysoką mobilnością strategiczną⁶⁴ przeznaczonych do działań w ramach reagowania kryzysowego⁶⁵, w tym także do udziału w operacjach innych niż wojna w ramach operacji przygotowywanych przez organizacje międzynarodowe (np.: w ramach NATO, ONZ, czy UE) oraz umów dwustronnych z innymi państwami. Te jednostki z kolei byłyby wyposażone w sprzęt lekki (trakcja kołowa, uzbrojenie modułowe⁶⁶), przystosowany do przerzutu na dalekie odległości zarówno transportem morskim jak i lotniczym (por. załączniki 3-4.).

Komponent lądowy musi być złożony z elementu utrzymującego bardzo wysoką gotowość bojową, czyli sił natychmiastowego reagowania (VHRE⁶⁷), a stanowiącego jednocześnie załęczek batalionowej grupy zadaniowej. Siły te (VHRE) będą wzmocnienie jedną, brygadą posiadającą możliwości wejścia do rejonu działania we wczesnej fazie rozwijającego się konfliktu (IECB⁶⁸), a przydzielona obecnie do każdego dowództwa sił szybkiego reagowania⁶⁹. Brygada taka będzie stanowiła fundament dla sił lądowych NRF-1 i NRF-2 o możliwościach realizacji postawionych przed nią zadań w czasie mniejszym niż 30 dni od podjęcia w tym zakresie stosownych decyzji. Taki zasadniczy element stanowiła 66 Brygada Pancerna z Istambułu (Topkule/ISTANBUL). Jak wskazują dotychczasowe

⁶⁴ Mobilność strategiczna - to zdolność do transportu wojsk (samolotami, okrętami, koleją, zestawami niskopodwoziowymi) na znaczne odległości w ramach obszaru strategicznego i operacyjnego zainteresowania.

⁶⁵ Głównie będą to operacje poniżej progu wojny, można je też nazwać działaniami interwencyjnymi.

⁶⁶ Opancerzone pojazdy kołowe stanowią uniwersalną platformę dla konfiguracji uzbrojenia najbardziej pożądanego w danej sytuacji.

⁶⁷ VHRE - Very High Readiness Element

⁶⁸ IECB - Initial Entry Capable Brigades

⁶⁹ MC 477, The NATO Response Force Military Concept, 10.04.2003.

doświadczenia, brygady rozwijane we wczesnej fazie konfliktu (IECB) są w większości samowystarczalne i niezależne od sił natychmiastowego reagowania (VHRE). W załączniku 5 przedstawiono przykładową strukturę organizacyjną komponentu lądowego Sił Odpowiedzi (NRF-1 i NRF-2).

Tworzenie SON, w tym również **komponentu lądowego** realizowane będzie głównie w oparciu o CJSOR. Proces ten jest podobny do obowiązującego obecnie w Sojuszu procesu aktywacji sił (Force Generation) i obejmuje szereg przedsięwzięć o charakterze planistycznym.

Podstawowym zamierzeniem są cykliczne konferencje tworzenia SON (Force Generation Conference) prowadzone zgodnie z zasadami określonymi w „Planie rotacji SON”. Ich celem jest określenie potrzeb w zakresie sił i środków (zdolności wojskowych) dla konkretnego zestawu SON oraz zgłaszanie przez poszczególne kraje sił spełniających wymagania w zakresie gotowości oraz dostępności określone przez Dowódcę Strategicznego ds. Operacji (por. zał. 6 i 7). Rezultaty Konferencji przedstawiane są Komitetowi Wojskowemu NATO, którego zadaniem jest rozwiązanie ewentualnych problemów dotyczących braków w specyficznych obszarach. Po ich rozwiązaniu (lub nie) Komitet Wojskowy NATO informuje o ustaleniach Konferencji Radę Północnoatlantycką.

Ich wynikiem powinno być opracowanie przez Dowódcę Strategicznego ds. Operacji zamiaru wykorzystania sił i środków (zdolności wojskowych) uzgodnionych w czasie Konferencji w ramach planowanej operacji (Force Tailoring). W celu ułatwienie tworzenia kolejnych komponentów SON, prowadzi się średnio i długoterminowe planowanie dowództw i sił (Force Planning), które stanowiąc będą pulę dla przyszłych zestawów SON.

Ważnym elementem w przygotowaniu SON jest szkolenie, prowadzone w trzech etapach:

- Etap I - Szkolenie taktyczne oddziałów i pododdziałów - realizowane przez państwa wydzielające siły.
- Etap II - Szkolenie na szczeblu komponentu - szkolenie rozpoczyna się sześć miesięcy przed terminem osiągnięcia statusu „gotowości” i prowadzone jest przez wyznaczonego dowódcę komponentu.

Etap III - szkolenie na szczeblu Połączonych SON - obejmować będzie szkolenie całej struktury dowodzenia na szczeblu połączonych SON i zakończy się, prowadzonym przez Dowódcę Strategicznego ds. Operacyjnych, połączonym ćwiczeniem mającym na celu sprawdzenie gotowości wyznaczonego zestawu sił do działania jako SON.

Odpowiedzialność narodowa za komponent SON nie kończy się po przejściu wydzielonych elementów do fazy szkolenia sojuszniczego. Państwo wydzielające pozostaje odpowiedzialne za zabezpieczenie ich udziału prawdopodobnie w dwóch, trzech ćwiczeniach poza terytorium polski, w tym w ćwiczeniu certyfikującym Siły Połączone.

Siły Odpowiedzi NATO nie tworzą stałej struktury militarnej, a wojska i dowództwa wchodzące w ich skład będą okresowo wydzielane przez państwa, zgodnie z zapotrzebowaniem przedstawionym w CJSOR, stąd niezmiernie istotną kwestią staje się **rotacja sił**. Zestaw SON będący w fazie „gotowości” będzie zdolny do szybkiego przerzutu. W tym samym czasie inne określone dowództwa i wojska będą się szkoliły i przechodziły certyfikację osiągając zdolność do użycia w następnej rotacji.

W celu osiągnięcia skuteczności militarnej oraz równomiernego podziału obciążenia, doświadczeń i możliwości bojowych, SON będą działały w oparciu o zasadę rotacji sił i dowództw zgodnie z opracowanym przez Dowódcę Strategicznego ds. Operacji „Planem rotacji SON” oraz ustaleniami podjętymi w czasie Konferencji Tworzenia SON. Konferencje

te prowadzone będą na 12 miesięcy przed rozpoczęciem szkolenia kolejnego komponentu lub sił połączonych. Pozwoli to na sześciomiesięczne ich szkolenie, a następnie na sześciomiesięczny okres pozostawania w gotowości do użycia.

Dotychczasowe doświadczenia w zakresie rotacji sił wskazują na szereg problemów i konieczność usprawnienia niektórych procedur. Dla przykładu, doświadczenia z udziału w SON zdobyte przez 3 Korpus Sił Szybkiego Reagowania (3 NRDC-T) wskazują na kilka możliwych rozwiązań⁷⁰, które powinny zapewnić lepszy rozwój koncepcji Sił Odpowiedzi i sprawne ich funkcjonowanie w kolejnych rotacjach.

W rozwiązaniach przedstawionych poniżej zasadniczo skupiono się na **komponencie lądowym (LCC) Sił Odpowiedzi**.

Rozwiązanie 1

Okres pozostawania w gotowości do użycia powinien wynosić 12 miesięcy, zamiast obecnych 6 miesięcy. Pomogłoby to Sojuszowi w zredukowaniu ilości odbywających się konferencji, mających na celu generowanie kolejnych sił (FGC⁷¹) jako Sił Odpowiedzi i w lepszym przygotowaniu i zintegrowaniu się sił w tym wydłużonym okresie.

Rozwiązanie 2

Powinny funkcjonować dwa autonomiczne zestawy Sił Odpowiedzi. Ich okres pozostawania w gotowości wynosił będzie 12 miesięcy, co w znacznym stopniu wpłynie na uproszczenie procesu rotacji. Wymienione Siły powinny być wydzielane przez dwa Połączone Dowództwa (JFC HQ NORTH w Brunsum i JFC HQ SOUTH w Neapolu).

Rozwiązanie 3

Należy utworzyć siły, które przy zachowaniu odpowiedniej rotacji stale wykonywać będą zadania jako Siły Odpowiedzi. Takie rozwiązanie

⁷⁰ NATO Response Force 2 (NRF-2) Findings and Lessons Learned, NRDC-T, 07.2004.

⁷¹ FGC - Force Generation Conference

może pomóc w lepszym przygotowaniu i integracji tych sił, a przy tym zredukuje ilość konferencji związanych z przygotowaniem kolejnych zmian i wymaganej ilości ćwiczeń, które określają ich gotowość do wypełniania zadań w ramach Sił Odpowiedzi. Przy takim rozwiązaniu trzeba jednak przedyskutować zasadność jednego z założeń Sił Odpowiedzi, które mówi o celowości częstych rotacji jako transformacji i szybszej adaptacji wszystkich sił Sojuszu do zmian, jakie się w nim odbywają.

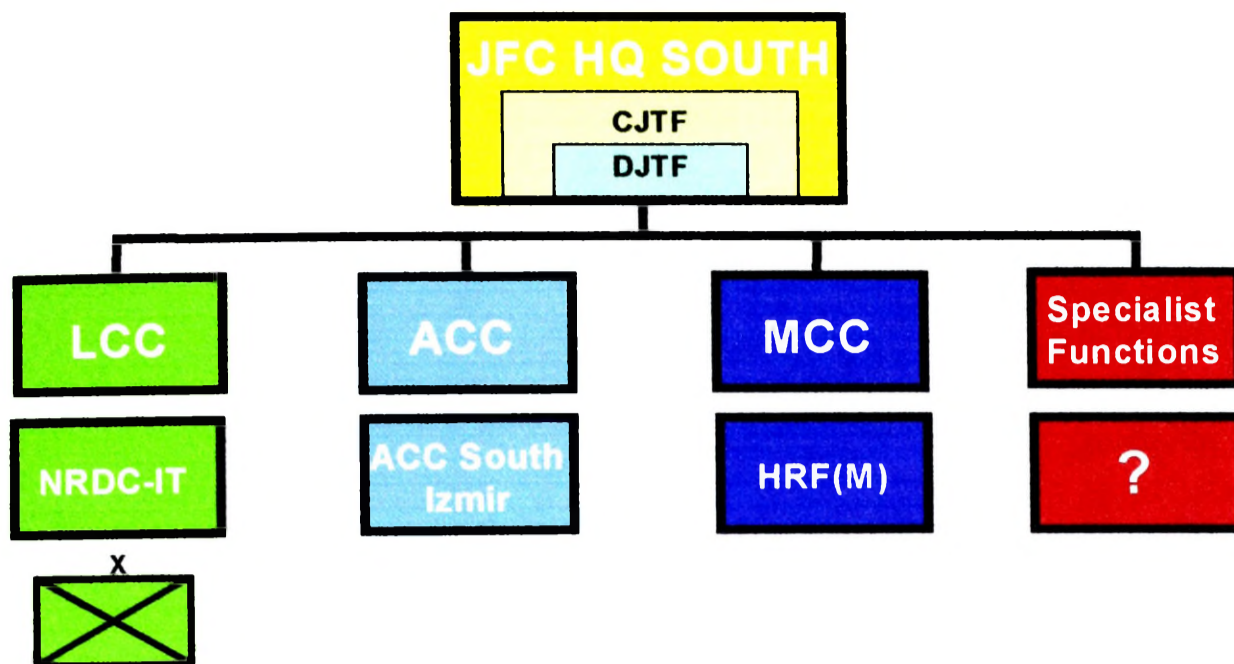
Rozwiązanie 4

Kolejnym rozwiązaniem, zaproponowanym przez NRDC-T, jest zbudowanie komponentu lądowego Sił Odpowiedzi na bazie istniejących już w Sojuszu Brygad Szybkiego Reagowania (HRF), zamiast tworzenia kolejnych sztabów brygad na kolejnych konferencjach generowania Sił Odpowiedzi (FGC). Takie rozwiązanie pomoże zredukować wysiłek związany z przygotowaniem dla uzyskania odpowiedniej integracji tych sił, jak i ograniczyć nakłady finansowe. Jednak jako główną zaletę tego rozwiązania wymienia się zminimalizowanie umiędzynarodowienia, gdyż takie brygady występują jako narodowe⁷².

Zgodnie z planem rotacji Sił Odpowiedzi następnym po 3 Korpusie Sił Szybkiego Reagowania (NRDC-T) korpusem występującym w roli komponentu lądowego dla NRF, jest korpus włoski (NRDC-IT) stacjonujący w Solbiate Olona, 30 km na północny - zachód od Milan.

Szczeblem nadrzędnym dla komponentu lądowego (LCC), jak i pozostałych dwóch komponentów (powietrznego i morskiego (ACC i MCC)), zostało Połączone Dowództwo Południe (JFC HQ SOUTH) stacjonujące w Neapolu we Włoszech (rys. 3.1.).

⁷² NATO Response Force 2 (NRF-2) Findings and Lessons Learned, NRDC-T, 07.2004.

Rys. 3.1. Struktura Sił Odpowiedzi trzeciej rotacji (NRF-3)

Źródło: M. Bieniek, *Siły Odpowiedzi jako narzędzie nowych struktur dowodzenia NATO*, AON, Warszawa 2005.:

Trzecia rotacja Sił Odpowiedzi (NRF-3) miała miejsce w terminie od 1 lipca 2004 do 15 stycznia 2005. Sztab komponentu lądowego, utworzony na bazie wymienionego korpusu, liczył około 160 ludzi. Dodatkowo obejmował personel logistyczny, łączności i inny, który zapewnia komponentowi samowystarczalność przez okres 30 dni.

Zasadniczy element sił dla NRF-3 stanowiła Włoska Brygada Piechoty Górskiej (Taurinense Alpini Brigade), która ze swojej struktury wyznaczyła następujące elementy:

- sztab brygady;
- batalion dowodzenia, baterie artylerii i kompanie saperów;
- lekką grupę bojową na bazie 3 Pułku Piechoty Górskiej;
- zmechanizowaną grupę bojową na bazie 8 Batalionu Piechoty;
- powietrznodesantową grupę bojową ze 183 Pułk Powietrznodesantowego;
- dywizjon artylerii z 8 Pułku Artylerii;
- element obrony przeciwlotniczej na bazie 17 Pułku Przeciwlotniczego.

Polskie oddziały i pododdziały z poszczególnych RSZ (zwane dalej PJW/PKW) wydzielane do 9 i 10 zestawu SON i utrzymywane w gotowości w okresie od 1 lipca 2007 r. do 31 czerwca 2008 r. zostały określone w rozkazie Szefa SG WP w sprawie przygotowania i utrzymania gotowości sił i środków do 9 i 10 zestawu Sił Odpowiedzi NATO. Zestawienie polskich jednostek wojsk lądowych do poszczególnych zestawów SON zawiera załącznik 8.

Dotychczasowe lądowe komponenty Sił Odpowiedzi NATO były w różnym zakresie wspierane elementami innych rodzajów sił zbrojnych. Przyjęto założenie, że komponent specjalistyczny pojawi się w strukturze Sił Odpowiedzi wtedy, jeśli sytuacja operacyjna będzie tego wymagać. Doświadczenia z ćwiczeń wskazują, że mechanizmy dowodzenia i kontroli muszą być tak zorganizowane, aby komponent specjalistyczny mógł funkcjonować jako oddzielne dowództwo lub być zintegrowany z innym komponentem, np. lądowym. Wymagane może być posiadanie w komponente lądowym jednostki działań specjalnej i działań psychologicznych, rozpoznania strategicznego oraz CIMIC - jeśli jednostka współpracy cywilno - wojskowej nie znalazła się już wcześniej w strukturach komponentu lądowego - LCC⁷³.

Zabezpieczenie logistyczne sił wydzielanych do 9 i 10 zestawu SON jest wspólną odpowiedzialnością Dowódcy Połączonych Sił Ekspedycyjnych NATO (DJTF⁷⁴) i państw wysyłających (TCN⁷⁵). Szerokie spektrum operacji, do jakich przewidziane są SON wymaga stworzenia ciągłego i niezawodnie działającego (wielowariantowego) systemu zabezpieczenia logistycznego.

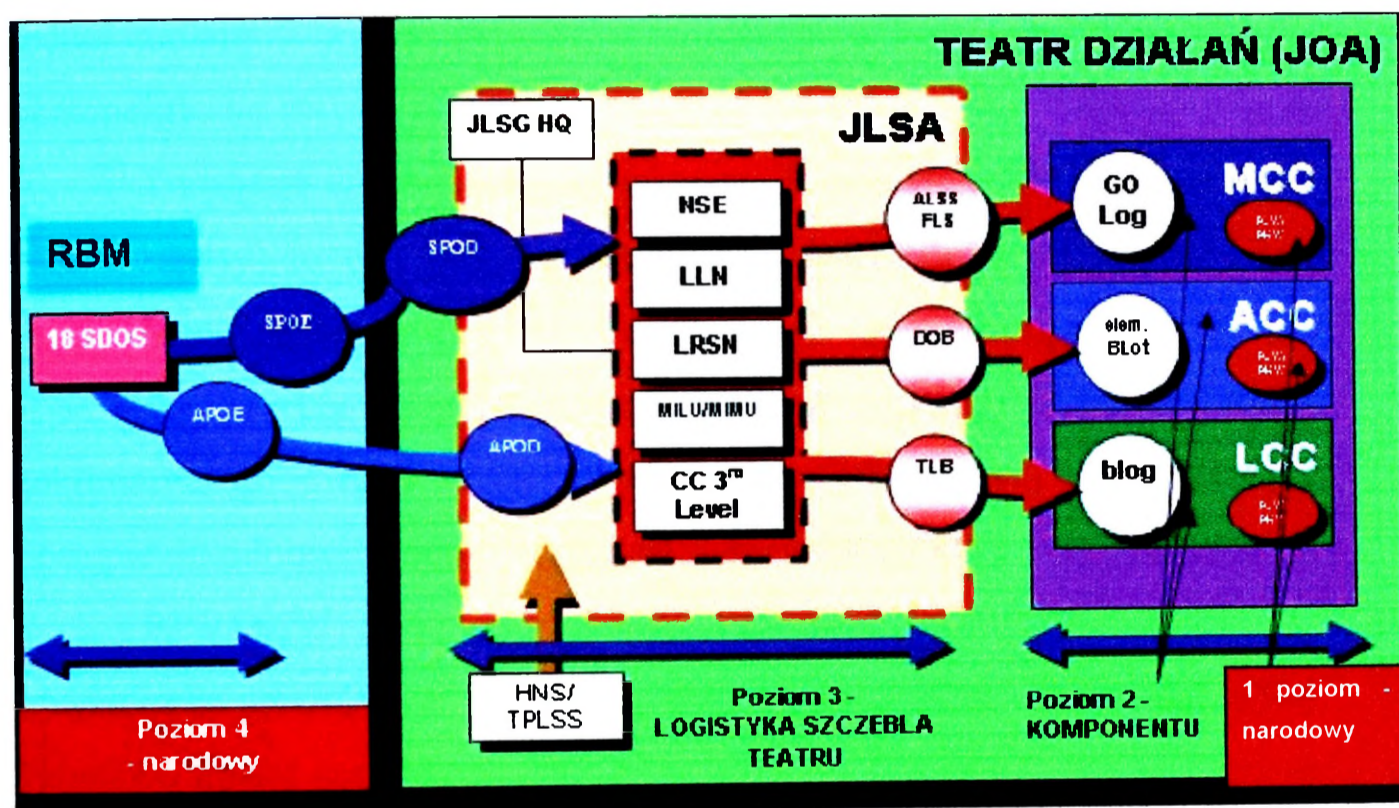
⁷³ M. Bieniek, Metoda formowania Korpusów Sił Szybkiego Reagowania NATO w aspekcie osiągnięcia kryteriów operacyjnych - na prawach rękopisu przygotowywanej rozprawy doktorskiej.

⁷⁴ Deployable Joint Task Force

⁷⁵ Troops Contributing Nation - Kraj wysyłający

Zgodnie z wytycznymi operacyjno-logistycznymi Dowództwa Sił Połączonych dla 9 i 10 SON, zabezpieczenie logistyczne prowadzone jest na 4 poziomach (rys. 3.2.):

- Pierwszym - samodzielnej jednostki (PJW/PKW),
- Drugim - taktycznym w ramach komponentu RSZ,
- Trzecim - operacyjnym (teatr działań - JOA),
- Czwartym - strategicznym (TCN).

Rys. 3.2. Poziomy zabezpieczenia logistycznego dla 9 i 10 SON

Źródło: *Koncepcja zabezpieczenia logistycznego 9 i 10 zestawu SON*, „PROJEKT”, Sz.Gen., maj 2007.

Zadania zabezpieczenia logistycznego mogą zostać powierzone, na podstawie dwu- i wielostronnych umów międzynarodowych (w całości lub częściowo):

- organom kierowania logistyką wielonarodową (JLSG⁷⁶),
- innemu krajowi wysyłającemu (TCN),

⁷⁶ Joint Logistic Support Group – Połączona Grupa Zabezpieczenia Logistycznego

- państwu wiodącemu (LLN⁷⁷) lub państwu specjalizującemu się w określonej usłudze logistycznej (RSN⁷⁸),
- stronie trzeciej (TPLSS⁷⁹).

Stosownie do zobowiązań sojuszniczych, zgłoszone do 9 i 10 zestawu SON pododdziały SZ RP, jako siły zdolne do przerzutu, muszą być przygotowane do działań poza granicami własnego kraju w odległości nie większej niż 5000 mil morskich, przez 6-cio miesięczny okres dla jednej zmiany - z możliwością przedłużenia o kolejne okresy (rotacja personelu).

Transport strategiczny (powietrzny i morski) PJW/PKW (w tym NSE + zapasy) do teatru działań stanowi narodową odpowiedzialność.

Koordinacja działań RSOM na teatrze stanowi odpowiedzialność JLSG HQ, ale poszczególne kraje (TCN) są odpowiedzialne za proces „aklimatyzacji” swoich sił w nowym środowisku – przy ograniczonym dostępie do odpowiedniej infrastruktury stacjonarnej HN.

PJW/PKW mają być samodzielne w kwestii prowadzenia załadunku środków zaopatrzenia (MHE – STANAG 2827⁸⁰), UiSW oraz ładunków ponad normatywnych.

W przypadku braku możliwości korzystania ze wspólnego obozowiska w rejonie operacyjnego przeznaczenia, PJW/PKW (w tym NSE) musiałyby posiadać zdolności w zakresie zabezpieczenia inżynieryjnego w następujących obszarach:

- sprawdzenia i oczyszczenia terenu z min i niewybuchów;
- budowy tymczasowego obozowiska (namiotowego, kontenerowego lub mieszanego);
- zasilania obozowiska w energię elektryczną;

⁷⁷ Logistic Lead Nation – Państwo Wiodące w zakresie logistyki

⁷⁸ Role Specialist Nation – Państwo - Specjalizujące się

⁷⁹ Third Part Logistic Support Site – Trzecia strona zabezpieczenia logistycznego

⁸⁰ STANAG 2827: Materials Handling in the Field

- usuwania nieczystości, mat. niebezpiecznych i ochrony środowiska naturalnego;
- pozyskiwania, uzdatniania, przechowywania i dystrybucji wody;
- budowy polowych składów dla śbim;
- rozbudowy fortyfikacyjnej obozowiska.

Wszystkie PJW/PKW 9 i 10 SON, przemieszczane na teatr działań, mają posiadać samowystarczalność w zakresie tymczasowego zakwaterowania polowego (w rejonach: odtwarzania zdolności bojowej oraz wyczekiwania - SA). Następnie będą kwaterować wraz z innymi siłami w bazach LCC i ACC. Nie przewiduje się samodzielnego bazowania PJW/PKW 9 i 10 SON.

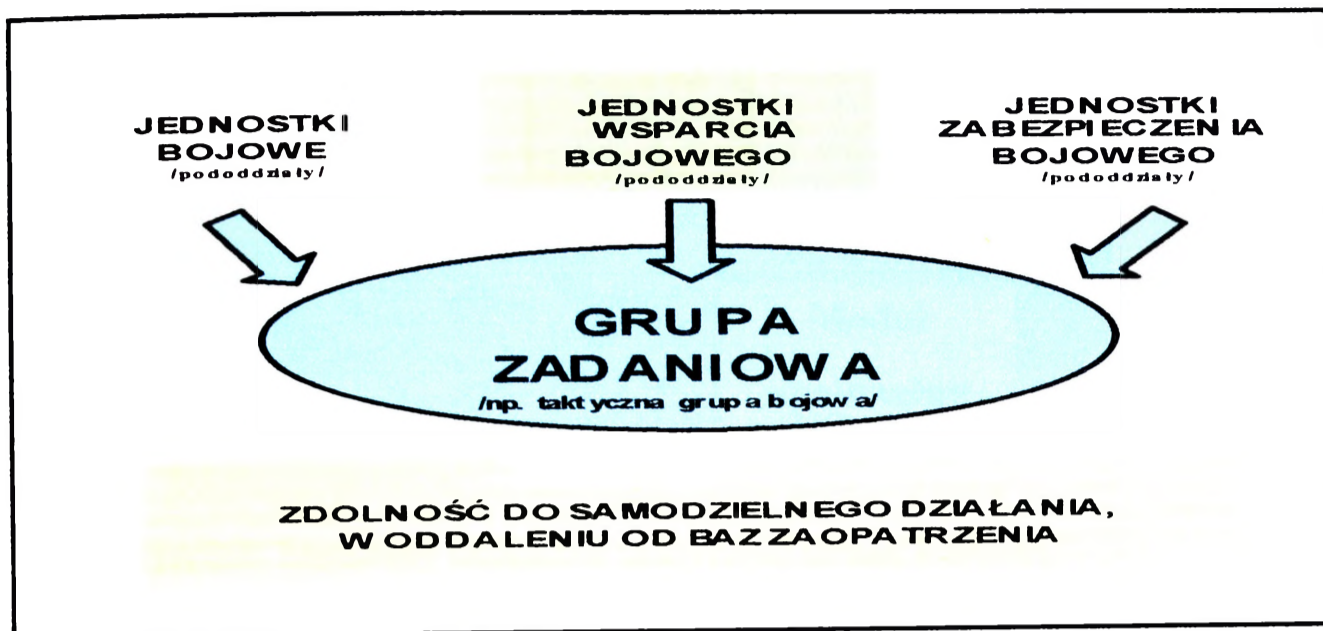
3.3. TWORZENIE TAKTYCZNYCH GRUP BOJOWYCH SZCZEBLA BATALIONU I BRYGADY

Istota tworzenia taktycznych grup bojowych przewidzianych do działania w ramach Sił Odpowiedzi NATO wyraża się w założeniu, iż w zależności od treści otrzymanego zadania tworzy się odpowiednią strukturę funkcjonalną przeznaczoną do jego wykonania. Każda grupa powinna być zdolna do prowadzenia autonomicznych działań w przydzielonych rejonach odpowiedzialności.

W projekcie doktryny szkoleniowej SZRP DD/7 zapisano między innymi, że (...) stosownie do zmieniających się zagrożeń, szkolenie wojsk nakierowane jest na osiągnięcie przez wojska **samodzielności (autonomiczności)** i zdolności do działań (w tym poza granicami kraju), w znacznym oddaleniu od stacjonarnych baz, w określonym miejscu i czasie oraz w określonych warunkach środowiska (region świata, strefa klimatyczna, warunki terenowe itp.).

Autonomiczność danej jednostki osiąga się poprzez jej właściwy skład organizacyjny, wyszkolenie i zgranie wszystkich elementów

składowych (komponentów). Model jednostki autonomicznej przedstawia rys. 3.3.⁸¹

Rys. 3.3. Model jednostki autonomicznej
Źródło: Projekt doktryny szkolenia sił zbrojnych RP DD/7, Warszawa 2004.

Warunkiem prowadzenia autonomicznych działań w Wojskach Lądowych jest tworzenie modułów bojowych (grup zadaniowych), których podstawą są bataliony. Pododdziały bojowe na poziomie taktycznym (taktyczne grupy bojowe), uzupełniane są pododdziałami wsparcia i zabezpieczenia działań.⁸²

Szkolenie pododdziałów wsparcia i zabezpieczenia jest ściśle powiązane z cyklem szkolenia modułów bojowych - grup zadaniowych (taktycznych grup bojowych) i polega na wszechstronnym zgraniu i dostosowaniu ich działań do potrzeb grupy zadaniowej.⁸³

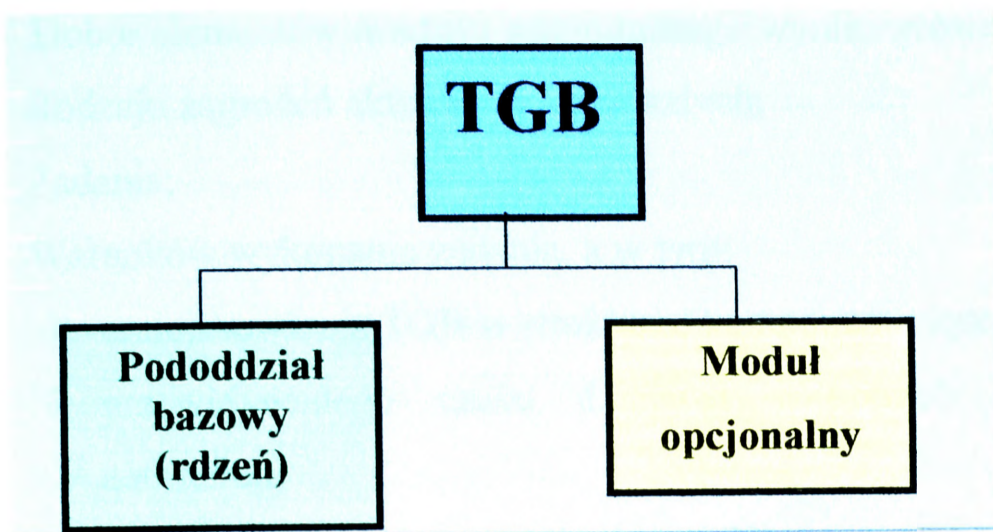
Celem tworzenia TGB jest uzyskanie efektu synergii. Właściwości bojowe poszczególnych elementów struktury TGB powinny umożliwić wykorzystanie uderzenia i ognia, kierowanego przez odpowiedni, spójny system dowodzenia.

⁸¹ Projekt doktryny szkolenia sił zbrojnych RP DD/7, Warszawa 2004, s.7.

⁸² Tamże, pkt. 5006.

⁸³ Tamże, pkt. 5007.

Struktura TGB powinna być elastyczna i umożliwiać prowadzenie różnych działań w zmieniających się warunkach.

Rys. 3.4. Elementy składowe taktycznej grupy bojowej

Doświadczenia innych państw wskazują, że każda TGB zbudowana jest z dwóch zasadniczych komponentów: **pododdziału bazowego** zwanym **rdzeniem** TGB i **modułu opcjonalnego** (por. rys. 3.4).

Rdzeń tworzy się na bazie pododdziałów: zmechanizowanych, zmotoryzowanych, czołgów, aeromobilnych lub też innych w zależności od potrzeb. Głównym wyznacznikiem decydującym o doborze pododdziału bazowego jest rodzaj działań (charakter misji) oraz cel, jaki należy osiągnąć w działaniach.

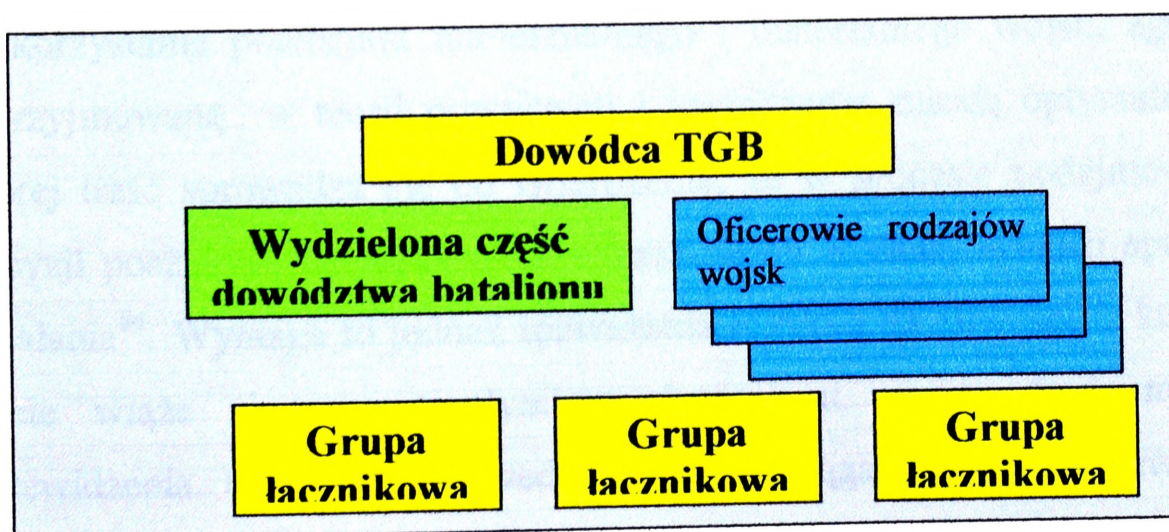
Pododdział bazowy determinuje styl działania i sposób osiągnięcia celu. Planując użycie TGB należy uwzględnić specyfikę wszystkich elementów wpływających na wykonanie zadania (np. zasady, reguły ich użycia i działania). Jednak taktyka działania będzie podporządkowana i niejako narzucona przez pododdział bazowy. Stąd też analizując otrzymane zadanie (misję) należy jasno zdefiniować jego parametry taktyczno-operacyjne oraz specyfikę, co w rezultacie doprowadzi do wyboru pododdziału bazowego TGB oraz modułu opcjonalnego. Zmiana charakteru zadania lub warunków jego wykonania może doprowadzić do

konieczności zmodyfikowania składu modułu opcjonalnego lub nawet zmiany pododdziału bazowego.

Dobór elementów **modułu opcjonalnego** wynika głównie z:

1. Rodzaju zagrożeń aktualnych i przyszłych;
2. Zadania;
3. Warunków wykonania zadania, a w tym:
 - umiejscowienia TGB w strukturze komponentu lądowego;
 - przewidywanego czasu działania i potrzeb w zakresie autonomii;
 - prawnych aspektów użycia TGB (mandat, status sił, porozumienia międzynarodowe);
 - potrzeb w zakresie rozpoznania i wsparcia ogniowego;
 - środowiska (teren, warunki klimatyczne, ludność).

Dowodzenie TGB przejmuje dowódca komponentu, na bazie którego jest ona tworzona. W skład dowództwa włącza się oficerów specjalistów w zależności od rodzajów pododdziałów włączonych do TGB (por. rys. 3.5.).

Rys. 3.5. Proponowany skład dowództwa taktycznej grupy bojowej utworzonej na bazie batalionu

Oficerowie rodzajów wojsk mają do spełnienia dwie zasadnicze funkcje. Po pierwsze, powinni być doradcami dowódcy w sprawach specjalistycznych, a po drugie, powinni utrzymywać kontakt z pododdziałami specjalistycznymi poprzez grupy łącznikowe.

Szczebel organizujący taktyczną grupę bojową powinien zapewnić jej dane z rozpoznania oraz niezbędne wsparcie i zabezpieczenie.

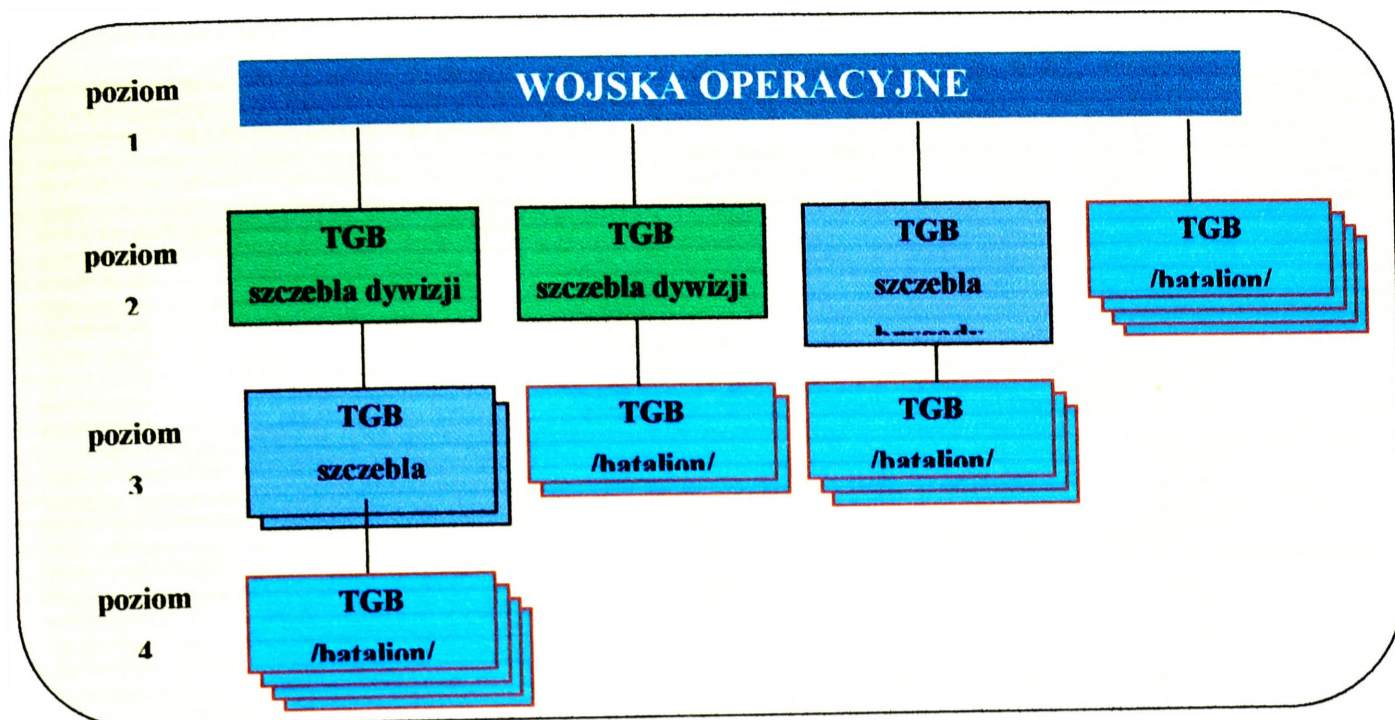
Tworzone na szczeblu batalionu taktyczne grupy bojowe mogą mieć różne podporządkowanie (por. rys. 3.6.). Mogą stanowić element brygadowej grupy bojowej lub podlegać dowództwu dywizji, czyli być jej elementem ugrupowania. Wariantem rzadziej stosowanym lecz możliwym jest ich bezpośrednia podległość dowódcy komponentu lądowego. Rozwiązania stosowane w wielu państwach wskazują na dążenie do „spłaszczania” poziomów dowodzenia.

Jeżeli założyć, iż podczas wykonywania zadań mogą zaistnieć różne, trudne do przewidzenia sytuacje i do działań w takich, zaskakujących okolicznościach trzeba być przygotowanym np. przez projektowanie (symulacje) wielowariantowych rozwiązań.

Stąd też, warianty TGB powinny umożliwić jak najlepsze wykorzystanie potencjału intelektualnego i materialnego wojsk, zgodnie z przyjmowaną w teorii organizacji i zarządzania zasadą optymalności, której treść sprowadza się do twierdzenia, że w procesie podejmowania decyzji poszukuje się najlepszego z możliwych w danej sytuacji sposobu działania⁸⁴. Wymaga to jednak rozważenia różnych możliwości, z których wiele wiąże się z przyszłymi wydarzeniami, często trudnymi do przewidzenia. Ocenia się je według skali rozciągającej się od pewności (pełnej możliwości przewidywania), poprzez ryzyko, do niepewności (minimalnej możliwości przewidywania)⁸⁵.

⁸⁴ Encyklopedia Organizacji i Zarządzania, Warszawa 1981, s. 614.

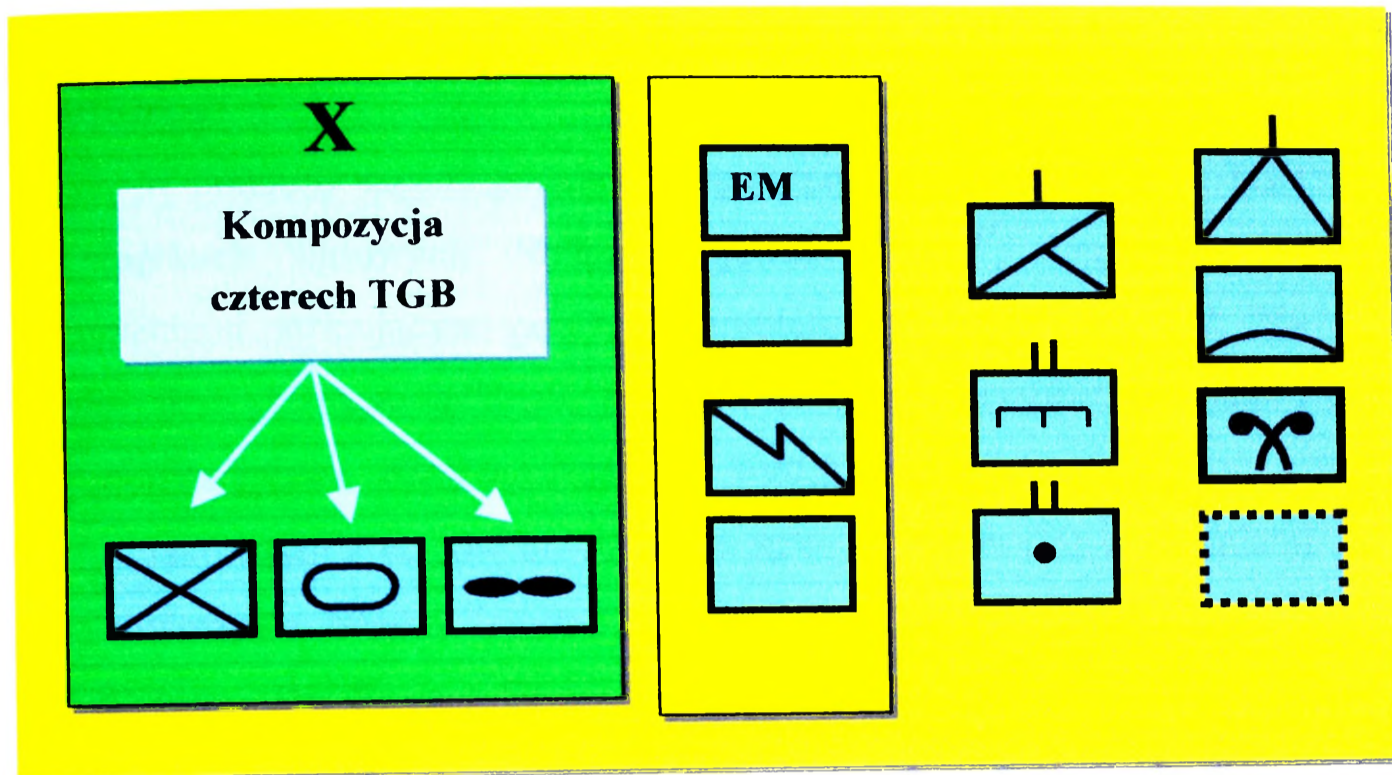
⁸⁵ Por. J. A. F. Stoner, C. Wankel, Kierowanie, Warszawa 1997, s. 246-247.

Rys 3.6. Poziomy dowodzenia taktycznymi grupami bojowymi
 Źródło: *Manuel sur l'organisation du commandement des Forces Terrestres en operation, Commandement de la Doctrine et de L'enseignement Militaire Superieur de L'armee de Terre Editio, Mai 1997, s. 17.*

Z kolei w 10 BK Panc podjęto wysiłek utworzenia dwóch TGB, obie na bazie bcz, do których przydzielono: po jednej kz, bplot, plsap oraz sekcje wysuniętych obserwatorów. Prezentowany przykład wyraża nieco inną koncepcję tworzenia TGB. Założono w niej pozostawienie znacznego potencjału, głównie wsparcia ogniowego w gestii dowódcy brygady. Tak samo pododdziały logistyczne działały na korzyść TGB a nie były do nich przydzielone. Dywizjon artylerii samobieżnej wykonywał zadania na zasadzie przydziału priorytetów. Podobnie postąpiono z pozostałymi pododdziałami specjalistycznymi, które pozostały w swoich etatowych podporządkowaniach i ich użycie było zcentralizowane na rzecz całej brygady. Zakładano jednak, że skład i wyposażenie TGB może się zmienić w zależności od sytuacji i otrzymanego zadania.

Konsekwencją tworzenia TGB na poziomie batalionu są zmiany na szczeblu brygady, stąd też w wojskach lądowych Francji wprowadzono termin **brygada operacyjna** (rys. 3.7.).

Rys. 3.7. Istota tworzenia brygady operacyjnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *La Brigade Interarmes Generique, Commandement de la Doctrine et de L'enseignement Militaire Supérieur de L'armée de Terre, édition 2000, s. 27.*

W czasie pokoju brygady organiczne posiadają stałe struktury organizacyjne. Jak już wspomniano, zakłada się jednak, że każda brygada ogólnowojskowa powinna być zdolna do wydzielenia czterech batalionowych TGB.

Brygada operacyjna jest kompozycją TGB szczebla batalionu czołgów, zmechanizowanych lub innych. Ilość TGB włączonych w skład brygady operacyjnej zależy od wielu kryteriów, w tym głównie od zadania, zagrożeń oraz warunków prowadzenia działań. Konieczność tworzenia brygad operacyjnych wynika również z faktu, iż w zasadzie pełna autonomiczność batalionowych TGB jest trudna do osiągnięcia⁸⁶, zwłaszcza w zakresie dowodzenia, łączności czy też ochrony. Stąd też

⁸⁶ Potwierdzają to również nasze, polskie doświadczenia. [przyp. aut.].

konieczne jest wspieranie działań batalionowych TGB przez elementy pozostające w dyspozycji dowódcy brygady operacyjnej lub też szczebla nadrzędnego.

W podobny sposób podchodzi się do problematyki tworzenia TGB w wojskach lądowych Stanów Zjednoczonych⁸⁷. Podstawowymi dokumentami normującymi powyższą problematykę są: *FM 3-21.31, The Stryker Brigade Combat Team*, oraz *The tank and mechanized infantry battalion task force, Field manual *NO. 3-90.2*.

Jako jeden z etapów przemian związanych z nowymi wyzwaniami było utworzenie między innymi sześciu **brygadowych grup bojowych (BGB)** (ang. The Stryker Brigade Combat Team). Dotychczas w armii amerykańskiej istniały dwa rodzaje brygad ogólnowojskowych: ciężkie i lekkie. Doświadczenia z ostatnich konfliktów zbrojnych, zwłaszcza w rejonie Bałkanów wskazywały jednoznacznie na konieczność posiadania formacji, która charakteryzowałaby się jednocześnie znaczną siłą ognia i dużą mobilnością. Przykładem takiego właśnie rozwiązania jest brygadowa grupa bojowa.

Według opinii ekspertów (zał. 2), koncepcja organizacji brygady powinna bazować na dwóch założeniach. Po pierwsze musi posiadać zdolność do prowadzenia działań bojowych oraz do reagowania w sytuacjach kryzysowych, w tym zwłaszcza reagowania wobec zagrożeń asymetrycznych.

Po drugie przyjęta struktura organizacyjna powinna charakteryzować się modułowością do najniższych szczebli tj. zwłaszcza batalionu i kompanii, co ma pozwolić na odpowiedni dobór sił (modułów) do pojawiających się zagrożeń: działania bojowe, wsparcie działań sił pokojowych czy też działania stabilizacyjne. Poprzez przyjęcie

⁸⁷Według opinii ekspertów, najbardziej optymalną strukturę i wyposażenie posiadają amerykańskie brygadowe grupy bojowe typu Stryker. [przyp. aut.].

odpowiedniej struktury organizacyjnej oraz wyposażenia, uzyskano zdolność do przetrzutu brygady drogą powietrzną (samolotami C 130) wszędzie tam, gdzie zaistnieje taka potrzeba, w każdy rejon świata. Zakłada się przy tym, że brygada może prowadzić działania samodzielnie lub też w składzie dywizji lub jako element korpuśny. Jest ponadto przygotowana do prowadzenia zarówno działań obronnych, zaczepnych oraz stabilizacyjnych.

Każda brygada składa się z:

- trzech batalionów zmechanizowanych na transporterach kołowych;
- jednego dywizjonu artylerii;
- batalionu rozpoznawczego.

Te pięć batalionów tworzy rdzeń brygadowej grupy bojowej⁸⁸. Dodatkowo w skład wchodzi kompania rozpoznania wojskowego, kompania saperów i kompania łączności. W tematyce szkoleniowej BGB akcentowane jest działanie w terenie zurbanizowanym, stąd też w skład każdej kompanii zmechanizowanej wchodzi zespół strzelców wyborowych (trzech strzelców). Trzy inne zespoły podporządkowane są dowódcy batalionu. Prowadzenie działań stabilizacyjnych poza obszarem kraju wymusiło potrzebę włączenia w skład BGB grupy przygotowawczej (ang. Early Entry Module – EEM). Liczy ona około czternastu specjalistów reprezentujących: prawo, logistykę, łączność, oficerów operacyjnych oraz współpracy wojskowo-cywilnej. Jej głównym przeznaczeniem jest przygotowanie wprowadzenia zasadniczych sił BGB w rejon. Jednak jest ona wprowadzana poza sporny obszar z zadaniem zorganizowania bazy tranzytowej i udokładnienia szczegółowych warunków wprowadzenia BGB.

⁸⁸ FM 3-21.31 The Stryker Brigade Combat Team, Headquarters Department Of The Army, march 2003, rozdział 1-12.

Analogicznie, jak w przypadku wojsk lądowych Francji, struktura amerykańskiej brygadowej grupy bojowej oparta jest na założeniu, że zarówno szczebel batalionu, jak i kompanii powinny być zdolne do prowadzenia autonomicznych działań. Stąd też w ich strukturach występują różne rodzaje broni, elementy wsparcia i zabezpieczenia (por. zał. 9). Na poziomie BGB występuje brygadowy batalion zaopatrzenia (ang. BSB), który zapewnia autonomiczność BGB pod względem logistycznym na okres 72 godzin.

W siłach lądowych Niemiec używa się pojęcia wzmocniony batalion (niem. Verstärkten Kampftruppenbatalions [VrKpfTrBtl]).⁸⁹ Podkreśla się przy tym, iż wynika to z zadania, jakie otrzymał pododdział, oceny potencjalnego przeciwnika oraz warunków, w jakich będą prowadzone przyszłe działania. Do modułu, jakim jest batalion przydzielane są kompanie „walczące” i pododdziały innych rodzajów wojsk, tworząc tzw. mieszane bataliony. Szczególne miejsce w wojskach lądowych Niemiec zajmują bataliony czołgów. W dokumentach doktrynalnych przyjęto, że bcz może prowadzić walkę w ramach brygady lub samodzielnie. Podkreśla się przy tym, że największą skuteczność w walce osiągnąć może poprzez współdziałanie z innymi rodzajami wojsk. Szczególne znaczenie dla skuteczności działań czołgów zajmują pododdziały grenadierów pancernych.⁹⁰ Inne pododdziały przydziela się stosownie do zadania, jakie ma wykonać batalion. Zakłada się, że niezbędnym warunkiem skutecznego współdziałania batalionu z innymi rodzajami wojsk jest jasny podział sił na jednostki wydzielane i podporządkowane. Zakres współdziałania pomiędzy poszczególnymi elementami ustala dowództwo, w skład którego wchodzi oficerowie

⁸⁹ *Kampftruppenbatalions (KpfTrBtl)* nazwa ta oznacza jednostki walczące batalionu np. kompanie czołgów, natomiast nazwa wzmocnienie *verstärken* oznacza, iż batalion wzmocniony można nazwać *VerstärktenKampftruppenbatalions*

⁹⁰ *Ausbildungsgebiet „Führung im Gefecht” TAKTIK Teil B: Zusammenwirken mit anderen TrGtg 4.2 PzBtl 3. Führung des Panzerbatalions im Kampf.*

specjaliści z przydzielonych rodzajów wojsk, którzy są doradcami dowódcy batalionu w sprawach specjalistycznych.⁹¹ Dowodzenie wzmocnionym batalionem przejmuje dowódca batalionu na bazie, którego jest tworzony wzmocniony batalion. Dla przykładu batalion ogólnowojskowy może być wzmocniony:

- kompanią grenadierów pancernych lub czołgów;
- baterią przeciwlotniczą;
- plutonem saperów;
- plutonem przeciwpancernym.

Na szczeblu batalionu wykonuje się dokument w postaci tabeli podporządkowania/przekazania/współdziałania, w której określa się szczegółowe zasady podporządkowania.

Batalion grenadierów pancernych uważa się za zdolny do prowadzenia skutecznej walki przeciwko spieszonyj piechocie, lekko opancerzonym pojazdom a także z czołgami. Zadania może wykonywać samodzielnie, jednak jako typowe działanie uważa się jego walkę w ścisłym współdziałaniu z czołgami.

Batalion czołgów i zmechanizowany może być wspierany przez dywizjon (w nomenklaturze niemieckiej batalion artylerii). Do batalionu ogólnowojskowego przydziela się oficera ogniowego (niem. Feuerunterstützungsoffizier [FUO]) z dywizjonu artylerii, który uczestniczy w planowaniu, do kompanii przydziela się sekcje wysuniętych obserwatorów, (niem. Vorgeschober Beobachter [VB]), których zadaniem jest koordynacja ognia artylerii zgodnie z planem wsparcia oraz koordynowanie ognia nieplanowego (na wezwanie z pola walki) lub

⁹¹ *Grundsätze Panzerbataillon HDv 221/100 Zusammenwirken mit anderen TrGtg – Grubdeatze.*

poprzez przydział do batalionu grupy rozpoznania artylerii (niem. Artilleriebeobachtungsradargruppe [ABRA])⁹².

3.4. KONCEPCJA WYKORZYSTANIA KOMPONENTU LĄDOWEGO

Zmiana układu sił i charakteru zagrożeń przyczyniła się do uelastycznienia struktur NATO. Zwiększyło to zdolność reagowania sił zbrojnych tej organizacji na sytuacje kryzysowe. Reorganizacją objęto wielonarodowe siły zbrojne już istniejące w ramach Zintegrowanych Struktur Dowodzenia Wojskowego NATO. CJTF korzystające z systemu dowodzenia, rozpoznania i logistyki NATO kierowane będą do akcji w ramach Sojuszu albo za zgodą Rady Północnoatlantyckiej - pod auspicjami Unii Zachodnioeuropejskiej. Koncepcja CJTF dowodzi, że podjęto próbę dostosowania struktury wojskowej NATO do działań niemających charakteru ściśle obronnego. Wszystko to wskazuje, że NATO ewoluuje w kierunku instytucji nastawionej na rozwiązywanie kryzysów, działań na rzecz utrzymania i ustanawiania pokoju, utrzymując jednocześnie swoje dotychczasowe funkcje.

Przyjęto założenie, że wojska lądowe wydzielane do Sił Odpowiedzi mają cechować się wyjątkową mobilnością i wysokimi zdolnościami bojowymi. Będą one wchodzić do działania w rejon operacji stopniowo, w zależności od potrzeb konkretnej misji, zgodnie z ich stopniem gotowości bojowej i przyjętymi zadaniami.

Pierwsza faza odbywała się będzie z udziałem wojsk ze składu **modułu Sił Inicjujących Rozwinięcie (IEF)** (czas gotowości do 20 dni). Zgodnie z planami pierwsze siły będą zdolne do samodzielnego przemieszczenia się i wejścia do działania już po 5 dniach⁹³. Ta grupa

⁹² „Handbuch für den Gefechtsstand des verstärkten Kampftruppenbataillons“ *Zusammenwirken mit Kampfunterstützung-Zusammenwirken mit Artillerie* .str 179.

⁹³ M. Fitas, Siły Odpowiedzi NATO - praca studyjna. Warszawa, 2003.

może składać się z dowództwa szczebla brygady o bardzo wysokim stopniu gotowości, batalionu zmechanizowanego, batalionu czołgów, lotniczej grupy zadaniowej, baterii artylerii, batalionu inżynieryjnego, pododdziału chemicznego (grupy rozpoznania, odkażania i zadymiania), dodatkowych elementów wsparcia, takich jak grupy logistyczne, żandarmerii, transportowe, CIMIC i innych, tworzonych i dostosowywanych do charakteru misji.

W fazie drugiej, zależnie od sytuacji, powinny być gotowe do użycia **brygadowe grupy bojowe**, utworzone w każdym Korpusie Wysokiej Gotowości (gotowość do 30 dni). W Korpusie będzie jeszcze jedno dowództwo dywizji wydzielone do Sił Odpowiedzi, które w ciągu 60 dni będzie w stanie przejąć dowodzenie modułem bojowym, w skład którego wchodzić może kilka brygad.

Faza trzecia, to faza maksymalnego zaangażowania Sił Odpowiedzi. Istnieje w niej możliwość użycia **modułu korpuśnego** wraz z jednostkami wsparcia bojowego i zabezpieczenia działań.

WNIOSKI

Koncepcja Sił Odpowiedzi, według wielu ekspertów jest najbardziej dynamicznie rozwijającą się koncepcją Sojuszu Północnoatlantyckiego i weszła w fazę praktycznego tworzenia oraz dysponowania takimi siłami.

Siły Odpowiedzi pierwszej i drugiej rotacji (NRF-1 i NRF-2) należy oceniać jako test możliwości operacyjne Sojuszu w tym zakresie. Ich prototypowa funkcja pozwala na dokładne przeanalizowanie i zweryfikowanie nie tylko doktryn oraz koncepcji sojuszu, ale również struktur organizacyjnych, procesów powstawania sił oraz ich szkolenia

i certyfikacji, a zdobyte wnioski i doświadczenia posłużą dalszemu rozwojowi tej koncepcji.

Jak wskazują doświadczenia zebrane podczas tworzenia kolejnych zestawów Sił Odpowiedzi NATO, struktura komponentu lądowego powinna być jasno sprecyzowana. Duża ilość niewielkich komponentów z wielu różnych krajów, stwarza wiele problemów natury organizacyjnej, szczególnie przy organizacji sił.

Pewne problemy sprawia zgranie stworzonego komponentu, w tym zwłaszcza zapewnienie interoperacyjności i przestrzeganie NATO-wskich standardów.

W związku z powyższym, w przyszłości należy dążyć do budowania jasnej i przejrzystej struktury, bazującej na możliwych zadaniach wskazanych dla Sił Odpowiedzi. Ponadto zasadniczy trzon Sił Odpowiedzi powinny stanowić jednostki pochodzące z jednego państwa, a wielonarodowość powinna dotyczyć sił powyżej szczebla batalionu.

4. UWARUNKOWANIA WYKONYWANIA ZADAŃ PRZEZ KOMPONENT LĄDOWY SIŁ ODPOWIEDZI NATO Z WYEKSPONOWANIEM TERENU ZABUDOWANEGO

Głównym zadaniem Sił Odpowiedzi NATO, jak już wielokrotnie podkreślano, jest **zapewnienie zdolności do błyskawicznej reakcji militarnej w odpowiedzi na pojawiające się zagrożenia bezpieczeństwa Sojuszu i jego członków.** Zachodzące zmiany w środowisku bezpieczeństwa, a dokładniej nieustanny **wzrost (eskalacja) zagrożeń w środowisku miejskim** (terroryzm, przestępczość, konflikty na tle religijnym, kulturowym, kryzysy ekonomiczne, itp.) sprawia, iż teren zabudowany staje się podstawowym środowiskiem działań militarnych. Potwierdzeniem są obecne operacje (Irak, Liban, Afganistan), gdzie w głównej mierze zadania wykonywane są w środowisku miejskim. Rodzi to potrzebę **zbadania współczesnych uwarunkowań wykonywania zadań przez komponent lądowy Sił Odpowiedzi NATO w tak ważnym środowisku działań, jakim jest teren zabudowany.**

Przyśpieszony rozwój gospodarczy zwiększy stopień zurbanizowania i zagęszczenia terenu, powodując systematyczne zmniejszanie się obszaru terenu otwartego. Zmieniać się będzie nie tylko wielkość, ale również charakter terenu zabudowanego. Według oceny specjalistów i teoretyków wojskowych środowisko to, będzie na współczesnym, jak i perspektywicznym polu walki spełniać coraz większą rolę. Miasta i rejony zabudowane, jako ośrodki polityczno-administracyjne, ekonomiczne, przemysłowe i kulturowe mają coraz to większe znaczenie. Często są węzłami dróg kolejowych, kołowych, portów lotniczych i morskich oraz czynnych baz remontowo-produkcyjnych. Miasta zawierają duże zasoby wykwalifikowanych rezerw ludzkich, żywności,

surowców i gotowych wyrobów przemysłowych. Odgrywają one ważną rolę w funkcjonowaniu całego państwa. Ostatni konflikt w Iraku pokazuje, iż opanowanie kompleksów miejskich stanowiących o funkcjonowaniu państwa (administracja rządowa, media, energetyka), dopiero przesądza o sukcesie działań militarnych. Oznacza to, że w ewentualnych przyszłych działaniach nie tracą one na znaczeniu militarnym. Potwierdza to też analiza ostatnich konfliktów drugiej połowy XX i początku XXI wieku. Wskazują one, iż **działania w terenie zabudowanym stają się dominującymi działaniami wojsk lądowych.**

4.1. ZNACZENIE TERENU ZABUDOWANEGO WE WSPÓŁCZESNYCH OPERACJACH

Tematyka walki w mieście to bardzo obszerny, trudny, niemniej bardzo ważny problem, którego jako wojskowi nie powinniśmy omijać. Doświadczenia z ostatnich wojen, konfliktów zbrojnych jak też analiza możliwych zagrożeń bezpieczeństwa upoważniają do postawienia następującej tezy: **większość minionych, jak też obecnych i prawdopodobnie przyszłych konfliktów militarnych prowadzonych będzie w terenie zabudowanym.**

Już w starożytnej myśli wojskowej zostały sformułowane podstawowe zasady odnoszące się do zdobywania i obrony miast. Między innymi SUN TZU (Sun Wu) głosił, że *"najgorszą strategią jest atak na miasta. Rób to tylko w ostateczności"*. Czy dzisiaj, kiedy mamy XXI wiek, określany jako „wiek informacji”, ta zasada jest prawdziwa? Obserwując otaczający nas świat, analizując przebieg ostatnich konfliktów mamy wrażenie, że jest inaczej.

Świat w XXI wiek wkroczył z nowymi nadziejami na pokojowy rozwój i wzrost bezpieczeństwa. Przemawiały za tym fakty, jak rozpad dwubiegunowego podziału świata, koniec zimnej wojny czy powstawanie

programów umacniania bezpieczeństwa na świecie. Jednak pomimo odprężenia militarnego w świecie, pojawiło się szereg nowych zagrożeń. Udowodniły to dobitnie wydarzenia okresu lat 90-tych ubiegłego stulecia, gdzie miało miejsce szereg konfliktów zbrojnych, głównie - na tle religijnym wzrost nacjonalizmów, zorganizowana przestępczość i terroryzm oraz dążenia niepodległościowe mniejszości narodowych. Potwierdzeniem jest przykładowo obecna trudna sytuacja w Iraku czy Afganistanie.

Przedstawione zagrożenia stwarzały i nadal stwarzają realną groźbę uwikłania Sojuszu Północnoatlantyckiego, a w tym naszych sił zbrojnych w konflikty lokalne o różnorodnym charakterze i intensywności działań, czego dobitnym przykładem są wspomniane działania w Iraku i Afganistanie. Konflikty pojawiać się mogą w różnych rejonach, zróżnicowanych nie tylko pod względem topograficznym i klimatycznym (np. Afganistan, Irak, Bałkany), ale również w różnym układzie koalicyjnym.

Nowe zagrożenia światowego systemu bezpieczeństwa, potwierdzają potrzebę podejmowania ciągłych badań w zakresie umacniania pokoju. Jednym z filarów tego bezpieczeństwa jest możliwość skutecznego militarnego przeciwdziałania wszelkim możliwym zagrożeniom, jakie mogą pojawić się w najbliższej przyszłości. Dlatego też naukowcy wojskowi starają się poprzez badania przewidzieć charakter przyszłych wojen, modelować koncepcje jej skutecznego prowadzenia. Droga dojścia do rozwiązań prowadzi poprzez uzyskanie odpowiedzi często na trudne pytania: na ile wnioski z minionych wojen można wykorzystać do rozwoju sił zbrojnych? Jakie, gdzie i kiedy pojawią się nowe zagrożenia? W jaki sposób prowadzić działania militarne, aby ich skuteczność była jak najwyższa, czy też jak zapewnić odpowiednie przygotowanie sił zbrojnych do wymogów przyszłego konfliktu? Oto kilka

podstawowych pytań, nurtujących osoby zajmujące się przebiegiem minionych, współczesnych i przyszłych konfliktów i użyciem w nim sił zbrojnych.

Prowadząc analizy minionych wojen, konfliktów i poszukując w nich akcentu prowadzenia walk w mieście nie trudno znaleźć potwierdzenie, iż miasta były jednym z najstarszych, najbardziej znanych i najważniejszych tematów w sztuce wojennej. Od zarania dziejów wojny sprowadzały się najczęściej z jednej strony do obrony grodów, twierdz przygotowanych na długotrwałą, wyczerpującą walkę, z drugiej zaś strony prowadziło to do rozwoju taktyki, techniki oblężniczej z wykorzystaniem różnego typu machin. Poglądy na wojnę, a wraz z nimi wojenne doktryny, koncepcje strategiczne i formy walki zmieniały się z postępem cywilizacji. W każdym okresie historycznym obraz wojny odpowiadał obrazowi danej epoki. Niemniej jednak miasta zawsze były miejscem strategicznym w koncepcji obrony danego kraju. Jeden z największych autorytetów nowożytnej sztuki wojennej - CLAUSEWITZ wprowadził pojęcie „klucza” państwa stwierdzając, że *„jeśli istnieje taki obszar, bez którego posiadania nie można odważyć się na wtargnięcie do kraju nieprzyjacielskiego, to słusznie nazwiemy go kluczem tego kraju ... Za klucz kraju zaczęli uważać punkty, które rozstrzygają o posiadaniu całości”*.

Niewątpliwie główne miasta, ze stolicą każdego państwa na czele, są „rejonami kluczowymi” w ich obronie i od skutecznej obrony tychże miast zależy obrona całego państwa. Przykładem są walki o Głogów (1109), Malbork (1411), czy też bliższe historycznie walki o Warszawę, Stalingrad (1943), Moskwę, Wrocław (1945), Berlin (1945). Obrona lub klęska często decydowała o losie danego kraju.

Analizując współczesne zagrożenia można by rzec, iż nie grozi nam dzisiaj wojna światowa, czy też konflikt na dużą skalę. Jednak ostatnie konflikty zdają się tego nie potwierdzać. Przykładem jest wojna w 1994-

1995 roku w Czeczenii. 31 grudnia w czasie słynnej tzw. „nocy sylwestrowej”, po silnym ostrzale artyleryjskim i bombardowaniu lotniczym Rosjanie – przy użyciu około 250 czołgów i innych wozów bojowych oraz kilku tysięcy żołnierzy – z trzech kierunków zaatakowali centrum Groznego i pałac prezydencki, z którego Dżochar Dudajew kierował obroną miasta.

Na ile środowisko miejskie i lekceważenie sił przeciwnika może mieć wpływ na efekt końcowy jest przykład działania 131 Brygady Pancernej „Majkopa” w Grozным - wejście pododdziałów czołgów, bez osłony piechoty oraz koordynacji z rozmieszczonym w mieście 81 Pułkiem Zmotoryzowanym spowodowało straty sięgające 60 procent stanu osobowego jednostek oraz 90 procent w sprzęcie⁹⁴. Zabrakło współdziałania między załogami czołgów, a niedoświadczoną, osłaniającą ją piechotą. Czeczenom udało się rozciąć atakujące kolumny i zniszczyć je częściami. Ocenia się, że Rosjanie ponieśli znaczne straty, zniszczono około 150 wozów bojowych i 1000 żołnierzy.

Taktyka stosowana przez Czeczeńców miała znamiona walki ogniskowej. Niewielkie, kilkusobowe oddziały uzbrojone w lekką broń, granatniki przeciwpancerne, granaty a nawet butelki z benzyną wykorzystując znajomość terenu, oraz szybkość przemieszczania zatrzymały i zniszczyły bardzo silne zgrupowania Rosjan. Czeczeńcy lubili nocny bój, który znacznie ułatwiła im dobra znajomość terenu. W dzień planowano nowe akcje, o zmierzchu wychodzono na pozycje wyjściowe, a w nocy następował atak. Oddziały czeczeńskie były w ciągłym ruchu, co sprawiało na żołnierzach rosyjskich wrażenie, że wróg jest wszędzie. Tego rodzaju taktyka miała i inne pozytywne efekty, mało efektywne okazały się bombardowania lotnicze i ostrzał artyleryjski. Dodatkowym atutem Czeczeńców była doskonała znajomość miasta, pozwalająca na korzystanie

⁹⁴ Por. Catlotta Gall and Thomas de Waal, *Chechnya a small victorious war*, Londyn 1997, s. 15-20.

z najlepszych pozycji, dróg podejścia i ewakuacji, najpewniejszych ukryć⁹⁵.

Problematyka walk miejskich pojawiała się również w informacjach o przygotowaniach Stanów Zjednoczonych do inwazji na Irak. Amerykanie obawiali się, że Saddam Husajn sprowokuje walki w wielkich miastach, głównie w Bagdadzie, a nie na pustyni. Walki w mieście mogą zniwelować amerykańską przewagę w szybkości i sprzęcie. Bagdad, pięciomilionowa metropolia, ma bezładną, gęstą zabudowę, przeciętą szerokimi bulwarami i gęstą siecią zaułków. „Miejskie kaniony” - takie określenie stworzono w Pentagonie - kryją niezliczone kryjówki dla obrońców, utrudniają łączność i użycie śmigłowców, bezzałogowych samolotów rozpoznawczych i lotnictwa wspierającego wojska lądowe. Same budynki pozwalają obrońcom przemieszczać się poza zasięgiem wzroku atakujących. W obszarze zurbanizowanym grzęzną dwa filary amerykańskiej strategii walki na lądzie: mobilność i szybkie manewrowanie.

Amerykańskie gazety snuły scenariusze, jak ma wyglądać zajęcie Bagdadu. Jedna z koncepcji zawierała, iż po zdobyciu absolutnej przewagi powietrznej, najprawdopodobniej pod osłoną nocy, na przedmieściach miasta wysadzony zostanie desant ze śmigłowców. W nocy przewagę daje sprzęt noktowizyjny, a Amerykanie są mistrzami w jego używaniu. Po zajęciu przyczółka żołnierze zaczną poszerzać kontrolowany przez siebie obszar w mieście. Opanowywany będzie budynek za budynkiem, za każdym razem działania zaczną się od górnych pięter. Zastosowana zostanie najprawdopodobniej taktyka walk miejskich armii izraelskiej: *żołnierze amerykańscy będą przechodzić z budynku do budynku przez dziury wykute w łączących je ścianach. To pozwoli uchronić się od snajperów. Przebijanie się przez ściany jest, co prawda czasochłonne, ale*

⁹⁵ M. Kuleba, Imperium na kolanach, s.181.

chroni również żołnierzy przed wybuchami bomb-pułapek, zwykle rozmieszczanych przy drzwiach i oknach. Zdobywanie miejskich kanionów będzie, więc odbywać się nie wzdłuż ulic, ale w poprzek domów. Pozwoli to uniknąć zdobywania barykad.

Pojawiła się też inna propozycja zajęcia Bagdadu. Przyniesie ona minimalne straty w ludziach, ale wymaga cierpliwości. Robert Scales, emerytowany generał i komendant Akademii Wojsk Lądowych, uważał, że wojska amerykańskie powinny unikać walki wręcz w budynkach. Według niego, stolica Iraku powinna zostać otoczona luźnym kordonem czołgów i transporterów opancerzonych. Przez takie linie cywile będą mogli swobodnie opuścić miasto. Bagdad nie jest samowystarczalny. Jeśli Amerykanie odciąliby dostawy wody, żywności, prądu i łączność, ludność cywilna miasta niewątpliwie zaczęłaby uciekać poza kordon oblężenia. Wojskom amerykańskim pozostałoby zaś czekać, aż Husajn wywiesi białą flagę.

Jak było w rzeczywistości to sędzę, iż dobrze oddaje to artykuł z jednej z rosyjskiej gazety:⁹⁶ *Amerykanie ... znowu pokazali, że umieją sobie poradzić. W Bagdadzie tak naprawdę tryumfowała nie czyja inna, a rosyjska myśl strategiczna. To przecież nie, kto inny, a nasz minister obrony gen. Paweł Graczow wymyślił, że miasto można wziąć "jednym pułkiem desantowym w kilka godzin". I dla realizacji tego pomysłu osiem lat temu rzucił nasze wojska na szturm Groznego.*

Wtedy nie wyszło. Jedna tylko 131 Brygada Majkopska zablokowana przez bojowników czeczeńskich na ulicy prowadzącej na dworzec kolejowy straciła 900 zabitych – 40 razy więcej, niż Amerykanów kosztował Bagdad. Przez te osiem lat przyzwyczailiśmy się do myśli, że wprawdzie nasi generałowie skompromitowali się przy szturmie Groznego, ale pogodziliśmy się z tym, że miasta „małą krwią” wziąć się nie da. Że

⁹⁶ Artykuł ukazał się na stronie internetowej pod adresem: www.irak.pl

musi być szturm i "stosy trupów". A tu Amerykanie dokładnie - tak jak zapowiadał Graczow - "w kilka godzin", nie pułkiem wprawdzie, tylko dywizją - i nie desantową, lecz zmechanizowaną - wzięli miasto 12 razy większe od Groznego.

Przedstawione przykłady dowodzą o jednej bardzo ważnej rzeczy, iż tak naprawdę przebiegu walk w mieście nie da się przewidzieć. Biorąc pod uwagę możliwość walk w mieście, w sierpniu 2002 roku amerykański Departament Obrony przeprowadził ćwiczenia w opuszczonej bazie lotniczej w pustynnych rejonach Kalifornii. Biorący udział w największych tego typu manewrach w historii USA żołnierze mieli do dyspozycji tysiąc budynków. Ćwiczenia potwierdziły to, co było w Pentagonie wiadome od dawna: armia amerykańska jest bardzo słabo przygotowana i wyposażona do walki na ulicach miast.

Najnowsze nowinki techniczne - roboty poruszające się po budynkach, miniaturowe samolociki zwiadowcze i czujniki akustyczne mające wyłapywać ukrytych snajperów - znajdują się wciąż w fazie testów. Podczas sierpniowych manewrów sprawdziły się tylko dwuosobowe ciągniki mogące poruszać się w wąskich zaułkach, służące do transportu amunicji i rannych. Podczas tych ćwiczeń okazało się również, że celowniki termowizyjne nie pozwalają zajrzeć do budynków przez szyby, co znacznie utrudnia wykrycie kryjących się wewnątrz obrońców.

Amerykanie widzieli wielkie zagrożenie, jeżeli chodzi o walkę w terenie zurbanizowanym. Czynili wszystko, aby ustrzec się tej walki może, dlatego duch armii irackiej został złamany, zanim jeszcze oddziały USA dotarły do Bagdadu, że obrona miasta była zdezorganizowana, zanim Irakijczycy na serio wzięli się do jej przygotowania. Nie lekceważono przeciwnika, który miał się skryć w mieście i dlatego duży nacisk kładziono na poszukiwanie innych koncepcji rozwiązań.

Po niepowodzeniach „nocy sylwestrowej” Rosjanie także zmienili taktykę walki. Zamiast uderzać w sposób zmasowany czołgami, tworzyli niewielkie 10-100-osobowe grupy szturmowe, które uderzały w wybrane obiekty, dopiero po ich opanowaniu piechota „oczyszczała” zajęte budynki i kwartały miejskie.

Po doświadczeniach walk o Grozny, Rosjanie zaczęli stosować nową taktykę zdobywania miast (terenów zabudowanych). Nowa rosyjska doktryna zakłada: *najpierw zamknięcie pierścienia okrążenia wokół danego terenu, następnym etap - ewakuacja ludności cywilnej, po czym zmasowane uderzenia lotnictwa i ogień artylerii, który powinien być prowadzony tak długo, aż obrońcy nie złożą broni.*

Doświadczenia i wnioski z wojen oraz konfliktów lokalnych drugiej połowy XX wieku wskazują, że działania w terenie zabudowanym stają się dominującymi w działaniach wojsk lądowych. Od 1945 roku prowadzenie działań w terenie zabudowanym obejmowały aż 90% ogółu działań militarnych.⁹⁷

Każda, nawet najnowocześniejsza armia jest w znacznej części przywiązana do miast. To one, *jako ośrodki polityczno-administracyjne, ekonomiczne, przemysłowe i kulturowe mają coraz to większe znaczenie. Często są węzłami dróg kolejowych, kołowych, portów lotniczych i morskich oraz czynnych baz remontowo-produkcyjnych. Miasta zawierają duże zasoby wykwalifikowanych rezerw ludzkich, żywności, surowców i gotowych wyrobów przemysłowych. Odgrywają one ważną rolę w funkcjonowaniu całego państwa.* Ostatni konflikt w Iraku pokazuje, iż opanowanie kompleksów miejskich stanowiących o funkcjonowaniu państwa (administracja rządowa, media, energetyka), dopiero przesądza o sukcesie działań militarnych. Oznacza to, że w ewentualnych przyszłych działaniach bojowych nie stracą one na znaczeniu militarnym.

⁹⁷ M. Hewish, R. Pengelley, Warfare In the global city, Janes International Defrnse Review 6/98, s. 32.

Prowadzone badania wskazują, że przyszłe działania w terenie zabudowanym będą miały wiele wariantów (model izraelski, rosyjski czy amerykański). Za najbardziej prawdopodobny należy uznać scenariusz, w którym walka w takim terenie będzie prowadzona przez wyspecjalizowane (miejskie) siły wyposażone w zaawansowane technologicznie systemy zdolne do wykonania błyskawicznych ataków (rajdów) w trudnym środowisku.

Istotną cechą walki w terenach zabudowanych jest fakt, iż specyfika tych terenów skutecznie niweluje korzyści wynikające z posiadania przewagi technologicznej. Środowisko to sprzyja i będzie sprzyjać różnorodności asymetrycznych metod walki. Prowadząc działania w terenie zabudowanym w przyszłości, należy się liczyć, że siły regularne będą walczyły z paramilitarnymi siłami działającymi na ich własnym terenie. Jest to szczególnie trudny i niebezpieczny scenariusz, jednak według ekspertów wojskowych bardzo prawdopodobny.

Już dzisiaj powinniśmy odpowiadać na pytania: *co robić, gdy polityczna konieczność, humanitarne przesłanki i wymagania militarne będą zmuszały do szybkiego pokonania sił przeciwnika i wprowadzenia sił własnych w granice dużych obszarów miejskich? Jeżeli tak – to jak to uczynić?*

Trzeba, bowiem pamiętać, że bez względu na osiągnięty poziom rozwoju technologicznego, w miejskich walkach przyszłości każdy dowódca będzie musiał umiejętnie łączyć siłę i możliwości oddziaływania z koniecznością unikania nadmiernych zniszczeń i strat wśród ludności cywilnej. Dowódcy, identyfikując się z zadaniem, będą musieli izolować wybrane obszary zewnętrzne i wewnętrzne. Spowoduje to, że walka w terenie zabudowanym będzie często złożona z serii małych, rozproszonych działań.

Postępująca urbanizacja naszego środowiska wprowadza do koncepcji prowadzenia działań wojsk lądowych nowe niezwykle istotne elementy. W odróżnieniu od wojen o charakterze linearnym, przyszłe walki wojsk lądowych będą miały charakter ogniskowy. Budowanie nowych koncepcji i zasad prowadzenia działań w terenie zabudowanym staje się koniecznością. Tylko użycie żołnierzy – „wojowników miast”, wyposażonych w nowoczesne środki walki dostosowane do działań w terenie zabudowanym i znajomość taktyki prowadzenia walki w tymże terenie, może z dużym prawdopodobieństwem doprowadzić do sukcesu w krótkim czasie i przy jak najmniejszych stratach.

4.2. SPECYFIKA TWORZENIA I PRZYGOTOWANIA KOMPONENTU WOJSK LĄDOWYCH SIŁ ODPOWIEDZI NATO DO DZIAŁAŃ W TERENIE ZABUDOWANYM

Dyskutując o zagadnieniach bezpieczeństwa nie sposób pominąć kwestii pytania o kształt przyszłych wojen. Prowadząc analizy powstania możliwych zagrożeń możemy przyjąć, iż wojną mogą pochodzić z trzech źródeł: państwa narodowe (lub ich sojusze), państwa upadłe i rozpadające się (nie są one zagrożeniem bezpośrednim dla otoczenia, natomiast powodują one destabilizację otoczenia przez wytwarzanie fal uchoźców, wciąganie innych państw w te konflikty, możliwość wykorzystania terytorium państwa upadłego przez grupy terrorystyczne i przestępcze), oraz zagrożenia asymetryczne (terroryzm, przestępczość zorganizowana, niepaństwowe podmioty stosunków międzynarodowych). W obecnym kształcie powiązań międzynarodowych zagrożenia te mogą zostać powiązane z konkretnymi obszarami. Wojny państw przeciwko państwom to zagrożenie charakterystyczne przede wszystkim dla obszaru Azji Południowej i Wschodniej. Państwa upadłe to domena kontynentu

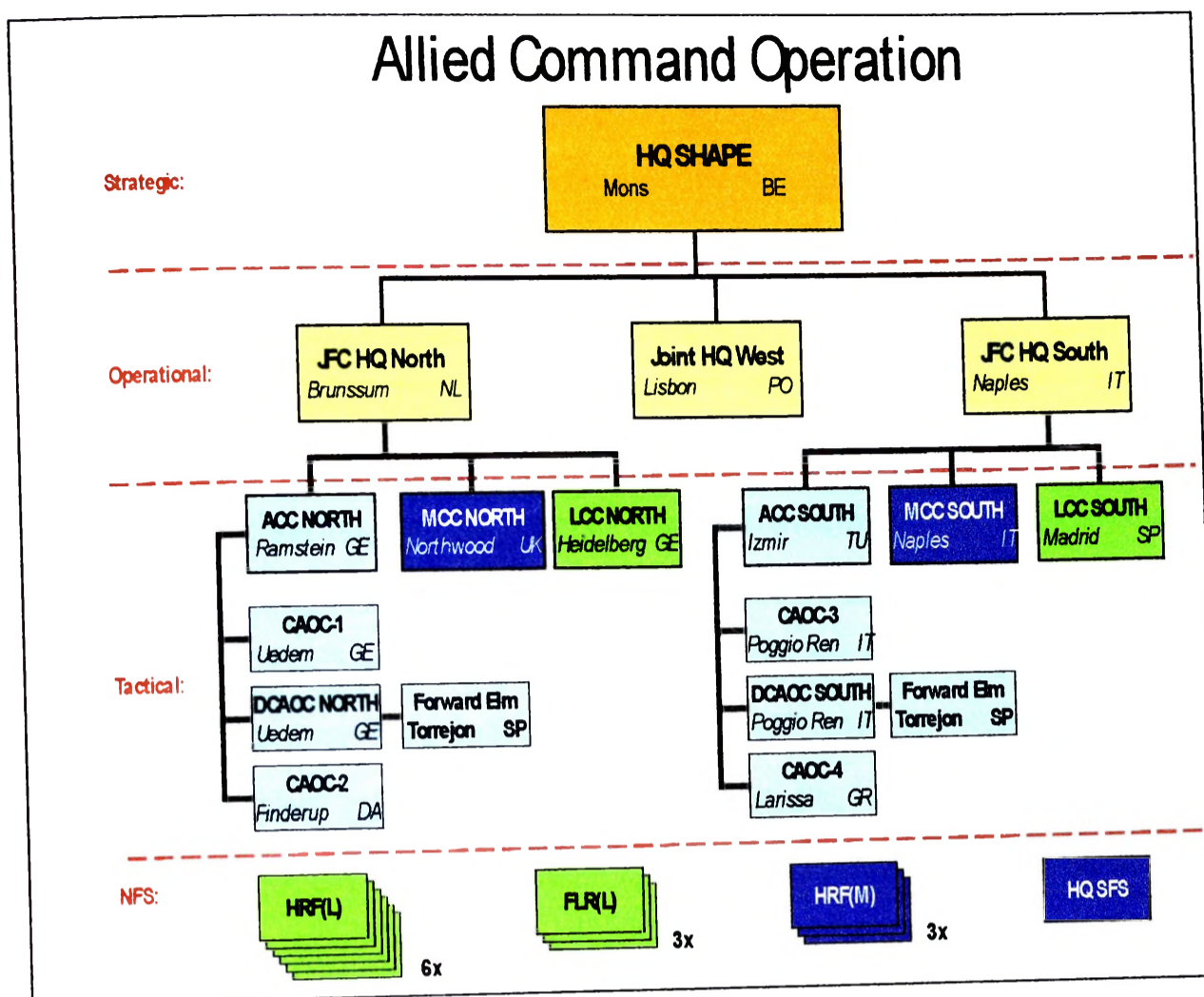
afrykańskiego. Źródłem zagrożeń asymetrycznych będzie przede wszystkim Bliski Wschód (fundamentalizm islamski).

Dokonujące się przemiany polityczne oraz powiązane z nimi nasilenie wewnętrznych i międzypaństwowych konfliktów zapoczątkowały wiele przewartościowań w koncepcjach użycia sił militarnych. To było też powodem wzrostu zainteresowania w NATO, czy też Unii Europejskiej problematyką interwencji i działań pokojowych w zakresie szeroko pojętego bezpieczeństwa. Ich skutkiem jest między innymi rozszerzenie obszaru tradycyjnych zadań o działania na rzecz umacniania pokoju. Przez dialog, kooperację i partnerstwo oraz użycie wydzielonych komponentów Sił Zbrojnych zarówno NATO jak też UE stara się oddziaływać stabilizująco na inne kraje i regiony.

„Stany Zjednoczone pragną by NATO odgrywało ważną rolę. Wierzymy w sojusz i chcemy by odnosił sukcesy. [...] Jeżeli NATO, nie będzie posiadało sił mobilnych, gotowych do użycia w kilka dni lub tygodni, zamiast miesięcy czy lat, nie będziemy mieli wiele do powiedzenia w XXI wieku.”⁹⁸

Nowe wyzwania sprawiły, że na Szczycie NATO w Pradze w 2002 roku położono podwaliny pod gruntowną reorganizację NATO i przygotowanie Sojuszu do działań w nowych warunkach. Do najważniejszych postanowień należy zaproszenie do grona członków NATO nowych państw Europy Środkowej i Wschodniej, co ma działać stabilizacyjnie w tym regionie świata. Kolejnym zdarzeniem, które będzie miało wpływ na przyszły kształt NATO było zadecydowanie o utworzeniu Sił Odpowiedzi NATO (NATO Response Force – NRF).

⁹⁸ BBC News World Edition, 25.9.2002. “The United States wants NATO to be important. We believe in the Alliance and want it to succeed. [...] If NATO does not have a force that is quick and agile, which can deploy in days or weeks instead of month or years, then it will not have much to offer the world in the 21th century”. Tymi słowami amerykański Sekretarz Obrony Donald Rumsfeld, rozpoczął spotkanie ministrów obrony państw członkowskich NATO w Warszawie 24 września 2002 roku.

Rys. 4.1. Obecna Struktura Dowództwa Strategicznego d/s Operacji
 Źródło: MC 324/1 (MD), NATO Military Command Structure, (NR), 2003

Wielce interesującą koncepcją tworzenia sił zadaniowych jest koncepcja Sił Odpowiedzi NATO. Z koncepcji NRF wynika, że mają to być zgrane oraz dobrze wyszkolone, utrzymujące wysoką gotowość bojową siły, który będą mogły spełniać wymagania prowadzenia operacji określonych przez Radę Północnoatlantycką. Dokumentem bazowym stanowiącym podstawę do tworzenia sił NRF jest MC 477⁹⁹. Zgodnie z tym dokumentem Siły Odpowiedzi będą przeszkolone i gotowe do działania jako wielonarodowe siły połączone, które posiadają możliwości prowadzenia działań zarówno samodzielnie, jak i w składzie innych większych sił.

⁹⁹ Military Concept for NATO Response Force MC 477,

Siły Odpowiedzi NATO mają składać się z zaawansowanych technologicznie, elastycznie reagujących, wysoce mobilnych wojsk, w tym jednostek lądowych, morskich i powietrznych, gotowych do szybkiego przemieszczania się w miejsca, gdzie będą potrzebne, zgodnie z decyzjami Rady NATO. Poszczególne państwa członkowskie przyjęły polityczne zobowiązania polepszenia ich zdolności do obrony przed atakiem chemicznym, biologicznym, radiologicznym, nuklearnym, a także możliwości działania w różnych uwarunkowaniach środowiska. To powoduje, iż siły wyznaczone do realizacji zadań w ramach Sił Odpowiedzi oparte będą na zgrupowaniach, tworzonych w odniesieniu do charakteru zadań i warunków działań militarnych. Liczebność Sił Odpowiedzi, które miały by być zaangażowane, to rok po ogłoszeniu stworzenia Sił Odpowiedzi NATO, czyli 2003 określano na około 9500 żołnierzy. Rok później w 2004 roku, na spotkaniu w Rumuni, Sekretarz Generalny NATO ogłosił, iż Siły Odpowiedzi osiągnęły swoje podstawowe możliwości operacyjne i około 17000 żołnierzy jest gotowych do wzięcia udziału w misjach określonych przez NATO. Docelowo w momencie osiągnięcia pełnej gotowości operacyjnej w październiku 2006 roku Siły Odpowiedzi liczyły 21000 żołnierzy.

W przypadku prowadzenia działań samodzielnie, możliwości NRF będą w pewien sposób ograniczone, co do wielkości, składu oraz charakteru działań. Jeśli zaś będą użyte w drugim przypadku, spełniały będą funkcję sił rozwiniętych w pierwszej kolejności – IEF¹⁰⁰. Z uwagi na wysoką gotowość bojową i posiadane możliwości szybkiego przemieszczenia się i rozwinięcia, będą odpowiedzialne za przygotowanie wejścia w rejon przyszłej operacji sił głównych. Siły Odpowiedzi mają być zdolne do prowadzenia każdej operacji prowadzonej przez Sojusz w ramach Artykułu V i poza nim. Komponent lądowy NRF będzie składał

¹⁰⁰ IEF - Initial Entry Force – siły inicjujące.

się ze struktur pozwalających na rozwinięcie formacji szczebla brygady. Taka brygadowa grupa bojowa składać się będzie z 2-3 taktycznych zgrupowań bojowych, dysponowała będzie siłami zarówno ciężkimi, lekkimi i areomobilnymi, a także elementami wsparcia bojowego – CS¹⁰¹ i zabezpieczenia logistycznego działań – CSS¹⁰² o wysokiej manewrowości.

Siły Odpowiedzi pomyślane są również jako swoisty „katalizator” transformacji zdolności i możliwości Sojuszu Północnoatlantyckiego. Siły militarne z państw członkowskich, wyznaczone do struktur Sił Odpowiedzi, z odpowiednim wyprzedzeniem otrzymać będą wytyczne dotyczące głównego wysiłku działania. W ten sposób będą mogły się przygotować oraz spełnić określone wstępnie założenia operacyjne i interoperacyjne. Natomiast realizacja rotacji kolejnych zgrupowań, postrzeganych jako Sił Odpowiedzi, będzie sprzyjać podnoszeniu możliwości operacyjnych oraz zdobywaniu doświadczeń w prowadzeniu operacji połączonych w rozumieniu całego Sojuszu, co w konsekwencji zapewni spełnienie podstawowych wymagań sojuszniczych (CJSOR¹⁰³) przez państwa członkowskie.

Ostatnie wydarzenia dotyczące konfliktu irackiego spowodowały pewien rozdźwięk wśród sojuszników. Część państw członkowskich (głównie Niemcy i Francja) zdecydowanie sprzeciwiła się interwencji zbrojnej w Iraku. Inni członkowie (W. Brytania czy Polska) zdecydowały się poprzeć akcję militarną USA wymierzoną w reżim Saddama Husajna poprzez poparcie polityczne na arenie międzynarodowej i wysłanie swoich wojsk w rejon konfliktu, (choć w przypadku Polski był to udział symboliczny).

¹⁰¹ CS - Combat Support.

¹⁰² CSS - Combat Service Support.

¹⁰³ CJSOR - Combined Joint Statement of Requirement

Kryzys iracki paradoksalnie stał się katalizatorem nadającym Unii profil w polityce bezpieczeństwa. Choć ujawnił głęboki podział wśród państw członkowskich, to potencjalnie spowodował zwiększenie gotowości do nadania Unii większych zdolności reagowania siłami militarnymi w sytuacjach kryzysowych. Organizacja ta zdecydowała się na utworzenie własnych sił szybkiego reagowania (European Ripe Reaction Force – ERRF), w ramach rozwoju Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony UE. W maju 2004 r. ministrowie obrony Unii, dostrzegając jednak problemy z realizacją projektu ERRF, postanawiają zmianę tzw. Europejskiego Celu Operacyjnego UE wg nowych zamierzeń. Założono, iż UE do 2010 r. powinna być gotowa do przeprowadzania operacji militarnych w całym spektrum działań antykryzysowych. Nowym instrumentem umożliwiającym wykonanie tych zadań mają być tzw. Grupy Bojowe (Battle Groups)

Najnowszą inicjatywą w zakresie tworzenia sił zadaniowych, jest z całą pewnością idea Grup Bojowych Unii Europejskiej. Będą to narodowe i mieszane (kilkunarodowe) zespoły bojowe, wielkości batalionowego taktycznego zgrupowania bojowego lub małej brygadowej grupy bojowej (np. 1500 żołnierzy), wydzielonych ze składu wojsk europejskich do dyspozycji kierownictwa politycznego Unii. Mają one być zdolne do szybkiego (w ciągu dwóch tygodni) przegrupowania w wymiarze globalnym w rejon konfliktu zbrojnego lub innego zagrożenia i prowadzenia działań przez okres do 12 miesięcy. Zasadą jest, aby nie były to jednostki już wyznaczone do działań w ramach NATO Response Force (NRF), co mogłoby prowadzić do konfliktu interesów lub priorytetów¹⁰⁴.

Na strukturę zarówno Sił Odpowiedzi i Grup Bojowych będą składały się następujące komponenty: lądowy, morski, lotniczy oraz inne, wobec tego przyszłość będzie wymagać od państw członkowskich

¹⁰⁴ M. Zenke, Bagnety dla Unii Europejskiej, „RAPORT- wojsko, technika, obronność”, 2005, nr 1, s.48.

zgrupowań sił lądowych, morskich itp., które będą działały w układzie wielonarodowych połączonych sił. Siły i możliwości, jakimi muszą one dysponować wymagają konieczności zapewnienia wysokiego szczebla interoperacyjności, elastyczności oraz szerszego szkolenia. Dodatkowo powinny posiadać możliwości działania w różnych uwarunkowaniach środowiska i różnej skali zagrożeń.

Główne zadania zgrupowań w ramach wielonarodowych sił zadaniowych odzwierciedlały wymagania dotyczące natychmiastowej reakcji głównie w początkowej fazie rozwijającego się kryzysu:

- rozwinięte jako samodzielne siły:
 - udział w operacjach wsparcia pokoju;
 - udział w operacjach reagowania kryzysowego włącznie z operacjami utrzymania pokoju;
 - udział w operacjach skierowanych przeciwko zjawiskom terroryzmu, jak i usuwania skutków skażenia bronią atomową, biologiczną i chemiczną lub radiologiczną;
 - udział w operacjach mających na celu przestrzeganie embarga.
- rozwinięte jako siły zabezpieczające w celu przygotowania rejonu operacji do wejścia sił głównych Sojuszu;
- rozwinięte jako siły manifestujące tylko swoją obecność i poparcie dla decyzji polityczno – militarnych Sojuszu lub społeczności międzynarodowej.

Polska jest średniej wielkości państwem europejskim, członkiem NATO i UE, utrzymującym bliskie kontakty ze Stanami Zjednoczonymi. Polska polityka zagraniczna i obronna jest nakierowana na udział w działaniach prowadzonych przez NATO (udział w misjach pokojowych i stabilizacyjnych, kolektywna obrona) oraz unilateralnych działaniach USA (Irak). Ponadto bierzemy udział w misjach ONZ oraz wyrażamy

gotowość do udziału w operacjach wojskowych pod egidą UE. W ten sposób angażujemy się w działania mające charakter niezwiązany bezpośrednio z naszymi interesami, ale mające charakter rozwiązywania problemów globalnych (prolifracja broni masowego rażenia, terroryzm, państwa upadłe) czy też, jak kto woli wspierania interesów USA (surowce, rynki zbytu, strefy wpływów, zwalczanie zagrożeń bezpośrednio grożących USA). Polska jako aktywny uczestnik polityki europejskiej i światowej, poprzez suwerenne decyzje demokratycznie wybranych władz decyduje o swojej roli i miejscu w polityce bezpieczeństwa europejskiego, ale i po części światowego. Historia świata pokazuje nam liczne przykłady państw broniących swoich interesów (w tym bezpieczeństwa) setki i tysiące kilometrów od granic własnego terytorium. Takie same wyróżniki możemy stosować przy podejmowaniu decyzji do rozpoczęcia działań militarnych. Reagować już przy pierwszych objawach zagrożenia, albo dopiero, gdy wyczerpaliśmy wszystkie inne pokojowe środki zapobiegawcze.

Analizy działań zbrojnych na Bałkanach, w Afganistanie, Iraku dowodzą lub potwierdzają, że współczesne siły zbrojne, a w tym zwłaszcza wojska lądowe, powinny się charakteryzować dużą mobilnością w wymiarze strategicznym i operacyjnym oraz posiadać zdolność do:

- podejmowania i realizowania zadań w składzie wielonarodowych sił zadaniowych poza obszarem kraju;
- wydzielania określonych sił i tworzenia odpowiednich zgrupowań operacyjnych, adekwatnych do zagrożenia;
- organizowania i prowadzenia operacji różnego typu na obszarze kraju we współdziałaniu z pozamilitarnymi elementami systemu obronnego oraz wojskami sojuszniczymi.

Kolejnym czynnikiem potrzeby zmiany podejścia do problemu struktur jest charakter przyszłych zagrożeń i osadzanie się ich coraz częściej w środowisku miejskim. Konsekwencją tego są coraz częstsze

operacje reagowania kryzysowego w terenie zabudowanym. Charakter tych operacji, sprawia, że priorytowego znaczenia nabiera możliwość generowania sił tworzonych „ad hoc” struktur międzynarodowych. Uczestnictwo w misjach reagowania kryzysowego to także zdolność tworzenia zgrupowań adekwatnych do zadań i warunków działań oraz partycypowania w Połączonych Wielonarodowych Siłach Zadaniowych. To stawia kolejne wyzwania, jakim jest osiągnięcie przez siły zbrojne (w tym wojska lądowe) RP niezbędnej standaryzacji, szczególnie na poziomie kompatybilności i interoperacyjności. Istnieje, zatem potrzeba zdefiniowania prawidłowości, które w konsekwencji przełożą się na koncepcje działań w terenie zabudowanym. Dodatkowo określają one również wymagania w zakresie uzbrojenia, wyposażenia i szkolenia wojsk lądowych.

W literaturze wojskowej istnieje wiele przykładów, które uwzględniają potrzebę doboru odpowiednich sił i środków do realizacji zadań, przyjmuje to z reguły postać tworzenia zgrupowań zadaniowych o różnym składzie. Tak też się będzie działo w przypadku Sił Odpowiedzi NATO gdzie na wypadek zagrożenia zostaną utworzone **zgrupowania zadaniowe jako siły i środki wojsk celowo utworzone na potrzeby wykonania konkretnego zadania lub grupy zadań**. Tworzy się je odpowiednio do celu operacji, a dokładniej charakteru zadań, sposobu ich realizacji i uwarunkowań, jakie według prognoz mogą zaistnieć w toku ich realizacji. Okres funkcjonowania nowoutworzonych struktur uzależniony jest od czasu wykonania zadania.

Siły zadaniowe tworzy się w celu uzyskania jak największego efektu skuteczności wykonywania zadań w istniejących uwarunkowaniach. Struktura owych sił zadaniowych powinna się charakteryzować elastycznością i odpowiadać istniejącym zapotrzebowaniom i uwarunkowaniom.

W odniesieniu do terenu zabudowanego jest to szczególnie istotne, dość czytelnie problem ten ujął trzydziesty pierwszy dowódca amerykańskiego korpusu piechoty morskiej, gen. Charles Krulak w swojej teorii wojny trybłkowej, która w przyszłości będzie toczona w miastach:

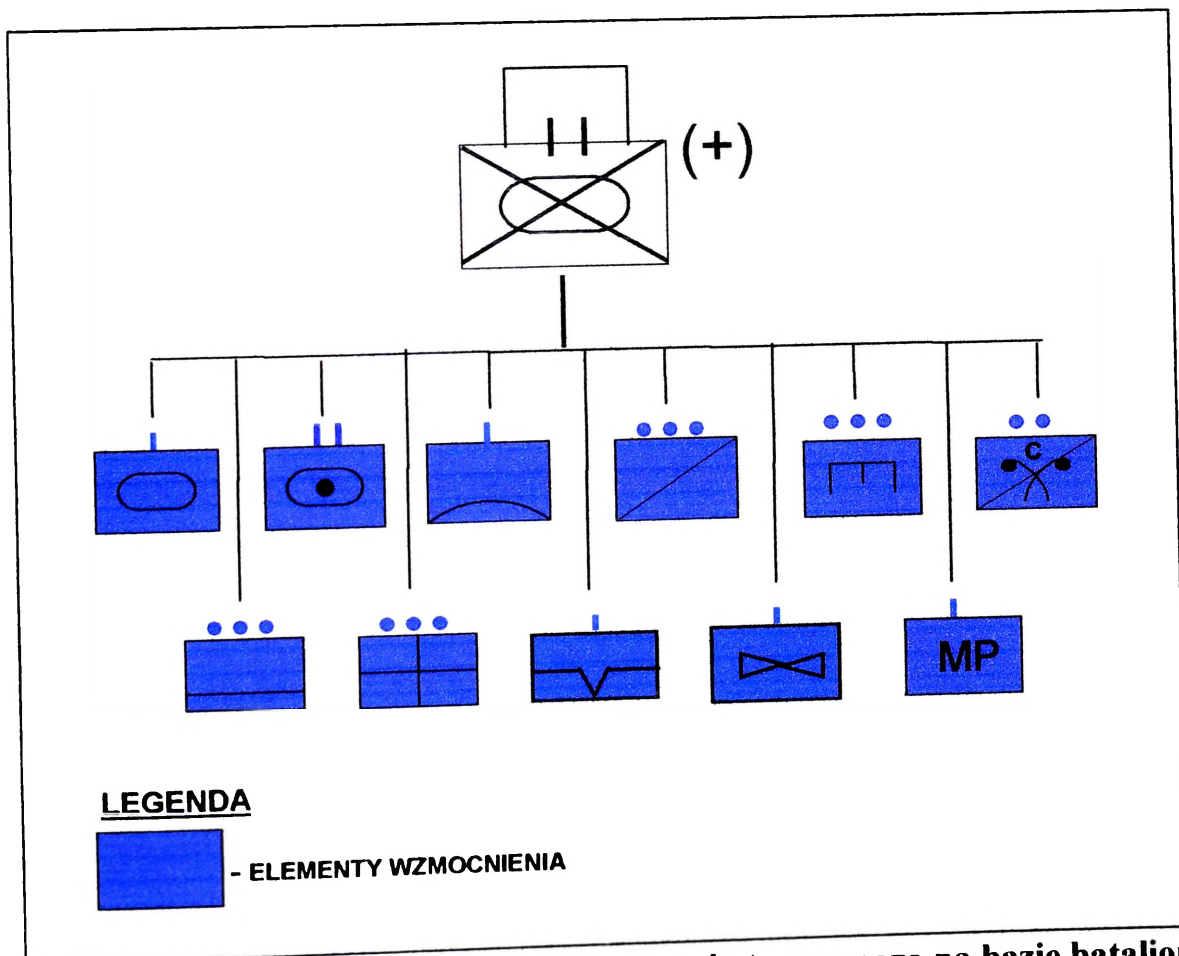
W jednej chwili nasi żołnierze będą musieli karmić i ubierać uchodźców – prowadząc operację humanitarną. W chwilę później będą musieli rozdzielać dwie walczące strony – prowadząc tym samym operację pokojową. Wreszcie będą musieli walczyć w śmiertelnej bitwie o średniej intensywności. I to wszystko tego samego dnia, wszystko w trzech częściach tego samego miasta. Będzie to tzw. wojna trybłkowa¹⁰⁵.

Wyniki badań wskazują, iż tworzenie zgrupowań w warunkach prowadzenia działań w terenie zabudowanym jest zamierzeniem niezwykle trudnym. Od tego, jak rozdzielono posiadane siły i środki, jak je urzutowano, w jakiej kolejności powinny włączać się do działań, zależy w dużej mierze efektywność wykorzystania ich możliwości bojowych w osiąganiu wskazanych celów walki. Spełnienie wymogu potęgowania działań, jednoczesnego oddziaływania na całą głębokość ugrupowania przeciwnika, manewrowania elementami ugrupowania, a nade wszystko racjonalnego wykorzystania potencjału bojowego stawia przed dowódcą z jednej strony znaczne pole do popisu, z drugiej określone trudności w wyborze i podziale sił. W aspekcie tworzenia zgrupowań rodzi również określone trudności związane z narastającymi potrzebami sprawnego dowodzenia zróżnicowanymi zgrupowaniami. Na wzrost potrzeb dowodzenia ma wpływ: ilość zgrupowań, istota wykonywanych przez nie zadań, specyfika działania, współzależności elementów ugrupowania, ilość informacji i powiązania informacyjne.

¹⁰⁵ Dispatches. Lessons Learned for Soldiers. Trening for Urban Operations, www.armyapp.dnd.ca/allc/main.asp, dn. 20 maja 2002 roku.

Prowadzone badania wskazują, iż najbardziej uniwersalną jednostką, która może stanowić szkielet przyszłego zgrupowania jest potencjał batalionu. Mając na uwadze specyfikę walki w terenie zabudowanym tworzone zgrupowanie powinno posiadać możliwość stworzenia wielu zespołów funkcjonalnych typu:

- grupa rozpoznawcza,
- grupa szturmowa,
- grupa torująca,
- grupa osłony,
- grupa wsparcia ogniowego,
- odwód.

Rys. 4.2. Przykład zgrupowania tworzonego na bazie batalionu

Dodatkowo w skład zgrupowania wojsk lądowych w ramach wielonarodowych sił zadaniowych mogą wchodzić (w zależności od

potrzeb) komórki zwiększające sprawność i skuteczność działania. Mogą to być komórki typu:

- zespół doradczo-obszewacyjny
- komórka narodowego elementu zaopatrywania
- zespołu operacyjno-specjalnego
- sił wspierających działania (snajperów; taktyczne zespoły działań psychologicznych; zespół CIMIC; przedstawiciele do kontaktu z mediami.
- inne według potrzeb.

Zespół doradczo-obszewacyjny może spełniać rolę monitoringu i analiz bieżącej sytuacji, działań sił operacyjnych, prognozowanie rozwoju sytuacji i wpierać dowódcę zgrupowania w podejmowaniu decyzji odnośnie działania zgrupowania.

Komórka narodowego elementu zaopatrywania zajmowałaby się organizacją systemu zabezpieczenia logistycznego oraz koordynowania dostaw towarów i usług do pododdziałów. Zapewnianie ciągłości zabezpieczenia logistycznego oraz utrzymywanie wymaganych norm zapasów środków bojowych i materiałowych.

Zespół operacyjno-specjalny zajmowałby się planowaniem i realizacją operacji specjalnych w zależności od potrzeb, które prowadziłyby do pozyskiwania informacji, podwyższałyby bezpieczeństwo w rejonie odpowiedzialności oraz działania sił specjalnych wspierałyby w osiągnięciu celu działania zgrupowania.

Siły wspierające w zależności od bieżących potrzeb zwiększałyby bezpieczeństwo w rejonie odpowiedzialności, zajmowałyby się stabilizacją sytuacji, kontaktami z władzą i ludnością lokalną oraz organizacją i udzielaniem pomocy humanitarnej ludności w rejonie działań.

4.3. UWARUNKOWANIA SKUTECZNYCH DZIAŁAŃ WOJSK LĄDOWYCH W TERENIE ZABUDOWANYM

Wsie i miasta, tereny przemysłowe i aglomeracje miejskie będą wywierały wpływ na działania bojowe w zależności od ich struktury, gęstości i rozciągłości oraz ze względu na to, iż w rejonach zabudowanych przecinają się zwykle sieci dróg, są one zazwyczaj skupiskami sieci drogowej.

Pomimo coraz większej możliwości poruszania się sił lądowych po bezdrożach, zawsze istnieje potrzeba dróg, jako osi przegrupowania wojsk. Sieć drogowa w obszarach zabudowanych, jest gęsta i dobrze rozbudowana, może więc zostać wykorzystana jako rejony łagodzące trudności związane z pokonywaniem terenów podmokłych, obszarów leśnych, terenów górzystych i przeszkód wodnych. Sieć drogowa w rejonach zabudowanych stwarza, więc dobre warunki do prowadzenia szeroko zakrojonych przegrupowań wojsk. Z drugiej strony wobec występowania licznych obiektów drogowych, jest podatna na zniszczenia. Węzły drogowe i niewystarczająca nośność wielu mostów ograniczają ruch wojsk. W związku z tym obszary zabudowane często wyznaczać będą linie komunikacji walczących wojsk. Wynika stąd, że na przyszłym polu walki decydujące może być utrzymanie tych obszarów. Oprócz tego, mieszczą one różnorodne urzędy ekonomiczne i polityczne, są zamieszkane przez dużą liczbę ludności, a więc i z tych powodów będą istotnymi rejonami walk.

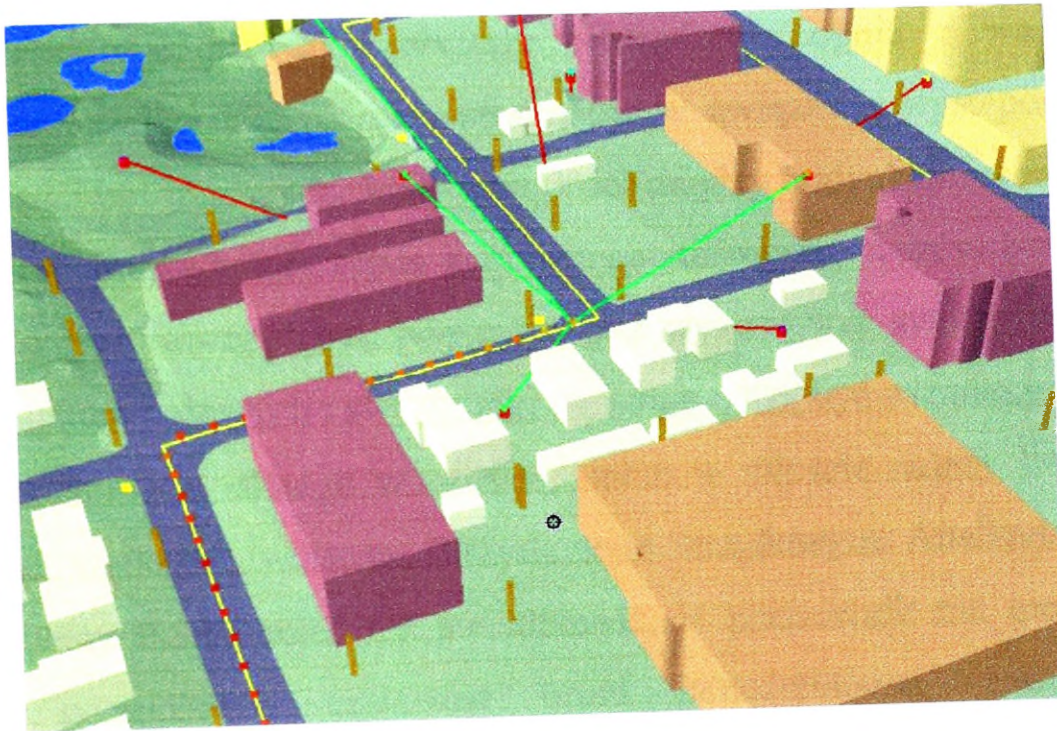
Ludność cywilna jest obecnie najistotniejszym czynnikiem warunkującym sposób prowadzenia działań bojowych. Podejmowane przez cały cywilizowany świat interwencje, mają w większości przypadków podłoże humanitarne i ich zasadniczym celem jest umniejszenie cierpienia ludzi, znajdujących się w rejonie kryzysu. W związku tym rodzi się niezwykle istotne ograniczenie w użyciu siły. Obecność osób cywilnych

zmusza wojska do wyłączenia uwagi w doborze celów, ograniczonego stosowania uzbrojenia o dużej sile rażenia i małej dokładności (lotnictwo i artyleria), używania broni nie – zabijającej (ang. *non – lethal weapon*), przyjęciu zupełnie innej taktyki zdobywania i oczyszczania budynków. Jednocześnie z typowymi działaniami bojowymi wojsko zobowiązane będzie do realizacji zadań w zakresie szeroko rozumianego wsparcia i pomocy humanitarnej zamieszkującej tereny działań. Walki w terenie zabudowanym mogą spowodować znaczne straty wśród ludności cywilnej oraz duże zniszczenia infrastruktury, co może spowodować powstanie dużego zagrożenia epidemiologicznego. W planowaniu i prowadzeniu walki w rejonach zabudowanych rozważane muszą, więc być skutki tego działania w odniesieniu do ludności cywilnej.

Należy nawiązać i stale utrzymywać ścisłą współpracę pomiędzy władzami cywilnymi, dowódcami obrony terytorialnej i dowódcami taktycznymi. W ramach możliwości, poza priorytetami wynikającymi z wykonywania zadania bojowego i zabezpieczenia materiałowego walczących wojsk, dowódca taktyczny powinien zabezpieczyć lub pomóc w ewakuacji ludności cywilnej; zapewnieniu jej żywności i opieki medycznej; utrzymaniu porządku publicznego i bezpieczeństwa; zapobieganiu przed niespodziewanymi skutkami działań wojennych; utrzymaniu podstawowych usług.

Kolejnym poważnym utrudnieniem w prowadzeniu działań będą warunki obserwacji. W terenie zabudowanym można wyróżnić rejony odkryte, czyli z możliwością obserwacji i rejony zakryte bez możliwości obserwacji bezpośredniej przeciwnika. Nie dotyczy to tylko obserwacji wzrokowej, ale także obserwacji przy pomocy systemów radarowych, rozpoznania elektronicznego, systemów namierzania itp. Obowiązkowo trzeba uwzględnić możliwości prowadzenia obserwacji przestrzeni powietrznej (w tym tras dolotu i podejść do ewentualnych stref lądowania)

oraz łączności radiowej, która wpływa w znaczący sposób na organizację dowodzenia. Trudności w kierowaniu walką i utrzymaniu łączności będą wymagały dużej samodzielności i wysokich umiejętności dowódców szczebla pluton – drużyna – zespół. Sukces w walce w terenach zabudowanych będzie zależał głównie od ich inicjatywy i sprawności działania.

Rys. 4.3. Zobrazowanie linii widoczności przy użyciu funkcji *intervisibility*¹⁰⁶

Cechą charakterystyczną walk w mieście jest występowanie dużej ilości pól zakrytych. Ustalenie dominujących punktów, głównie w wysokich budynkach, przygotowanie wcześniej planu rozmieszczenia posterunków obserwacyjnych w tych miejscach, zapewni każdemu dowódcy wgląd w teren na dużą głębokość, ale przede wszystkim uchroni wojska przed zaskoczeniem. Opanowanie tych punktów przed

¹⁰⁶ Funkcja typu „*intervisibility*” (rys.4.3) pozwala na graficzne przedstawienie linii celowania pomiędzy naszym obiektem a obserwatorem. Wszystkie linie będą biegły w tym wypadku bezpośrednio od pozycji obserwatorów do naszego obiektu (linia koloru zielonego) lub najbliższej napotkanej po drodze przeszkody (linia koloru czerwonego). Na podstawie materiału mjr rez. mgr inż. Bogdan ZAWIŚLAŃSKI: *Znaczenie GIS dla prognozowania zagrożeń terrorystycznych i dywersyjnych na konwoje w terenie zurbanizowanym.*

rozpoczęciem działań pozwoli ukryć swoje zamiary przed obserwacją przeciwnika.

Na współczesnym polu walki istotnym wsparciem możliwości prowadzenia obserwacji w terenie zabudowanym jest zastosowanie pilotowych i bezpilotowych aparatów latających (śmigłowce, bezpilotowe środki rozpoznawcze itp.). Dzięki temu można wydatnie uzupełnić system obserwacji naziemnej.

Podobnie jak z obserwacją prowadzenie ognia z wszystkich rodzajów broni będzie również utrudnione w związku z występowaniem dużej ilości pól martwych. Małe odległości między budynkami ograniczają możliwość prowadzenia ognia z głównego uzbrojenia wozów bojowych, przede wszystkim czołgów. Nie mogą one wykorzystać swoich istotnych w działaniach bojowych zalet. Środki ogniowe mogą być rozmieszczane na wielu poziomach, dlatego w czasie działań w mieście należy liczyć się z ogniem wielowarstwowym, skrzydłowym, krzyżowym. Analizując teren zabudowany trzeba mieć też świadomość, iż przeciwnik ma możliwość użycia przenośnych zestawów broni bezodrzutowej, granatników przeciwpancernych, do zwalczania pojazdów opancerzonych i nieopancerzonych. W terenie zabudowanym wozy bojowe i czołgi są szczególnie narażone na skuteczny ogień przeciwpancerny.

Stanowiska ogniowe przeciwnika będą niezmiernie trudne do zlokalizowania w zabudowie miejskiej. Fakt występowania osób cywilnych dodatkowo wpłynie negatywnie na możliwości prowadzenia ognia, ponieważ występować oni mogą jako *żywe tarcze*. W związku z koniecznością prowadzenia walki w zwartych kwartałach, na bliską odległość, szerokie zastosowanie będzie miała broń krótkiego zasięgu, granaty ręczne. Jednym z rozwiązań stosowanych w armii izraelskiej i testowanych w Stanach Zjednoczonych, a zwiększających bezpieczeństwo żołnierzy walczących w takich warunkach, jest stosowanie

specjalnych urządzeń o konstrukcji łamanej, w której montuje się broń, przez co żołnierze mogą prowadzić ogień zza węgła, nie narażając się na ogień strony przeciwnej¹⁰⁷.

Miasto jest idealnym polem do działania strzelców wyborowych. Wykorzystując zniszczone częściowo budynki, jeden strzelec wyborowy może godzinami trzymać w szachu działające na pieszo pododdziały. Najlepszym przeciwdziałaniem, oprócz wyszkolenia żołnierzy jak poruszać się w takich warunkach, jest posiadanie tzw. *przeciwsnajperów*, którzy osłanialiby pododdziały piechoty, zwalczając strzelców wyborowych przeciwnika.

Teren zabudowany posiada niejako naturalne właściwości maskowania. Maskowanie umożliwia skryty manewr sił na kilku poziomach: po dachach, w budynkach i pod ziemią. Dodatkowo przeciwnik bez munduru, do momentu wyciągnięcia broni czy rzucenia granatu, jest właściwie nie do rozpoznania w tłumie osób cywilnych. Wtedy również może on prowadzić ogień zza pleców *żywych tarcz*, ograniczając możliwości przeciwdziałania sił interwencyjnych. Obecność podobnie ubranych osób ułatwia błyskawiczną i niezauważalną ucieczkę czy też urwanie się pościgowi, szczególnie w doskonale znanym sobie labiryncie wąskich uliczek, wewnętrznych podwórzy czy piwnic.

W mieście trzeba być gotowym na wszelkie nietypowe formy maskowania się przeciwnika, budowy ukryć i schronów. Obrońca zajmuje dany teren od dawna, więc może doskonale przygotować go pod względem rozbudowy fortyfikacyjnej. Dobrym przykładem jest doskonale przygotowanie i zamaskowanie schronów i ukryć przez ludność żydowską w czasie powstania w getcie warszawskim, a z przykładów bardziej

¹⁰⁷ Urządzenie firmy KOPEX S.A., nazywane *Corner Shot*, prezentowane było m.in. na targach MSPO 2004. Zob. *MSPO 2004*, Komandos 2004, nr 10, s. 82

współczesnych warto choćby wymienić doświadczenia rosyjskie z walk w Groznm.

Teren zabudowany pozwala dokonać szybkiego i skrytego manewru na skrzydło, tyły lub na słabiej chronioną część ugrupowania przeciwnika. Siły uczestniczące w operacji reagowania kryzysowego, podczas działania w miastach muszą być właściwie cały czas gotowe na uderzenie ze wszystkich stron i to nawet w rejonach uprzednio wnikliwie sprawdzonych. Niejednokrotnie jedyną skuteczną osłoną będzie przyjęcie ugrupowanie na tzw. *jeża*, wystawiając ubezpieczenia we wszystkie strony, ze szczególnym uwzględnieniem obserwacji okien i dachów budynków.

Duże znaczenie ma analiza ewentualnych tras dolotu śmigłowców przy wykorzystaniu lotu konturowego lub techniki *NOE* (ang. *Nap – On the Earth*). Wykorzystując takie trasy, śmigłowce sił interwencyjnych maskują przelot, usypiają czujność przeciwnika naziemnego. Dla zmylenia przeciwnika konieczne też jest dokonywanie, co jakiś czas, przyziemienia, nawet bez wysadzania desantu.

Teren zabudowany jako całość jest traktowany jako przeszkoda, ale jeśli analizujemy walkę tylko w ich wnętrzu, to przeszkody dla wojsk stanowić będą w głównej mierze kanały, groble, bagna, wzniesienia terenowe, urządzenia hydrotechniczne, rzeki, jeziora, linie energetyczne itp. Należy pamiętać, że na skutek prowadzonych działań mogą powstać rumowiska, gruzowiska, barykady itp. Występowanie takich przeszkód będzie wymagało użycia do oczyszczania dróg manewru dla sprzętu ciężkiego maszyn inżynieryjnych, czołgów z urządzeniami spycharkowymi itp.

Istotną przeszkodą dla wszelkich pojazdów opancerzonych, przede wszystkim czołgów, są budynki. Ograniczają one szerokość ulic i czasami wręcz uniemożliwiają wykonanie obrotu wieżą, podniesienie lub obniżenie

armaty, przez co nie czołgi nie są w stanie prowadzić ognia z bliższej odległości do celów na najniższych piętrach, w piwnicach i na dachach.

Sieć drogowa wywiera istotny wpływ na przebieg walk wewnątrz rejonu zabudowanego. Szczególne znaczenie mają drogi tranzytowe i nasypy kolejowe, które zapewniają dogodny warunki ruchu między poszczególnymi częściami miast, stanowiąc jednocześnie dogodne punkty do rozmieszczenia przeszkód. Te ułatwiające ruch obiekty będą zazwyczaj wyznaczać zasadnicze kierunki działania wojsk. Ich utrzymanie będzie często warunkować kontrolowanie danego odcinka. Ich zniszczenie może w zasadniczy sposób wpłynąć na możliwości prowadzenia skutecznego manewru¹⁰⁸.

Obserwując uważnie działania Rosjan w Czeczenii, Izraelczyków na Ziemiach Okupowanych, czy obecnie sił stabilizacyjnych w Iraku łatwo, zauważyć, że stacjonarne elementy infrastruktury typu bazy, stałe posterunki kontrolne, posterunki obserwacyjne rozmieszczają oni poza obszarami miast. Posterunki tymczasowe w centrach miast rozwijają tylko w czasie prowadzenia akcji zaczepnych.

W związku z tym, za każdym razem, gdy będzie podejmowana jakaś akcja, będzie trzeba od nowa wyszukiwać punktów kluczowych i je opanowywać, organizując w tym miejscu tymczasowy posterunek.

Teren zabudowany tworzy bardzo skomplikowane środowisko szeroko rozumianych działań militarnych. Jest przestrzenią o dużej ilości złożonych obiektów oraz miejscem występowania wielu zjawisk. Reasumując prowadzone rozważania na temat jego wpływu na działania wojsk lądowych możemy nasuwać się następujące wnioski, iż działania w obszarze zabudowanym charakteryzują się:

¹⁰⁸ A. Bujak, Wpływ specyficznych warunków środowiska na działania taktyczne, Warszawa 1998, s. 29-30.

- potrzebą posiadania maksimum informacji o układzie topograficznym terenu zabudowanego i możliwościach strony przeciwnej;
- ograniczonym polem ostrzału i obserwacji;
- doskonałym ubezpieczeniem, ukryciem i maskowaniem wojsk i wyposażenia;
- obniżonymi możliwościami manewru, szczególnie jednostek zmechanizowanych;
- intensywnym stosowaniem broni krótkiego zasięgu i granatów ręcznych;
- walka prowadzona jest w zwartych kwartałach;
- sukces w walce w dużym stopniu zależy od inicjatywy i sprawności działań na niższych szczeblach dowodzenia;
- zwiększoną wrażliwość pojazdów na atak z bliskiej odległości;
- zdecentralizowanym użyciem wielu rodzajów wojsk, w tym szczególnie czołgów i artylerii do ognia na wprost;
- trudnościami w dowodzeniu, kierowaniu i łączności oraz związaną z tym decentralizacją dowodzenia;
- wykorzystaniem większej liczby spieszonych pododdziałów;
- zwiększonymi możliwościami przenikania i obejścia;
- wysokim zużyciem amunicji i innych środków bojowych;
- walką prowadzoną na trzech poziomach; na poziomie ulicy, ponad ziemią na dachach i w budynkach oraz pod ziemią w kanalizacjach i systemach podziemnych przejść i tuneli;
- zaangażowaniem w walkach w rejonie zabudowanym z reguły nieproporcjonalnie dużej ilości wojsk;
- obecnością ludności cywilnej.

Obszary zabudowane zapewniają ponadto ochronę przed obserwacją i oddziaływaniem ogniowym, utrudniają rozpoznanie

i ułatwiają mylenie przeciwnika oraz uzyskanie zaskoczenia. Manewr jest utrudniony i może zostać łatwo zakłócony. Niszczący skutek ognia uczynić może drogi i ulice całkowicie nieprzejezdnymi. Poważnie zniszczone rejony zurbanizowane stanowią więc będą znaczącą przeszkodę.

W związku z charakterystycznymi warunkami panującymi w obszarze zabudowanym należy również dostrzegać ograniczenia prowadzenia działań w tym terenie, należą do nich:

- szczegółowa znajomość rejonu zabudowanego zapewnia przewagę obrońcy;
- konieczny jest staranny wybór stanowisk ogniowych w celu uzyskania przewagi, w warunkach ograniczonej obserwacji oraz wielu martwych i zakrytych pól ostrzału;
- stanowiska ogniowe przeciwnika są trudne do zlokalizowania, jego siła i zamiary trudne do określenia;
- tempo natarcia w terenie zabudowanym będzie wolniejsze;
- możliwość ruchu jest ograniczona, im więcej budynków będzie zniszczonych, tym więcej będzie możliwości ukrycia dla obrońcy, a atakującemu trudniej będzie nacierać;
- mogą wystąpić trudności w prowadzeniu ognia z broni bezodrzutowej;
- w bezpośredniej walce ograniczone zastosowanie mieć będzie broń do ognia pośredniego i czołgi, które wykorzystywane powinny być w rejonach bardziej otwartych. Trudniejsze będzie wzajemne wsparcie ogniowe;
- należy liczyć się z możliwością wypalania budynków. Zależnie od konstrukcji budynków może okazać się możliwym „wypalenie obrońcy” i odwrotnie, budynki wykorzystywane przez nacierającego będą przedmiotem ataku prowadzonego w podobny sposób;

- walka uliczna jest wyczerpująca fizycznie i psychicznie, powodzenie mierzone jest niewielkimi zdobyczami terenowymi. Utrzymanie efektywności bojowej wymagać może częstej wymiany pododdziałów biorących udział w bezpośredniej walce.

Powyższe ograniczenia powodują, iż walka prowadzona na obszarze zabudowanym wymaga znacznych sił i czasu. Ponieważ grupy domów, kwartały i inne miejskie zabudowania rozdzielają działania wojsk, szybko rozpadną się one na pojedyncze, bezpośrednie starcia. Walka może być prowadzona oddzielnie o każdą dzielnicę miasta, kwartał lub nawet pojedyncze zabudowania. Zmusza to do jej prowadzenia na oddzielnych kierunkach w celu opanowania bądź utrzymania poszczególnych budynków (obiektów) lub zabudowań przystosowanych do obrony.

Walka w obszarach zabudowanych prowadzona, więc będzie przede wszystkim przez piechotę, ma ona większe możliwości manewru niż inne rodzaje wojsk i łatwiej może korzystać z istniejących ukryć. W krótkim czasie może przystosować budynki do obrony, szybko pokonywać zapory i małymi pododdziałami lub grupami przedostawać się przez wyrwy w ścianach przez okna i piwnice, po dachach i przejściami podziemnymi oraz prowadzić walkę wewnątrz budynków.

Powyższa charakterystyka środowiska zabudowanego (zurbanizowanego) ma istotne znaczenie w okresie planowania, a następnie prowadzenia działań bojowych. Pomimo, że ciężar działań w rejonach zabudowanych spoczywa na piechocie, jej powodzenie zależeć będzie od współdziałania wszystkich rodzajów wojsk. Szczególnie istotne jest wykorzystanie pododdziałów czołgów, które pod bezpośrednią osłoną piechoty, zapewnić mogą dokładne, bezpośrednie wsparcie ogniowe.

4.4. GŁÓWNE ZAŁOŻENIA DZIAŁAŃ SIŁ ODPOWIEDZI NATO W TERENIE ZABUDOWANYM

Wnioski wyływające z ostatnich konfliktów wskazują, że kluczem do sukcesu, czyli do prowadzenia skutecznych działań w warunkach terenu zabudowanego stanowi szczegółowa analiza i ocena terenu. Niezmiernie istotnym czynnikiem w planowaniu, a w konsekwencji podejmowania decyzji o sposobie działania w rejonach zabudowanych jest rozważenie kwestii wpływu skutków tych przedsięwzięć na przebywającą w tych rejonach ludność cywilną. Prowadzenie walki w tych rejonach może spowodować znaczne straty wśród ludności cywilnej oraz duże zniszczenia infrastruktury. Do największych, związanych z tym niebezpieczeństw, zaliczyć należy możliwość powstania dużego zagrożenia epidemiologicznego. W związku z tym powinna zostać nawiązana i stale utrzymywana ścisła współpraca pomiędzy władzami cywilnymi, dowódcami obrony terytorialnej i dowódcami taktycznymi na wszystkich szczeblach. W ramach możliwości, poza priorytetami wynikającymi z wykonywania zadania bojowego i zabezpieczenia materiałowego walczących wojsk, dowódca taktyczny powinien zapewnić (lub pomóc zapewnić) ewakuację, żywność i opiekę medyczną, utrzymanie porządku publicznego i bezpieczeństwa, podstawowe usługi oraz zapobiegać niespodziewanym skutkom działań wojennych.¹⁰⁹

W przypadku, kiedy zajdzie potrzeba w ramach operacji reagowania kryzysowego siłowych rozwiązań istniejącego kryzysu należy dążyć do rozstrzygnięcia walki z przeciwnikiem na podejściach do tego obszaru, oskrzydlenia, wykonania uderzeń na kierunkach zapewniających izolowanie wojsk przeciwnika broniących ważnych obiektów, włamania się z marszu do tego obszaru i opanowania ważnych obiektów, które decydują o trwałości obrony. Opanowanie grupy budynków zajmowanych

¹⁰⁹ A. Bujak, Środowisko a działania bojowe na terytorium Polski, Toruń 2000, s. 64.

przykładowo przez grupę terrorystów może być realizowane w trzech etapach: **opанowanie dogodnych pozycji wyjściowych, szturm i oczyszczanie.**

Działania w terenie zabudowanym są nieprzewidywalne, tym bardziej, iż w jednym z budynków pododdział może prowadzić działania obronne, w innym wykonywać szturm, czy też wykonywać manewr obejścia, oczyszczania, a jeszcze w innym może zająć potrzeba izolacji i wystawienia posterunku ochronnego.

Wnioski wynikające z konfliktów lokalnych i analizy literatury przedmiotu jednoznacznie wskazują, iż działania w ramach siłowych rozwiązań sytuacji kryzysowych w tych warunkach charakteryzują się: zaangażowaniem nieproporcjonalnie dużej ilości wojsk, wykorzystaniem większej liczby spieszonych pododdziałów, działania prowadzone są na trzech poziomach (ulicy, na dachach i w budynkach oraz pod ziemią – w kanalizacji i systemach podziemnych przejść i tuneli), intensywnym stosowaniem broni krótkiego zasięgu i granatów ręcznych, zdecentralizowanym użyciem wielu rodzajów wojsk, w tym szczególnie czołgów i artylerii do ognia na wprost, trudnościami w dowodzeniu i utrzymaniu łączności w związku z decentralizacją dowodzenia, zwiększonym zagrożeniem wozów bojowych na atak z bliskiej odległości, a także dużym zużyciem amunicji i innych środków bojowych¹¹⁰.

Amerykanie, wyciągając wnioski zarówno z niepowodzeń w Panama City, jak również z porażki w Mogadiszu, oparli siłę swoich zgrupowań do walki w miastach na trzech elementach: **doskonałych wozach bojowych, świetnym rozpoznaniu i przekazywaniu tych danych w czasie rzeczywistym do walczących wojsk oraz na skuteczności uderzeń lotniczych i broni precyzyjnej.** Łącząc doskonałą

¹¹⁰ Por.: R. Frost, „Street smart” soldiers - aspects of training for urban operations, vol. 21 Internationale Defense Review 1988, nr 3.

technikę bojową z profesjonalnym przygotowaniem żołnierzy oraz zgraniem jednostek na wszystkich szczeblach. W działaniu armii amerykańskiej w Bagdadzie można się doszukać wielu podobieństw do rozwiązań rosyjskich w Czeczenii, choć nie można zaprzeczyć, że działali w zupełnie innych uwarunkowaniach. W odróżnieniu od Rosjan bardzo duży nacisk kładziono na działania psychologiczne, wywiad osobowy i to już na szczeblu batalionu. Wszystko to pod kątem ograniczenia strat wśród ludności cywilnej.

W przypadku **rozstrzygnięć siłowych w ramach operacji reagowania kryzysowego** w terenie zabudowanym działania podzielą się na kilka odizolowanych kierunków. To też powoduje potrzebę jak największego usamodzielniania tworzonych zgrupowań. Realizuje się poprzez silniejsze niż zazwyczaj wzmocnienie pododdziałów zmechanizowanych i czołgów artylerią, wojskami inżynieryjnymi, obrony przeciwlotniczej i obrony przeciwchemicznej. Doświadczenia z ostatnich operacji wskazują, iż skuteczność działań w terenie zabudowanym zależy jest w dużej mierze od wsparcia lądowych działań przez wymiar powietrzny. Stąd też stałym elementem zgrupowań powinny być elementy lotnictwa wojsk lądowych.

Każdorazowo skład takich zgrupowań do działań bojowych w terenie zabudowanym zależy będzie od wspomnianych wcześniej wskaźników, to jednak specyfika terenu i działania sprawia, iż zasadnym jest możliwość utworzenia: grupy atakującej (uderzeniowej), osłony (torującej), wsparcia ogniowego i odwód. W zależności od charakteru środowiska działań, przeciwnika jak też przyjętej koncepcji dodatkowo może zajść potrzeba tworzenia dodatkowych grup typu:

- obejścia, blokowania, ubezpieczenia,
- oczyszczania i umacniania zdobytych budynków, ochrony,

- zadymiania, gaszenia pożarów w rejonie działań, jak i podpalania,
- współpracy z ludnością cywilną, porządkowo-kontrolną.

Użycie sił militarnych do siłowych rozwiązań sytuacji kryzysowych (np. wymuszenie pokoju) jest ekstremalną grupą zadań. Jednak każdy żołnierz powinien posiadać umiejętność realizacji zadań zarówno w zakresie udzielenia pomocy humanitarnej jak też prowadzenia typowych działań bojowych.

Siły Odpowiedzi NATO w ramach prowadzonych operacji w terenie zabudowanym mogą realizować zadania na styku typowych działań bojowych (rozstrzygnięć siłowych – przykładowo szturm na miejscowość zajęta przez terrorystów) jak też typowych działań pokojowych. Do tej drugiej grupy działań możemy zaliczyć: **obserwację i monitorowanie, zabezpieczanie funkcjonowania strefy, kontrolę ruchu, patrolowanie, kontrolę tłumu, konwojowanie i eskortowanie, przeszukiwanie (poszukiwanie), działania ochronne i obronne.**

Działania w Iraku, Afganistanie i na Bałkanach rysują nowy obraz współczesnej operacji prowadzonej w sposób dynamiczny, precyzyjny i systemowy, przy wykorzystaniu nowoczesnej techniki wojskowej. W literaturze działania takie określane są mianem „wojny sieciocentrycznej”, w której podstawową rolę odgrywa informacja. W takich operacjach szybkość zdobywania informacji z całego obszaru działań, jej dokładność i sprawne wykorzystanie w procesie dowodzenia, w połączeniu z wykonaniem precyzyjnych uderzeń na najważniejsze obiekty przeciwnika jest zaprzeczeniem tradycyjnych zmasowanych uderzeń i klasycznych walk o kolejne rubieże (obiekty).

Prowadzone analizy użycia polskiego kontyngentu na Bałkanach, w Afganistanie i Iraku wskazują, iż różnorodność zadań jak też charakter działań niejako wymusza, aby struktury współczesnych wojsk lądowych

charakteryzowały się: **elastycznością, dużą mobilnością i zdolnością do prowadzenia działań zarówno samodzielnie jak i we współdziałaniu ze strukturami innych rodzajów sił zbrojnych (własnych i sojuszniczych).**

Elastyczność struktur powinna przede wszystkim zapewnić możliwość łatwego tworzenia dowolnych zgrupowań taktycznych i operacyjnych, odpowiednich do zadań. Nie zapewniają takich możliwości dotychczasowe (tradycyjne) struktury, które zwłaszcza na poziomie taktycznym nie posiadają zdolności do samodzielnego wykonania postawionych zadań. Przyczyną takiego stanu są przede wszystkim: jednorodne uzbrojenie w pododdziałach (do batalionu włącznie), niedostatek środków wsparcia i zabezpieczenia na szczeblach taktycznych oraz ograniczone możliwości sztabów szczebla taktycznego w zakresie samodzielnego planowania i kierowania działaniami wielu rodzajów wojsk własnych i wspierających.

WNIOSKI

Przeprowadzone badania potwierdzają wcześniej przytoczoną tezę, iż struktury i sposób działań Sił Odpowiedzi NATO w ramach operacji reagowania kryzysowego będą każdorazowo dobierane do konkretnego zadania, realizowanego w konkretnym otoczeniu (terenie, klimacie i ludności cywilnej). Trudno, zatem o uogólnienia czy uniwersalne rozwiązania. Wyniki badań wskazują, iż będą to elementy zadaniowe tak zorganizowane, wyposażone i wyszkolone, aby sprostać zadaniom wynikającym z konkretnej operacji.

Działania wojsk w Afganistanie i Iraku wskazują, iż różnorodność zadań jak też charakter działań niejako wymusza, aby struktury komponentów wojsk lądowych charakteryzowały się: **elastycznością, dużą mobilnością i zdolnością do prowadzenia działań zarówno**

samodzielnie jak i we współdziałaniu ze strukturami innych rodzajów sił zbrojnych (własnych i sojuszniczych).

Siły Odpowiedzi NATO w ramach prowadzonych operacji w terenie zabudowanym mogą realizować zadania na styku typowych działań bojowych (rozstrzygnięć siłowych – przykładowo szturm na miejscowość zajęta przez terrorystów) jak też typowych działań pokojowych.

Prowadzone badania wskazują, iż najbardziej uniwersalną jednostką, która może stanowić szkielet przyszłego zgrupowania sił odpowiedzi do działań w terenie zabudowanym jest potencjał batalionu. Mając na uwadze specyfikę walki w terenie zabudowanym tworzone zgrupowanie powinno posiadać możliwość stworzenia wielu zespołów funkcjonalnych typu: **grupa rozpoznawcza, grupa szturmowa, grupa torująca, grupa osłony, grupa wsparcia ogniowego, odwód.**

Dodatkowo w skład zgrupowania wojsk lądowych w ramach sił odpowiedzi mogą wchodzić (w zależności od potrzeb) komórki zwiększające sprawność i skuteczność działania. Mogą to być komórki typu: zespół doradczo-obszewacyjny, komórka narodowego elementu zaopatrywania, zespołu operacyjno-specjalnego, sił wspierających działania (snajperów; taktyczne zespoły działań psychologicznych; zespół CIMIC; przedstawiciele do kontaktu z mediami oraz inne według potrzeb.

ZAKOŃCZENIE

Przedstawiony w pracy materiał powstał w rezultacie realizacji zamiarów procedury badawczej, w tym zwłaszcza w wyniku rozwiązywania wygenerowanych wcześniej problemów. Zgodnie ze wstępnymi przewidywaniami, opartymi o niepełną wiedzę o przedmiocie badań, pojawiły się pewne trudności w identyfikacji problemu, jak również w zakresie uzasadniania propozycji rozwiązań szczegółowych. Przyczyn należy upatrywać w braku wystarczającego spektrum materiałów źródłowych przedmiotu badań, jak również ograniczonych doświadczeń z prowadzonych ćwiczeń i realnych działań Sił odpowiedzi NATO. Wydzielane do tych sił elementy naszych wojsk lądowych wymagają sprawdzianów, zarówno w ich przygotowaniu, jaki w zakresie koordynacji wysiłków w ramach sojuszniczego komponentu lądowego.

Mimo przywołanych trudności, w większości natury obiektywnej, istnieją podstawy do stwierdzenia, iż zamierzenia proceduralne zostały wykonane na wymaganym poziomie wiarygodności naukowej. W kwestiach zasadniczych, problemy badawcze zostały rozwiązane, a założone cele osiągnięte. Uzyskane rezultaty wymagają jednak dalszych badań, głównie empirycznych. Dotyczy to zwłaszcza doskonalenia składu i sposobów działania komponentu lądowego Sił Reagowania NATO, a w nim naszego udziału w zakresie organizacyjnym i wykonawczym.

Można też stwierdzić, iż nakreślony cel poznawczy został osiągnięty, bowiem opracowany został całościowy materiał teoretyczny wnoszący nowe wartości do teorii sztuki wojennej w zakresie udziału komponentu lądowego SZ RP w siłach Odpowiedzi NATO. Przedstawiono tę problematykę na tle struktur i procedur sojuszniczych. Można także

zakładać, iż treści merytoryczne prac zostaną pragmatycznie wykorzystane w procesie szkolenia sztabów przygotowujących się do wykonywania zadań w przedmiotowym komponencie wojsk lądowych, a także w uczelniach wojskowych, gdzie oczekiwano na całościowe opracowanie dotyczące sił Odpowiedzi NATO.

BIBLIOGRAFIA

1. AAP-6(U), Słownik terminów i definicji NATO, Warszawa 2005.
2. Afganistan militarny i pozamilitarny wymiar stabilizacji, materiały z konferencji AON, Warszawa 2007.
3. AJP-01(B) (1D), Allied Joint Doctrine, 12.2002.
4. AJP-3 (2D), Allied Joint Operations, 09.2002.
5. Alexander B., The Future of Warfare, W. W. Norton & Company Ltd, London.
6. Alexander S. E., Urban Warfare: U.S. Forces in Future Conflicts, Military Review, styczeń – luty 2002 r.
7. Awsiuk T., Tworzenie zgrupowań uderzeniowych, Myśl Wojskowa 1986, nr 4.
8. Balcerowicz B., Siły zbrojne w państwie i stosunkach międzynarodowych, Scholar, Warszawa 2006.
9. Balcerowicz B., Wybrane problemy obronności państwa, AON, Warszawa 2002.
10. Bastone J. J., Urban Operations Update, Infantry nr wiosna, Fort Benning 2002.
11. Bendyk E., Bajty w boju, Polityka nr 11 (2495), 19 marca 2005.
12. Bieniek M., Siły Odpowiedzi jako narzędzie nowych struktur dowodzenia NATO, Warszawa 2005.
13. Black W., Rozwój taktyki w ciągu wielkiej wojny, Warszawa 1921
14. Bojko K., Polityka amerykańska wobec konfliktu na Bliskim wschodzie w świetle inicjatyw pokojowych Arabii Saudyjskiej, Egiptu i Jordanii w: Sprawy międzynarodowe nr 3 z 2002 roku.
15. Bujak A., Sobolewski G., Teren Zabudowany środowiskiem pola walki XXI wieku, AON, Warszawa 2005.
16. Bujak A., Środowisko a działania bojowe na terytorium Polski, Wyd. A. Marszałek, Toruń 2000
17. Fitas M., Siły Odpowiedzi NATO - praca studyjna. Warszawa, 2003.
18. Fitas M., Siły Odpowiedzi NATO - praca studyjna. Warszawa, 2003.
19. FM 3 – 06. Urban Operations, Waszyngton 2003.
20. FM 3-07 Stability and Support Operations, Washington, HQ Department of the Army 2003.
21. FM 3-21.31 The Stryker Brigade Combat Team, Headquarters Department Of The Army, march 2003
22. Gagor F., Siły Zbrojne RP stan obecny i przyszłość, Wykład, AON, dn. 16.01.2007.
23. Grupy Bojowe w UE, Wojska lądowe nr 6(119) 15-31 marzec 2005.
24. Halizak E., Kuźniar R., (red.), Stosunki międzynarodowe, Geneza, struktura, dynamika, WUW, Warszawa 2006.
25. Huzarski M. (red), Taktyka ogólna wojsk lądowych, Warszawa 2001.
26. Kmicieński Z., Siły Odpowiedzi NATO a koncepcja Grup Bojowych Unii Europejskiej. Możliwości i ograniczenia wspólnych działań, Praca dyplomowa AON, Warszawa 2005.
27. Koziej S., Metropolie a wojna z terroryzmem, Zeszyt Naukowy AON nr 2(55), 2004.

28. Kukułka J., Bezpieczeństwo międzynarodowe w Europie środkowej po zimnej wojnie, Warszawa 1994.
29. Leksykon wiedzy wojskowej, pod red. M. Laprusa, MON, Warszawa 1979.
30. MC 133/3 (F), NATO Operational Planning System, 28.08.2000.
31. MC 317/1 (Final), NATO Force Structure, 08.07.2002.
32. MC 317/1, NATO Force Structure.
33. MC 324/1 (8 Draft), NATO Military Command Structure, 23.03.2003.
34. MC 477 (MD), The NATO Response Force Military Concept, 10.04.2003.
35. MC 477, The NATO Response Force Military Concept.
36. MC 477, The NATO Response Force Military Concept.
37. McMahon M., Aviation Restructure Initiative - corps aviation brigade, theater aviation, US Army Aviation Digest, March/April 1994.
38. Mischak K., Battle Groups/Grupy Bojowe - Europejskie Siły Szybkiego Reagowania, Przegląd Środkowoeuropejski nr 40.
39. Mreła K., Struktury organizacji. Analiza wielowymiarowa, PWE, Warszawa 1989.
40. NATO Handbook, Brussels – Public Diplomacy Division 2006.
41. NATO Response Force 2 (NRF-2) Findings and Lessons Learned, NRDC-T, 07.2004.
42. NATO Response Force 2 (NRF-2) Findings and Lessons Learned, NRDC-T, 07.2004.
43. Operacja „Iracka Wolność”, materiały z konferencji naukowej, red. M. Krauze, AON, Warszawa 2003.
44. Operations, www.armyapp.dnd.ca/allc/main.asp, dn. 20 maj 2002.
45. Piątek Z., Procedury i przedsięwzięcia systemu reagowania kryzysowego, AON, Warszawa 2005.
46. Projekt doktryny szkolenia sił zbrojnych RP DD/7, Warszawa 2004.
47. Rozpoznanie Wojskowe, Doktryna Połączona, Szt. Gen. 1531/2001, Warszawa 2001.
48. Siły Odpowiedzi NATO – kompendium „Biuletyn Informacyjny” nr 1 (173).
49. Sobolewski G. Rola terenu zurbanizowanego we współczesnych operacjach, materiał z konferencji, Warszawa 2005.
50. Sobolewski G., Operacje militarne wojsk lądowych w terenie zabudowanym, Zeszyty Naukowe 2(58), AON Warszawa 2005.
51. Sobolewski G., Wybrane aspekty walki w mieście, Warszawa 2006.
52. Sobolewski G., Zgrupowania wojsk lądowych w terenie zabudowanym, ZN 2(63) 2006.
53. STANAG 2827: Materials Handling in the Field.
54. The NATO Response Force (NRF) Detailed Implementation Programme, 07.05.2003.
55. Trudna stabilizacja. Doświadczenia i wnioski z sojuszniczego współdziałania pierwszej zmiany polskiego kontyngentu wojskowego w działaniach pokojowych w Iraku, materiały z konferencji, red. J. Gotowała, AON, Warszawa 2004.
56. Wrzosek M., Ocena warunków środowiska i przeciwnika, Warszawa 2003.
57. Wrzosek M., Rozpoznanie w operacjach wsparcia pokoju, Warszawa 2005.
58. Zięba R., Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego, Warszawa 1994.

ZAŁĄCZNIKI

1. Wyniki analizy porównawczej SON/NATO i GB/UE
2. Wywiad ekspercki
3. Warianty tworzenia zgrupowań kryzysowych
4. Struktura lekkiej brygady (wariant)
5. Przykład struktury komponentu lądowego Sił Odpowiedzi NATO
6. Tworzenie V rotacji Sił Odpowiedzi NATO
7. Struktura VII rotacji Sił Odpowiedzi NATO
8. Zestawienie polskich jednostek wojsk lądowych do Sił Odpowiedzi NATO
9. Brygada sił lądowych USA
10. Zmienne zależne i niezależne

Wyszczególnienie	SON/NATO	GB/UE
Obszar działania	dowolne miejsce na obszarze odpowiedzialności NATO i poza nim	dowolne miejsce poza terytorium UE
Rodzaj sił	Połączone	Połączone, głównie lądowe
Struktura organizacyjna	Komponenty - lądowy, morski, powietrzny oraz elementy SF	Batalion piechoty, elementy sił powietrznych i morskich
Wielkość sił	25 000 żołnierzy	1500 żołnierzy – element zasadniczy
Gotowość	5-30 dni	5-10 dni
Ciągłość działań	30 dni	30 dni
Ilość operacji	Jedna	Dwie różne
Zakres zadań	Pełny zakres misji Sojuszu	Pełny zakres misji petersberskich UE
Sposób tworzenia sił	Planowy, na zasadzie rotacji	Planowy, na zasadzie rotacji
Sposób oceny	Certyfikacja NATO	Certyfikacja UE
Sposób szkolenia	Narodowy i sojuszniczy	Narodowy
Wstępne zdolności	2004 r.	2005 r.
Pełne zdolności	2006 r.	2010 r.

Wyniki analiz porównawczych SON/NATO i GB/UE

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

WYWIAD EKSPERCKI

WARSZAWA 2007

Wypełnianie polskich zobowiązań sojuszniczych wyraża się między innymi coraz szerszym zaangażowaniem naszych wojsk w rozwiązywanie różnego rodzaju sytuacji kryzysowych w bliższym lub dalszym otoczeniu Polski. Udział naszych wojsk owocuje coraz to nowszymi doświadczeniami i w konsekwencji, wnioskami z nich wynikającymi. Ich analiza wskazuje między innymi na to, że każde zadanie (misja) wymaga odmiennego podejścia i utworzenia potencjału ekwiwalentnego do zagrożeń i warunków działania. Stąd też każdorazowo tworzone są odpowiednie do wymagań zgrupowania zadaniowe siły wojskowych i/lub cywilnych.

Istota działania komponentu lądowego Sił Odpowiedzi NATO zależy od zagrożeń, charakteru sytuacji kryzysowej, czasu jej trwania, skali i wielkości sił potrzebnych do zaangażowania. Przerzucany drogą powietrzną może najszybciej, z całego interweniującego zgrupowania, dotrzeć w określony rejon działań, rozpoznać sytuację i powstrzymać jej rozprzestrzenianie się, a w razie konieczności osłonić wprowadzenie kolejnych sił.

Siły Odpowiedzi, aby mogły wypełniać swoje zadania, muszą posiadać odpowiednią strukturę, możliwości operacyjne oraz mobilność. Istota tworzenia taktycznych grup bojowych przewidzianych do działania w ramach Sił Odpowiedzi NATO wyraża się w założeniu, iż w zależności od treści otrzymanego zadania tworzy się odpowiednią strukturę funkcjonalną przeznaczoną do jego wykonania. Każda grupa powinna być zdolna do prowadzenia autonomicznych działań w przydzielonych rejonach odpowiedzialności.

W projekcie doktryny szkoleniowej SZRP DD/7 zapisano między innymi, że (...) stosownie do zmieniających się zagrożeń, szkolenie wojsk

nakierowane jest na osiągnięcie przez wojska **samodzielności (autonomiczności)** i zdolności do działań (w tym poza granicami kraju), w znacznym oddaleniu od stacjonarnych baz, w określonym miejscu i czasie oraz w określonych warunkach środowiska (region świata, strefa klimatyczna, warunki terenowe itp.).

Autonomiczność danej jednostki osiąga się poprzez jej właściwy skład organizacyjny, wyszkolenie i zgranie wszystkich elementów składowych (komponentów).

Powyższe zagadnienia stanowiły obszar badań, dlatego uprzejmie prosimy Panów o wyrażenie swoich opinii dotyczących następujących kwestii – problemów wyrażonych w postaci pytań:

- 1. Jakie może być przeznaczenie i zakres zadań Sił Odpowiedzi NATO?*
- 2. Jakie warianty struktury komponentu lądowego pozwolą realizować wymagany zakres zadań?*
- 3. W czym powinna wyrażać się modułowość komponentów szczebla brygady i batalionu?*

DZIĘKUJEMY

SPRAWOZDANIE Z BADANIA OPINII EKSPERTÓW

I. Temat badań: Przeznaczenie, warianty strukturalne oraz wykorzystanie komponentu wojsk lądowych w Siłach Odpowiedzi NATO.

II. Metody badawcze: Metoda ocen ekspertów.

III. Cel badań: Uzyskanie opinii doświadczonych oficerów o najważniejszych problemach związanych z obszarem badań nakreślonym w temacie pracy.

IV. Czas badań: maj 2007 – wrzesień 2007.

V. Opis przebiegu badań:

Badanie przeprowadzono metodą ocen ekspertów i objęto nim 18 (osiemnastu) oficerów reprezentujących:

Wydział Wojsk Lądowych Akademii Obrony Narodowej:

- Profesor AON - 2,
- Adiunkt KSzOiT - 2,

Wydział Strategiczno-Obronny Akademii Obrony Narodowej:

- Adiunkt - 1,

Przedstawiciele Dowództwa Wojsk Lądowych:

- Starszy specjalista – 3,
- Specjalista – 2.

Przedstawiciele dowództw oddziałów: 12 BZ, 6 BDSz i 25 BKPow (razem 8 oficerów).

Badania prowadzone były w oparciu o kwestionariusz zawierający trzy pytania wymagające wyrażenia osobistych poglądów ekspertów.

W oparciu o uzyskane opinie można sformułować następujące generalne wnioski:

W odniesieniu do pytania pierwszego:

1. W ramach reagowania kryzysowego komponent lądowy SON może brać udział w działaniach antykryzysowych na obszarze sojuszu lub poza jego terytorium.
2. Ich zadania mogą polegać m.in. na osiągnięciu gotowości bojowej, stabilizacji sytuacji w zagrożonych obszarach, stwarzaniu odpowiednich warunków do działań sojuszniczych. Szczególnie ważnym zadaniem w tej grupie jest udział w sojuszniczych lub międzynarodowych operacjach wymuszania pokoju, stabilizacyjnych oraz antyterrorystycznych.
3. Zadania wykonywane w ramach reagowania kryzysowego poza granicami sojuszu stają się obecnie priorytetowe, a ich zakres rozszerza się. Wynika to z wzrastającej ilości sytuacji kryzysowych, pojawiających się nowych zagrożeń, w tym zwłaszcza terrorystycznych i relatywnych potrzeb ich neutralizacji.
4. Najbardziej prawdopodobną koncepcją użycia SON jest stopniowe wchodzenie sił do działania w rejon operacji, w zależności od potrzeb konkretnej misji, zgodnie z ich stopniem gotowości bojowej i przyjętymi zadaniami.

W kontekście pytania drugiego:

1. Siły Odpowiedzi, aby mogły wypełniać swoje zadania, muszą posiadać odpowiednią strukturę, adekwatną do zagrożeń i zadań.
2. Struktura komponentu SON powinna bazować na elemencie lądowym **wielkości brygady** uwzględniającym również elementy innych rodzajów sił zbrojnych.

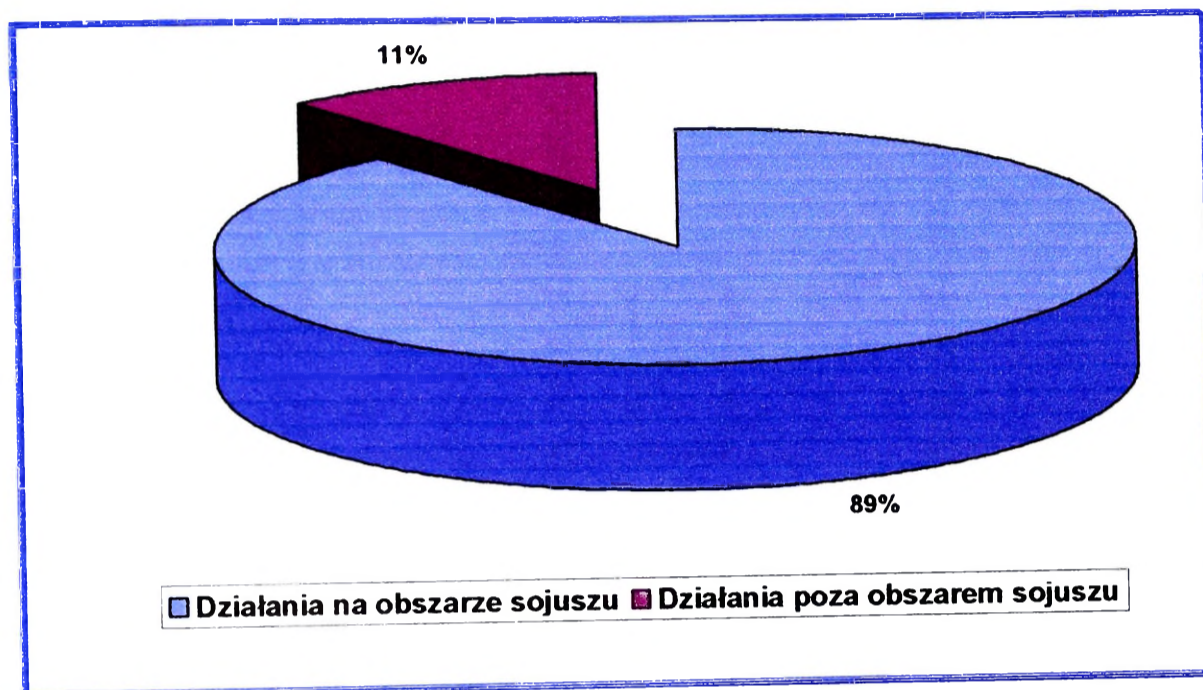
3. Koncepcja przygotowania i wydzielenia komponentów z naszych wojsk lądowych powinna bazować na założeniach tworzenia jednostek lekkich charakteryzujących się wysoką mobilnością i autonomicznością.
4. Komponent lądowy musi być złożony z elementu utrzymującego bardzo wysoką gotowość bojową, czyli sił natychmiastowego reagowania.

W zakresie trzeciego pytania:

1. Koncepcja organizacji brygady powinna bazować na założeniu, że każda brygada ogólnowojskowa musi posiadać zdolność do prowadzenia zarówno działań bojowych, jak i do reagowania w sytuacjach kryzysowych, w tym zwłaszcza reagowania wobec zagrożeń asymetrycznych.
2. Przyjęta struktura organizacyjna brygad powinna charakteryzować się modułowością do najniższych szczebli tj. zwłaszcza batalionu i kompanii, co ma pozwolić na odpowiedni dobór sił (modułów) do pojawiających się zagrożeń: działania bojowe, wsparcie działań sił pokojowych czy też działania stabilizacyjne.
3. Na poziomie brygady, najbardziej optymalną strukturę i wyposażenie posiadają amerykańskie brygadowe grupy bojowe typu Stryker (ang. The Stryker Brigade Combat Team).
4. Struktura organizacyjna batalionu powinna umożliwiać zorganizowanie samodzielnych zgrupowań kompanijnych. Wiąże się to między innymi z wprowadzeniem do struktur kompanii, pododdziałów (plutonów, drużyn) wsparcia i zabezpieczenia.

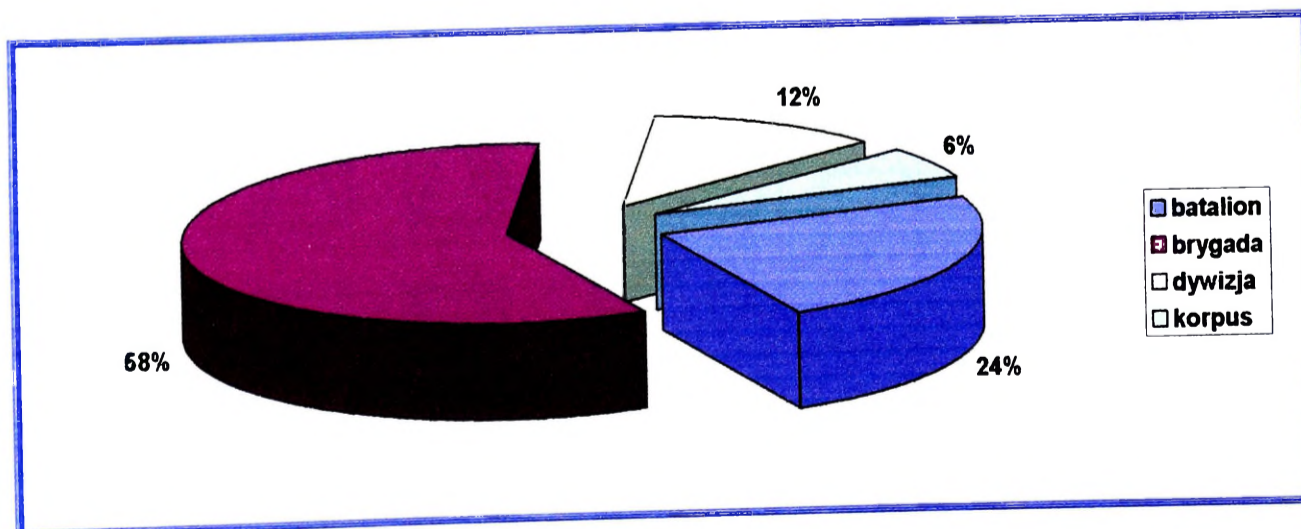
Graficzne zobrazowanie niektórych wyników badań

W odniesieniu do pierwszego problemu:

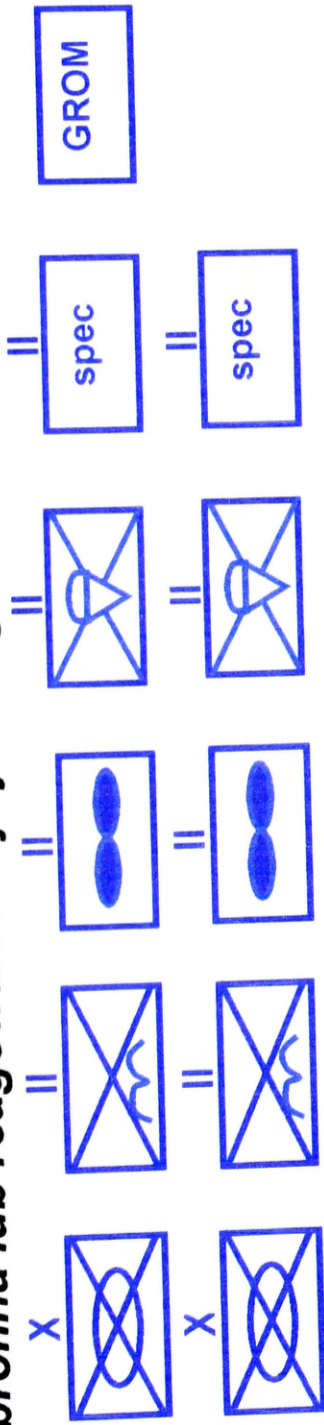
Pytanie: Jaki jest najbardziej prawdopodobny obszar użycia SON w przyszłych operacjach?

W odniesieniu do drugiego problemu:

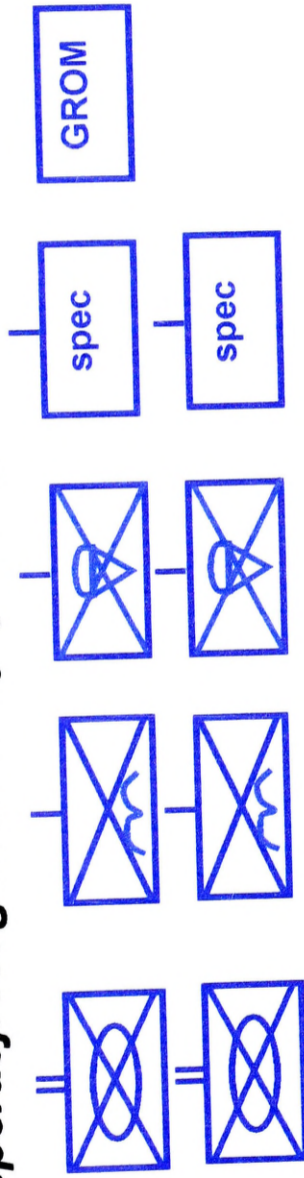

Pytanie: Jakiej wielkości zgrupowania powinny być preferowane w działaniach SON?

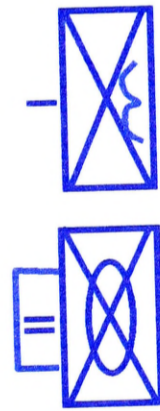
operacja obronna lub reagowania kryzysowego w ramach art.5 (15-16 tys.)

zgrupowanie do operacji reagowania kryzysowego o wysokim poziomie intensywności (5 tys.)

zgrupowanie do operacji reagowania kryzysowego o niskim poziomie intensywności (2,5 tys.)

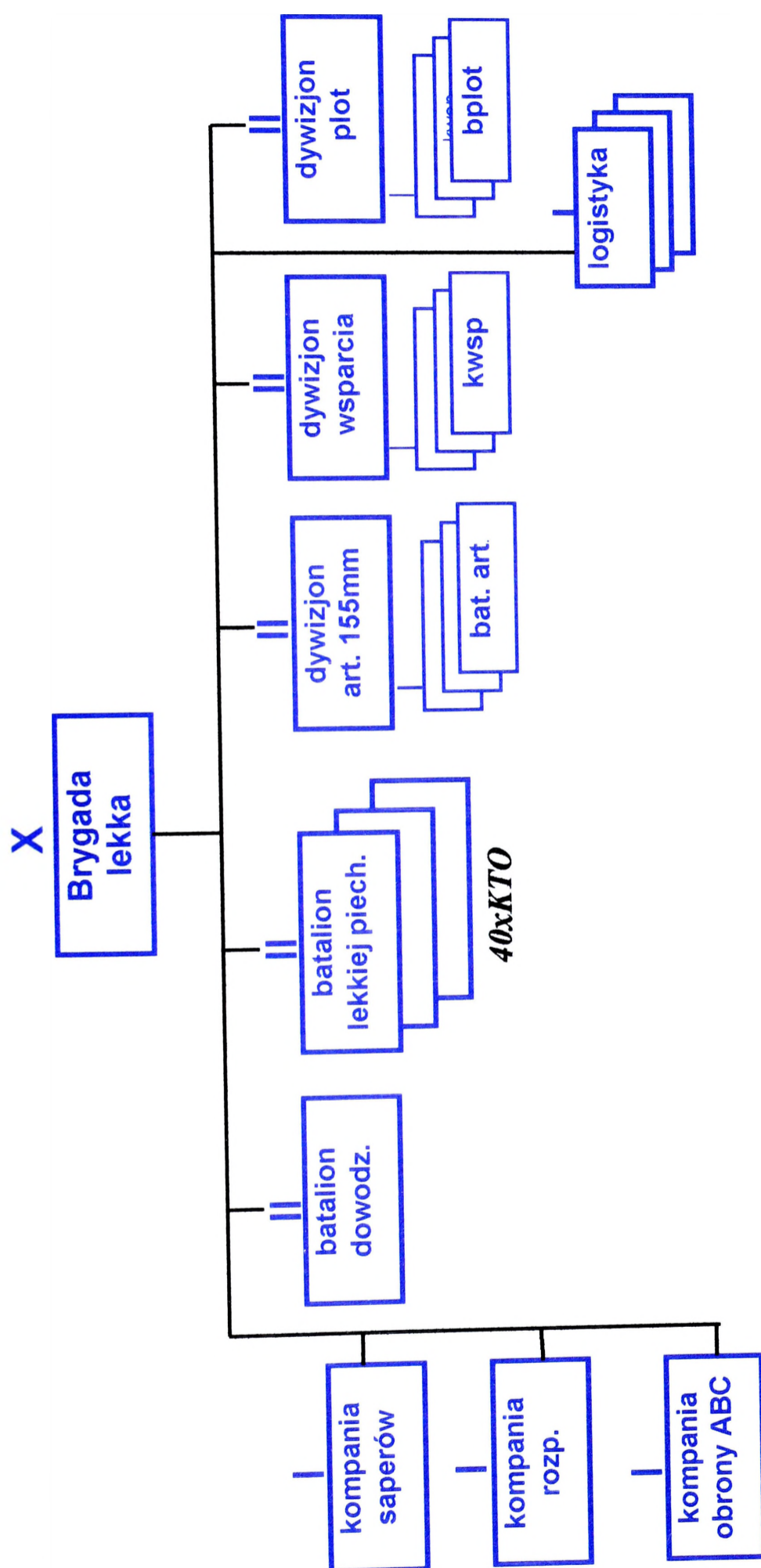

Załącznik 3

Warianty tworzenia zgrupowań kryzysowych

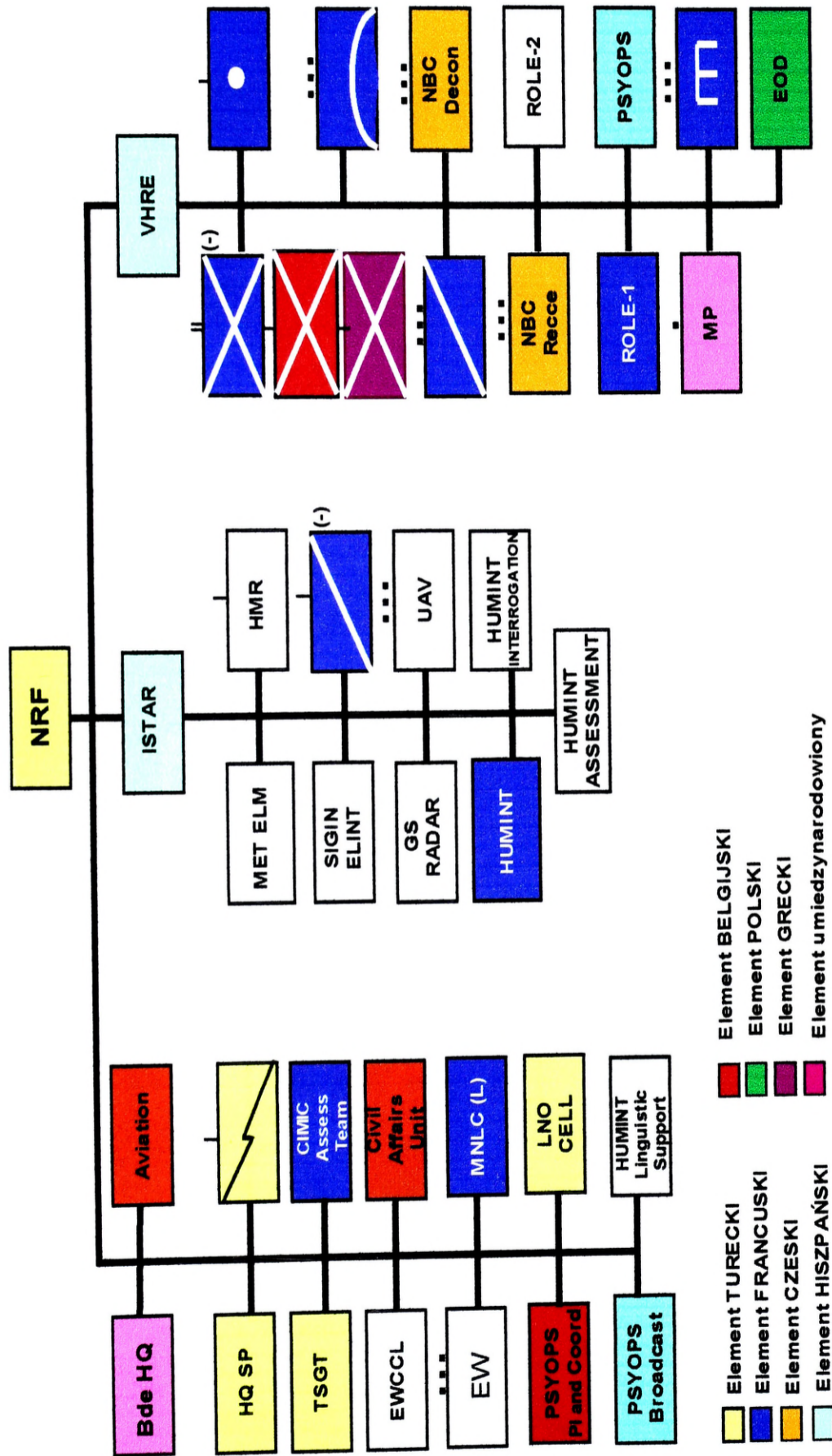
źródło: G. Lewandowski, Wymagania i ograniczenia dla tworzonych modeli organizacyjnych Wojsk Lądowych, w: M. Wrzosek (Uwarunkowania modyfikacji struktur organizacyjnych wojsk lądowych na poziomie taktycznym, materiały z seminarium naukowego, Warszawa 2003, s. 20.

Załącznik 4

Struktura lekkiej brygady (wariant) źródło: G. Lewandowski, Wymagania i ograniczenia dla tworzonych modeli organizacyjnych Wojsk Lądowych, w: M. Wrzosek (Uwarunkowania modyfikacji struktur organizacyjnych wojsk lądowych na poziomie taktycznym, materiały z seminarium naukowego, Warszawa 2003, s. 19.

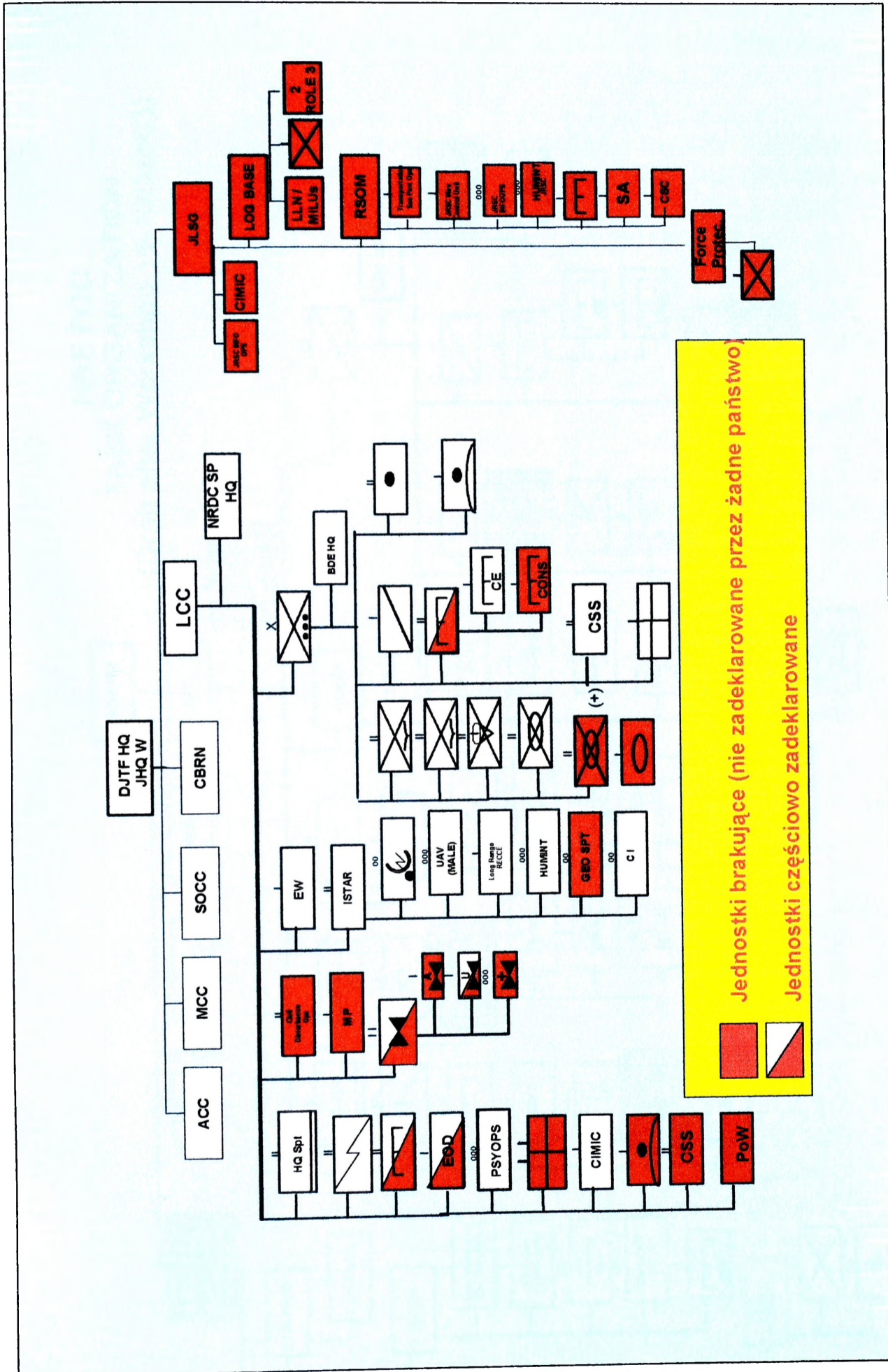
Załącznik 5

Przykład struktury komponentu lądowego Sił Odpowiedzi

Źródło: M. Bieniek, *Sily Odpowiedzi jako narzędzie nowych struktur dowodzenia NATO*, AON, Warszawa 2005.

Załącznik 6

 Jednostki brakujące (nie zadeklarowane przez żadne państwo)
 Jednostki częściowo zadeklarowane

Tworzenie V rotacji Sił Odpowiedzi NATO

Załącznik 8

	2007		2008		2009		2010	
	STYCZEŃ	LIPIEC	STYCZEŃ	LIPIEC	STYCZEŃ	LIPIEC	STYCZEŃ	LIPIEC
Zestaw SON	8 SON	9 SON	10 SON	11 SON	12 SON	13 SON	14 SON	15 SON
1BSap		kinż	krozm		krozm	kwioW		
2BSap								krozm
5 pinż	kinż			kinż			kinż	
4 pchem	pllsk				bchem			
5 bchem							klisk	
10 Blog	NSE	NSE	NSE	NSE	NSE	NSE	NSE	NSE

Zestawienie polskich jednostek wojsk lądowych do Sił Odpowiedzi NATO

Załącznik 10

ZMIENNE ZALEŻNE I NIEZALEŻNE

Przemiany polityczne ostatniego dziesięciolecia XX i początku XXI wieku powiązane z nimi nasilenie wewnętrznych i międzypaństwowych konfliktów zapoczątkowały wiele przewartościowań w koncepcjach użycia sił militarnych. To było też powodem wzrostu zainteresowania w naszych Siłach Zbrojnych problematyką możliwości realizacji przez nasze siły interwencji i działań pokojowych w zakresie szeroko pojętego bezpieczeństwa. Ich skutkiem jest między innymi rozszerzenie obszaru tradycyjnych zadań o działania na rzecz umacniania pokoju. Przez dialog, kooperację i partnerstwo oraz użycie wydzielonych komponentów Sił Zbrojnych staramy się oddziaływać stabilizująco na inne kraje i regiony. Priorytetem naszych działań jest przede wszystkim zapobieganie powstawaniu kryzysów militarnych, ale z całą stanowczością przeciwstawimy się też niekontrolowanemu rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia, terroryzmowi oraz przestępczości. Przewiduje się, iż **Siły Odpowiedzi NATO będą gwarantem bezpieczeństwa Sojuszu i ich członków począwszy od dialogu, kooperacji i partnerstwa, poprzez zapobieganie i rozwiązywanie kryzysu, aż do militarne wsparcia przedsięwzięć pokojowych, wymuszania pokoju i reakcji przeciw agresji.**

Za zmienne zwykło się uważać cechy charakterystyczne, właściwości danego zjawiska, zdarzenia, przy czym zdarzenia te zachodzą w określonych warunkach i posiadają określone cechy: wywołujące je, towarzyszące mu i spowodowane przez nie. T. Pilch definiuje je w sposób następujący: *„W sumie, to, co daje się zaobserwować w każdym zdarzeniu lub zjawisku – to kilka podstawowych cech konstytutywnych dla danego zdarzenia, które przyjęło się w metodologii nazywać zmiennymi (...)*

Ustalenie i rejestracja zmiennych w badaniach jakiegoś zdarzenia czy procesu oznacza decyzję pod jakim względem będziemy badać zdarzenie lub proces"¹.

Obok ustalenia i rejestracji zmiennych ważnym jest również świadomość związku między poszczególnymi zmiennymi, *które wpływają na inne, a które podlegają wpływom*. W zależności od tego jedne nazywają się *zmiennymi niezależnymi* a drugie *zmiennymi zależnymi*².

Aby komunikatywnie opisać zmienne posłużono się określonymi wartościami opisowymi, zwanymi *wskaźnikami*³.

W celu formalnego uporządkowania danych, za **zmienną niezależną** przyjęto potrzebę *prowadzenia operacji w ramach reagowania kryzysowego przez komponent wojsk lądowych Sił Odpowiedzi NATO*, natomiast *metody i sposoby działania sił i środków wojsk w ramach narodowych i sojuszniczych działań* uczyniono **zmienną zależną**.

Badania naukowe przeprowadzono w trzech etapach:

- wstępnym - określenie stanu wiedzy dotychczasowej,
- zasadniczym - polegający na zbieraniu i opracowywaniu danych,
- końcowym - zawierający syntezę wyników badań.

Biorąc pod uwagę przedmiot badań oraz przyjętą hipotezę badawczą pojawiło się pytanie: czy istnieje możliwość określenia zmiennych i wskaźników w prognozie sposobów przygotowania i prowadzenia działań w ramach reagowania kryzysowego przez komponent wojsk lądowych Sił Odpowiedzi NATO? Wstępne oceny potwierdziły taką możliwość.

¹ T. Pilch, *Zasady badań pedagogicznych*, ŻAK Wydawnictwo Akademickie 2001 s. 31.

² Tamże, s. 33.

³ **Wskaźnik** – to pewna cecha, zdarzenie lub zjawisko na podstawie, którego wnioskujemy z różnym prawdopodobieństwem, iż zachodzi zjawisko, które nas interesuje, M. Huzarski, *Prognoza zmian w taktyce ogólnej pk. „REAKCJA”*, Warszawa 2001, s. 22.

Ze względu na charakter rozwiązywanego problemu, określone zmienne wyrażone zostały głównie pod względem jakościowym. Wobec powyższych uwag dla problemu głównego jako zmienną niezależną przyjęto działania natomiast zmienną zależną stanowi skuteczność. Dla problemów szczegółowych wybrano następujące zmienne: charakter konfliktu, cel operacji, stosunek stron do istniejącego konfliktu, zadania i sposoby działań wojsk lądowych.

Jako wskaźniki posłużyły następujące wartości: posiadane możliwości, zakres użytej siły, czas trwania działań, efektywność, poziom realizacji, elastyczność oddziaływania, odporność i aktywność.

Zestawienie zasadniczych zmiennych i ich wskaźników zostało zaprezentowane poniżej.

Tabela 4.1.

Zestawienie zmiennych i ich wskaźników

Zmienne	Wskaźniki
Uwarunkowania narodowe i sojusznicze działań komponentu Sił Odpowiedzi NATO	Wzrost zakresu zadań
Zmiany w organizacji komponentu	Poziom wzrostu potencjału bojowego
	Poziom wzrostu możliwości bojowych
Kierunki i zakres szkolenia żołnierzy	Poziom przygotowania do działań
Wariantowanie działań	Efektywny czas działań
	Poziom realizacji zadań
	Przewidywane straty /odporność/
Warunki terenowe	Przewidywane ograniczenia

W celu zmniejszenia ryzyka przypisania mocy wyjaśniającej zmiennym, które mogłyby nie odpowiadać za zróżnicowanie zmiennej zależnej zdecydowano się wydzielić dodatkowo zmienną kontrolną. Wykorzystano ją do sprawdzenia, czy obserwowany empirycznie związek pomiędzy zmiennymi zależnymi i niezależnymi nie jest związkiem pozornym. Za związek pozorny uważa się taki związek, który można wyjaśnić za pomocą zmiennych innych niż uwzględnione w hipotezie badawczej. Przyjęta zmienna kontrolna (warunki w rejonie konfliktu)

pozwałała stwierdzić czy pomiędzy zmiennymi istnieje rzeczywiste, przyczynowe powiązanie, takie jak to zostało określone w hipotezie.

W toku badań przeprowadzono weryfikację uzyskanych wyników, dążąc do uzyskania wiarygodnych danych. W tym celu zastosowano badanie sądów i opinii ekspertów, głównie z kręgu pracowników naukowych i naukowo-dydaktycznych Akademii Obrony Narodowej, specjalistów z Dowództwa Wojsk Lądowych, oraz oficerów uczestniczących w operacji w Iraku i Afganistanie.

Kierując się potrzebą poszukiwania różnych form weryfikacji poglądów poddano je konfrontacji z opiniami innych teoretyków i praktyków wojskowych. Wykorzystano również dostępne sprawozdania konfliktu i wnioski z wojny w Iraku i Afganistanie. Dokonano też analizy materiałów z konferencji w Akademii Obrony Narodowej: „IRACKA WOLNOŚĆ – 2003, „TRUDNA STABILIZACJA” – 2004, „AFGANISTAN MILITARNY I POZAMILITARNY WYMIAR STABILIZACJI – 2007”. W toku badań zwrócono uwagę na porównanie szeregu dokumentów formalnych, opracowań naukowo-badawczych, jak i szeregu innych dokumentów o tematyce zbliżonej lub częściowo poświęconej rozpatrywanej problematyce (np.: artykułów w zagranicznych periodykach wojskowych).

